قَالَ أَلَمْ أَقُل لَّكَ إِنَّكَ لَن تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٥﴾

(७५) उनी भन्नलागे कि मैले के तिमीसित भनेको थिइन कि तिमी मसँग रहेर कदापि धैर्य राख्न सक्दैनौं ।

قَالَ إِن سَأَلْتُكَ عَن شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصَاحِبْنِي ۖ قَدْ بَلَغْتَ مِن لَّدُنِّي عُذْرًا ﴿٧٦﴾

(७६) मूसाले जवाफ दिए यदि अब यस पश्चात म तपाईंसँग कुनै वस्तुको विषयमा प्रश्न गर्छु भने निःसन्देह तपाईं मलाई आफूसँग नराख्नु होला, निःसन्देह मेरो तर्फबाट[1] तपाईं कारणसम्म पुगिसक्नु भयो ।

فَانطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطْعَمَا أَهْلَهَا فَأَبَوْا أَن يُضَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدُ أَن يَنقَضَّ فَأَقَامَهُ ۖ قَالَ

(७७) फेरि दुबै हिंडे, एउटा गाउँवासीहरुको पासमा आइ उनीहरुसित भोजन माँगे, उनीहरुले तिनीहरुलाई अतिथि सत्कारबाट इन्कार गरिदिए,[2] दुबैले त्यहाँ एउटा भित्तो फेला परे, जुन ढल्नै लागेको थियो, उसले त्यसलाई सोझो पारिदियो[3] (मूसा)

[1]अर्थात् यदि अब प्रश्न गर्छु भने आफ्नो साथमा राख्ने सौभाग्यबाट मलाई बञ्चित गरिदिनुस्, मलाई कुनै आपत्ति हुनेछैन, किनकि तपाईंसित उचित कारण हुनेछ ।

[2]अर्थात् यो कन्जूस तथा नीच मानिसहरुको वस्ती थियो कि अतिथिहरुको सत्कार नै अस्वीकार गरिदियो, जबकि वास्तवमा यात्रीहरुलाई खाना खुवाउनु तथा अतिथि सत्कार गर्नु प्रत्येक धर्म-विधानको नैतिक शिक्षाको महत्वपूर्ण अङ्ग रहिआएको छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि अतिथि सत्कार तथा अतिथिहरुको सम्मानलाई ईमानको भाग भन्नुभएको छ । भन्नुभएको छ :

«مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَومِ الآخِرِ، فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَه»

"जो अल्लाह तथा आख़िरतको दिनमा ईमान राख्दछ, उसलाई आवश्यक छ कि अतिथिको आदर तथा सत्कार गरोस् ।" (हदीसको संग्रह बुख़ारी र मुस्लिम)

[3]आदरणीय ख़िज़्रले त्यस भित्तालाई हातले स्पर्श गरे तथा चमत्कारिक रुपले सोझो भइहाल्यो जस्तो कि सहीह बुख़ारीको कथनबाट स्पष्ट छ ।

لَوۡ شِئۡتَ لَتَّخَذۡتَ عَلَيۡهِ أَجۡرٗا ۝٧٧

भन्नथाले यदि तपाईंले चाहेको भए त त्यसको ज्याला लिन सक्नुहुन्थ्यो ।[1]

قَالَ هَٰذَا فِرَاقُ بَيۡنِي وَبَيۡنِكَۚ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأۡوِيلِ مَا لَمۡ تَسۡتَطِع عَّلَيۡهِ صَبۡرًا ۝٧٨

(७८) उसले भन्यो यो मेरो तथा तिम्रोमध्ये[2] बिछोड हो, अब म तिमीलाई यी कुराहरुको वास्तविकता पनि भन्नेछु, जसमाथि तिमीले धैर्य राख्न सकेनौं ।[3]

[1]आदरणीय मूसा जो वस्तीवालाहरुका व्यवहारबाट अघि नै लुक्थे, आदरणीय ख़ीज़्रबाट बिना ज्याला उपकारमाथि मौन रहन सकेनन् तथा भनिहाले कि जब यी वस्तीवालाहरुले हाम्रो यात्रा आवश्यकता तथा आदर तथा सत्कार कुनै कुरामाथि पनि ध्यान दिएनन् भने उपकारका लागि यिनीहरु कसरी योग्य छन् ?

[2]आदरणीय खिज़्रले भने हे मूसा, यो तेस्रो अवसर हो कि तिमी सहन गर्न सकेनौं तथा अब स्वयं तिमीले भने अनुसार म तिमीलाई साथमा राख्न विवश छु ।

[3]तर बिछोडभन्दा पूर्व आदरणीय खिज़्रले तिनैवटा घटनाहरुको वास्तविकताबाट उनलाई अवगत तथा सूचित गर्न आवश्यक ठाने, ताकि मूसा कुनै शंकामा नपरुन् तथा उनी यो बुझिहालून् कि नबूअतको ज्ञान अन्य हो, जसबाट उनलाई शुशोभित गरिएको छ तथा केही उत्पत्तिको विषयको ज्ञान अर्कै हो, जुन अल्लाहको इच्छा एवं ज्ञानको अधीन छ, जसको ज्ञान, आदरणीय खिज़्रलाई दिइएको छ तथा त्यसैको अनुसार उनले यस्ता काम गरे जुन धार्मिक नियमानुसार उचित थिएन तथा यसैले आदरणीय मूसा उचितरुपले तिनीमाथि मौन रहन सकेका थिएनन् । यिनै प्राकृतिक नियमलाई पूर्ण गर्नुको परिणामबाट थिएन तथा यसकारण उनीहरु उनको नबूअत, रिसालत, अथवा विलायतको विवादमा पर्दैनन् किनभने यी सारा पद त मनुष्यहरुका साथमा नै विशेषरुपले रहिआएका छन् । उनीहरु भन्छन् कि उनी फरिश्ता थिए परन्तु यदि अल्लाह तआला आफ्नो कुनै नबीलाई केही उत्पत्तिका नियमहरुबाट अवगत गरेर उनीद्वारा यो कार्य गराउँछ भने यो पनि कुनै असम्भव कुरो होइन । जब त्यो प्रकाशना प्राप्तकर्ता स्वयं यस कुराको स्पष्टीकरण गरिदिन्छ कि मैले यो कार्य अल्लाहको आदेशबाट नै गरेको छु, त यद्यपि प्रत्यक्षरुपले धार्मिक नियमहरुका विरुद्ध देखिन्छन्, तर जब उनको सम्बन्ध प्राकृतिक नियमहरुसित छ त त्यहाँ मान्य तथा अमान्यमाथि कुनै विवाद आवश्यक छैन । जस्तै प्राकृतिक नियमहरुका अर्न्तगत कोही रोगी हुन्छ, कोही मर्छ, कसैको व्यापार नाश भइदिन्छ, समुदायहरुमाथि प्रकोप आउँछ । यिनीहरुमध्ये केही कार्य कैयन् पटक अल्लाहको आज्ञा अनुसार फरिश्ताहरु नै गर्दछन्, त जुनप्रकार यी कुराहरु कसैलाई आजसम्म धार्मिक नियमहरुका विरुद्ध देखिएनन्,

أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسَٰكِينَ يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ فَأَرَدتُّ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُم مَّلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ﴿٧٩﴾

(७९) डुङ्गा त केही निर्धनहरुको थियो, जुन नदीमा कार्य गर्दथे । मैले त्यसमा केही तोड-फोड गर्ने विचार गरें किनभने उनीहरुका अगाडी एउटा राजा थियो, जसलप्रत्येक राम्रो डुङ्गालाई जबरजस्ती खोसिहाल्थ्यो ।

وَأَمَّا الْغُلَامُ فَكَانَ أَبَوَاهُ مُؤْمِنَيْنِ فَخَشِينَا أَن يُرْهِقَهُمَا طُغْيَانًا وَكُفْرًا ﴿٨٠﴾

(८०) तथा त्यस नवयुवकका माता-पिता ईमान्दार थिए । हामीलाई यो डर भयो कि कहीं यसले उनीहरुलाई आफ्नो दुष्टता तथा अधर्मले विवश तथा हैरान नपारिदेओस् ।

فَأَرَدْنَا أَن يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْهُ زَكَاةً وَأَقْرَبَ رُحْمًا ﴿٨١﴾

(८१) यसकारण हामीले चाहयौं कि उनलाई उनको प्रभुले त्यसको साटो त्यसभन्दा उत्तम पवित्र तथा त्यसभन्दा अधिक प्रिय एवं प्रेमी बालक प्रदान गरोस् ।

وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنزٌ لَّهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَن يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا وَيَسْتَخْرِجَا كَنزَهُمَا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ وَمَا فَعَلْتُهُ عَنْ أَمْرِي ۚ ذَٰلِكَ تَأْوِيلُ

(८२) तथा भित्ताको कथा यो हो कि त्यस नगरमा दुई अनाथ बालक छन्, जसका कोष उनीहरुको यस विचार(भित्ता) मुनि पुरिएका छन्, उनीहरुका पिता अत्याधिक पुनीत व्यक्ति थिए, त तिम्रो प्रभु चाहन्थ्यो कि यी दुबै अनाथ आफ्ना यौवनको आयुमा पुग्दा आफ्ना यो कोष तिम्रो प्रभुको कृपा तथा दयाले निकालून, मैले आफ्नो विचार

त्यसरी नै आदरणीय खिज़्रद्वारा घटित भएका घटनाहरुको सम्बन्ध पनि प्राकृतिक नियम अनुसार छ यसकारण यसलाई पनि धार्मिक नियमहरुको तराजूमा जोख्नु नै उचित छैन । परन्तु अब प्रकाशना तथा नबूअतको श्रृङ्खला समाप्त भइसके पश्चात कुनै व्यक्तिको यसप्रकारको दावी कदापि उचित तथा स्वीकार्य हुनेछैन जस्तो कि आदरणीय खिज़्रसँग सम्बन्धित छ किनभने आदरणीय खिज़्रको मामिला त कुर्आनका आयतहरुबाट सिद्ध छ, यसकारण नकार्न सकिंदैन, तर अब जो पनि यसप्रकारको दावी एवं कार्य गर्नेछ, त्यसलाई अस्वीकार गर्नु अनिवार्य तथा आवश्यक छ किनभने अब ती निश्चित ज्ञानका साधन होइनन् जसबाट त्यसका दावी तथा कार्यको वास्तविकता स्पष्ट हुनसकोस् ।

مَا لَمْ تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٢﴾

(तथा अधिकार) ले कुनै कार्य गरिन,[1] यो यथार्थता थियो ती घटनाहरुको जसमाथि तपाईंले धैर्य गर्नसक्नु भएन ।

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَن ذِى ٱلْقَرْنَيْنِ ۖ قُلْ

(८३) तथा तपाईंसित जुल्करनैनको घटनाको विषयमा यिनीहरु सोधिराखेका छन् ।[2] (तपाईं) भनी

[1]आदरणीय खिज्रको नबूअतका पक्षधारीको यो दोस्रो तर्क हो जसबाट उनीहरु आदरणीय खिज्रको नबूअत (ऋषित्व) लाई सिद्ध गर्दछन्, किनभने कुनै गैर नबीको पासमा यसप्रकारको प्रकाशना आउँदैन । आदरणीय खिज्रको नबूअत जस्तै आदरणीय खिज्रको जीवन पनि एउटा क्षेत्रमा मतभेदको विषय छ तथा जो खिज्रलाई जीवित मान्दछन्, धेरै मानिसहरुको उनीसित भेट सिद्ध गर्दछन् तथा यसबाट उनी अहिलेसम्म जीवित हुने कुरोलाई प्रमाणित गर्दछन्, परन्तु जुन प्रकारले आदरणीय खिज्रको जीवनमाथि कुनै धार्मिक सूत्र लिखित रुपमा छैन, यसै विधिले मानिसहरुबाट अन्र्तज्ञान अथवा जागृत अवस्था अथवा निदाएको स्थितिमा आदरणीय खिज्रसित भेट्ने कुरोको दावी पनि स्वीकार्य छैन । जब उनको रुपरेखानै प्रमाणित साधनहरुबाट प्राप्त छैन तब उनको पहिचान कसरी सम्भव छ ? तथा कसरी त्यसमाथि विश्वास गर्न सकिन्छ कि जुन महानुभावहरुले साक्षात्कारको दावी गरेका छन्, वास्तवमा उनीहरुको भेट मूसाको खिज्रसित भएको छ, खिज्रको नामबाट उनीहरुलाई कसैले धोका तथा छलमा लिप्त गरेन ।

[2]यो मूर्तिपूजकहरुको यो तेस्रो प्रश्नको उत्तर हो जुन यहूदीहरुको भनाईमा उनीहरुले नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित गरेका थिए ذو القرنين (जुल्करनैन) को शाब्दिक अर्थ हो दुई सिङ्गवाला । यो नाम यसकारण पर्‍यो कि वास्तवमा त्यसको टाउकोमा दुईटा सिङ्ग थिए अथवा यसकारण कि उसले संसारको पूर्वी तथा पश्चिमी किनारमा पुगी सूर्यका किरणहरु अर्थात त्यसको प्रकाश रेखाको दर्शन गर्‍यो, केही विद्वानहरुको भनाइ छ कि त्यसको टाउकोमा दुईटा जटाहरु थिए, قرن (कर्ण) कपालका चुल्ठोलाई पनि भन्छन् अर्थात् दुईटा चुल्ठो भएको । प्राचीन व्याख्याकारहरुले बिना कुनै मतभेद यसको चरितार्थ सिकन्दर रुमीलाई भनेका छन् जसको विजयको क्षेत्र पूर्वदेखि पश्चिमसम्म फैलिएको थियो । परन्तु आधुनिक व्याख्याकारहरुले आधुनिक ऐतिहासिक ज्ञानको आधारमा यसबाट सहमत छैनन् । विशेषरुपले मौलाना अबुल कलाम आज़ादले यसमाथि जुन अनुसन्धान गर्नु भएको छ तथा त्यस व्यक्तिको खोजीमा जुन परिश्रम गर्नुभएको छ, त्यो अत्यन्त सम्माननीय छ । उहाँको सोधको सारांश यो हो कि त्यस जुल्करनैनको विषयमा कुरआनले वर्णन गरेको छ कि त्यो यस्तो राजा थियो (१) जसलाई अल्लाहले साधन तथा माध्यम अधिक मात्रामा प्रदान गरेको थियो, (२) त्यो पूर्वी तथा पश्चिमी देशहरुलाई विजयी गर्दै एउटा यस्तो पर्वतीय उपत्यकामा पुग्यो जसको अर्को

سَأَتْلُوا عَلَيْكُم مِّنْهُ ذِكْرًا ﴿٨٣﴾

दिनुस् कि म त्यसको केही बृत्तान्त तिमीलाई पढेर सुनाउन्छु ।

إِنَّا مَكَّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَآتَيْنَاهُ مِن كُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا ﴿٨٤﴾

(८४) हामीले धर्तीमा त्यसलाई शक्ति प्रदान गरेका थियौं तथा त्यसलाई प्रत्येक वस्तु[1] को साधन पनि प्रदान गरेका थियौं ।

فَأَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٥﴾

(८५) त्यो एउटा मार्गमा लाग्यो ।[2]

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ وَوَجَدَ

(८६) यहाँसम्मकि सूर्यास्तको ठाउँसम्म पुग्यो तथा त्यसलाई एउटा दलदलको स्रोतमा अस्ताइराखेका पायो तथा त्यस स्रोतको स्थानमा

तिर याजूज तथा माजूज थिए, (३) त्यसले त्यहाँ याजूज तथा माजूजलाई रोक्नको लागि एउटा अत्याधिक सुदृढ बाँध निर्मित गरायो (४) त्यो न्यायप्रिय थियो, (५) अल्लाहलाई मान्ने तथा आख़िरतमा ईमान राख्नेवाला थियो, (६) त्यो अहङकारी तथा धनको लोभी थिएन । स्वर्गीय मौलाना भन्नुहुन्छ कि यी विशेषताहरुले परिपूर्ण फारसको त्यो महाराजा हो जसलाई यूनानी साईरस, हिब्रु भाषामा ख़ोरिस तथा अरबमा खुसरुको नामले पुकार्दछन् । त्यसको राज्यकाल ५३९ इश्वी पूर्व हो । यसका अतिरिक्त भन्नुहुन्छ कि १८३७ इश्वीमा साईरसको एउटा मूर्ति निस्केको थियो जसमा साईरसको शरीरलाई यसप्रकार देखाइएको थियो कि उसका दुबैतिर बाज़ चराको जस्तै पखेटा निस्केका छन् तथा टाउकोमा भेंडाको जस्तो सिङ्ग छन् (विस्तृत जानकारीको लागि हेर्नुस् तफ़सीर तर्जुमानुल कुरआन, भाग-१, पृष्ठ ३९९ देखि ४३० सम्म पुरानो संस्करण)

[1] سبب सबबको मूल अर्थ डोरी हो, यसको प्रयोग यस्तो साधन तथा माध्यमको लागि हुन्छ जुन लक्ष्य प्राप्तिको लागि गरिन्छ, यस आधारमा سببا (सबबा) को अर्थ हो कि हामीले त्यसलाई यस्ता साधन तथा माध्यम उपलब्ध गऱ्यौं, जसबाट काम लिएर उसले विजय प्राप्त गऱ्यो, शत्रुहरुको गर्व निर्मूल पाऱ्यो, अत्याचारी प्रशासकको नाश गऱ्यो ।

[2] दोस्रो سبب को अर्थ मार्गसित लिएको छ अथवा यो अर्थ हो कि अल्लाहद्वारा दिइएका साधनहरुबाट अन्य साधन तयार गऱ्यो, जसरी अल्लाहबाट उपलब्ध गराइएको फलामबाट विभिन्न प्रकारका हतियार तथा यसैप्रकारका अन्य मूल द्रव्यबाट धेरैजसो कुरा तयार गरिन्छ ।

[3] عين (अयन्) सित तात्पर्य स्रोत अथवा समुद्र हो । حمئة हिलो, दलदल, وجد (वज़दा) (फेला पाऱ्यो) अर्थात देख्यो अथवा आभास गऱ्यो । अर्थ यो हो कि जुल्क़रनैन जब पश्चिमी दिशातिर एउटा देशपछि अर्को देश विजयी गर्दै त्यस स्थानमा पुगे, जहाँ अन्तिम आबादी थियो त्यहाँ फोहोर पानीको

عِندَهَا قَوْمًا ۗ قُلْنَا يٰذَا الْقَرْنَيْنِ إِمَّآ أَن تُعَذِّبَ وَإِمَّآ أَن تَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٦﴾

एउटा समुदाय पनि फेला पाऱ्यो हामीले भन्यौं[1] हे जुल्कैरनैन ! तिमी उनीहरुलाई दुख पुऱ्याउ तथा उनको विषयमा उचित मार्ग निकाल ।[2]

قَالَ أَمَّا مَن ظَلَمَ فَسَوْفَ نُعَذِّبُهُۥ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِۦ فَيُعَذِّبُهُۥ عَذَابًا نُّكْرًا ﴿٨٧﴾

(८७) उसले भन्यो कि जसले अत्याचार गर्नेछ त्यसलाई त हामी पनि दण्ड दिनेछौं ।[3] त्यसपछि त्यो आफ्नो प्रभुतिर फर्काइनेछ तथा उसले त्यसलाई कठोर यातना दिनेछ ।

وَأَمَّا مَنْ ءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَلَهُۥ جَزَآءً ٱلْحُسْنَىٰ ۖ وَسَنَقُولُ لَهُۥ مِنْ أَمْرِنَا يُسْرًا ﴿٨٨﴾

(८८) किन्तु जसले ईमान ल्यायो तथा सत्कर्म गऱ्यो त्यसको लागि त राम्रो प्रतिफल छ तथा हामीले त्यसलाई आफ्नो कार्यमा पनि सरलताको आदेश दिनेछौं ।

ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ﴿٨٩﴾

(८९) अनि त्यो अन्य मार्गमा[4] तिर लाग्यो ।

حَتَّىٰٓ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ ٱلشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ نَجْعَل

(९०) यहाँसम्मकि जब सूर्योदयको स्थानमा पुग्यो त त्यसलाई एउटा यस्तो समुदायमाथि उदय भइराखेको

स्रोत अथवा समुद्र थियो जुन तलबाट कालो देखिन्थ्यो, त्यसलाई यस्तो प्रतीत भयो कि मानौं सूर्य स्रोतमा अस्ताइराखेको छ । समुद्रको किनारबाट अथवा टाढाबाट जसको अगाडीको सीमासम्म केही नहोस्, सूर्यास्तको दृश्य हेर्नेहरुलाई यस्तै प्रतीत हुन्छ कि सूर्य समुद्रमा अथवा धर्तीमा अस्ताइराखेको छ, यद्यपि त्यो आफ्नो स्थानमै आकाशमा रहन्छ ।

[1] قلنا (कुल्ना) (हामीले भन्यौं) प्रकाशनाद्वारा, यसैकारण केही धर्मगुरुहरुले यसैबाट उनको नबूअतको तर्क दिएका छन् । तथा जुन उनको नबूअत (ऋषित्व) को पक्षमा छैनन्, भन्दछन् कि त्यस समयको पैग़म्बरको माध्यमबाट हामीले उसित भन्यौं ।

[2] अर्थात् हामीले त्यस समुदायलाई प्रभुत्व दिएर अधिकार दियौं कि चाहे उसलाई वध गरोस् तथा बन्दी बनाओस् अथवा कर लिएर उपकार स्वरुप छाडिदेओस् ।

[3] अर्थात् जो कुफ्र तथा मूर्तिपूजामा अडिग रहनेछ, त्यसलाई हामीले दण्ड दिनेछौं अर्थात विगतका त्रुटिहरुमा पकड हुनेछैन ।

[4] अर्थात् अब पश्चिमदेखि पूर्वतिर यात्रा प्रारम्भ गऱ्यो ।

لَّهُم مِّن دُونِهَا سِتْرًا ⑨⓪

पायो कि उनका लागि हामीले त्यसबाट अन्य कुनै रक्षात्मक पर्दा बनाएनौं ।[1]

كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحَطْنَا بِمَا لَدَيْهِ خُبْرًا ⑨①

(९१) घटना यस्तै नै छ । हामीले त्यसका आसपासका सम्पूर्ण समाचारलाई घेरेका छौं ।[2]

ثُمَّ أَتْبَعَ سَبَبًا ⑨②

(९२) त्यो पछि एउटा अन्य मार्गतिर लाग्यो ।[3]

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِن دُونِهِمَا قَوْمًا لَّا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ⑨③

(९३) यहाँसम्मकि जब दुबै पर्खालहरुको मध्ये[4] पुग्यो तब दुबैका त्यसतिर यस्तो समुदाय फेला पऱ्यो जो कुरा बुझ्नुको निकट पनि थिएन ।[5]

قَالُوا يَا ذَا الْقَرْنَيْنِ إِنَّ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ

(९४) (उनीहरुले) भने हे जुल्क़रनैन ![6] याजूज़

[1]अर्थात् यस्तो स्थानमा पुग्यो जुन पूर्व दिशाको अन्तिम आवादी थियो, जहाँ उसले यस्तो समुदाय देख्यो जुन मकानहरुमा निवास गर्नुको सट्टा मैदान तथा मरुस्थलहरुमा निवास गर्दै, निर्वस्त्र थियो । यो अर्थ हो उनका तथा सूर्यका बीच पर्दा थिएन । सूर्य उनका नाङ्गा शरीरमा उदय हुन्थ्यो ।

[2]अर्थात् जुल्क़रनैनको विषयमा हामीले जे वर्णन गरेका छौं, त्यो यसैप्रकार छ कि पहिला त्यो पश्चिमको अन्तिम सीमासम्म पछि पूर्वको अन्तिम सीमासम्म पुग्यो तथा हामीलाई त्यसका सबै संसाधन एवं अन्य कुराहरुको पूरा ज्ञान छ ।

[3]अर्थात् अब त्यसको ध्यान कुनै अन्यतिर फर्क्यो ।

[4]यसबाट तात्पर्य दुई पर्वत हुन् जुन एक-अर्काका सम्मुख थिए, उनका मध्येमा घाटी (उपत्यका) थियो, जसबाट याजूज़ तथा माजूज यता वस्तीमा आउने गर्दथे तथा उपद्रव मच्चाउँथे तथा नरसंहार गर्थे ।

[5]अर्थात् आफ्नो भाषाको अतिरिक्त कुनै अन्यको भाषा बुझ्दैनथे ।

[6]जुल्क़रनैनसित यो सम्बोधन या त कुनै अनुवादकद्वारा भएको होला अथवा अल्लाह तआलाले जुल्क़रनैनलाई जुन विशेष माध्यम तथा साधन प्राप्त गराएका थिए । तिनैमा विभिन्न भाषाहरुको ज्ञान पनि हुनसक्छ तथा यसप्रकार यो सम्बोधन सोझो पनि हुनसक्छ ।

مُفۡسِدُونَ فِي الۡأَرۡضِ فَهَلۡ نَجۡعَلُ لَكَ خَرۡجًا عَلَىٰٓ أَن تَجۡعَلَ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَهُمۡ سَدًّا ﴿٩٤﴾

तथा माजूज यस देशमा निकै उपद्रवी छन् ।[1] त के हामीले तपाईंका लागि केही धन एकत्रित गरिदेऔं ? (यस शर्तमा कि) तपाईं हाम्रो तथा उनका बीच कुनै दिवार (पर्खाल) बनाइदिनुस् ।

قَالَ مَا مَكَّنِّي فِيهِ رَبِّي خَيۡرٞ فَأَعِينُونِي بِقُوَّةٍ أَجۡعَلۡ بَيۡنَكُمۡ وَبَيۡنَهُمۡ رَدۡمًا ﴿٩٥﴾

(९५) उसले उत्तर दियो कि मेरो वशमा मेरो प्रभुले जे प्रदान गरेको छ त्यही उत्तम छ, तिमी केवल आफ्नो शक्ति तथा बलले मेरो सहायता गर, तिम्रो र उनका मध्येमा सुदृढ पर्खाल बनाइदिन्छु ।[2]

ءَاتُونِي زُبَرَ الۡحَدِيدِۖ حَتَّىٰٓ إِذَا سَاوَىٰ بَيۡنَ الصَّدَفَيۡنِ قَالَ انفُخُواْۖ حَتَّىٰٓ إِذَا جَعَلَهُۥ نَارٗا قَالَ ءَاتُونِيٓ أُفۡرِغۡ عَلَيۡهِ قِطۡرٗا ﴿٩٦﴾

(९६) मलाई फलामका च्यादरहरु ल्याइदेउ । यहाँसम्मकि जब ती दुई पर्वतहरुका मध्ये पर्खाल तयार गरिदियो[3] त आदेश दियो कि फूँक (अर्थात् तीब्र आगो बाल) त्यस समयसम्म जबकि फलामका यी चादरहरुलाई बिल्कुलै आगो बनाइदियो, तब भन्यो मेरो पासमा ल्याउ यसमाथि पग्लेको तामा हालिदेउ ।[4]

[1]याजूज तथा माजूज दुई सम्प्रदाय हुन् तथा सहीह हदीसको आधारमा मानव जातिबाटै हुन् तथा उनीहरुको संख्या अन्य मानव जातिको सापेक्ष अधिक हुनेछ तथा उनीहरुबाट नरक अधिक भरिनेछ । (सहीह बुखारी तफसीर सूर: अल हज्जवल रिकाक़ बाबु इब्न ज़लज़लतस्साअते शैउन अज़ीम, तथा सहीह मुस्लिम कितावुल ईमान बाव कौलिहि यकूलुल्लाहूले–आदम, अख़रिज बअसलनार)

[2]शक्तिसित तात्पर्य अर्थात तिमी मलाई निर्माण सामग्री तथा कर्मयोगी उपलब्ध गराउ।

[3]بين الصدفين (बैनस्सदफैन) अर्थात् दुबै पर्वतहरुका किनारहरुको मध्ये जुन खुला थियो, त्यसलाई फलामका स-साना चादरहरुले भरिदियो ।

[4]قطر (कित्रन्) पग्लेको सिसा अथवा फलाम अथवा तामा । अर्थात फलामका चादरहरुलाई निकै तताएर त्यसमाथि पग्लेको फलाम, तामा अथवा सिसा हाल्नाले त्यो पहाडी घाटी अथवा मार्ग यति बलियो भइहाल्यो कि त्यसलाई पार गरेर अथवा तोडेर याजूज तथा माजूज़को यता अरु मानिसहरुको वस्तीमा आगमन असम्भव भइहाल्यो ।

فَمَا اسْطَاعُوْٓا اَنْ يَّظْهَرُوْهُ وَمَا اسْتَطَاعُوْا لَهٗ نَقْبًا ﴿٩٧﴾

(९७) त्यस पश्चात न त तिनीहरुमा त्यस पर्खालमाथि चढ्ने शक्ति थियो तथा न त्यसमा कुनै प्वाल पार्न सक्दथे ।

قَالَ هٰذَا رَحْمَةٌ مِّنْ رَّبِّيْ ۚ فَاِذَا جَآءَ وَعْدُ رَبِّيْ جَعَلَهٗ دَكَّآءَ ۚ وَكَانَ وَعْدُ رَبِّيْ حَقًّا ﴿٩٨﴾

(९८) भन्यो कि यो केवल मेरो प्रभुको कृपा हो, परन्तु जब मेरो प्रभुको वादा (वचन) आउनेछ, त त्यसलाई धराशायी गरिदिनेछ ।[1] निःसन्देह मेरो प्रभुको वचन सत्य छ ।

[1]अर्थात् यो पर्खाल यद्यपि बडो दृढ बनाइयो जसमाथि चढेर अथवा त्यसमा छिद्र पारेर याजूज़ तथा माजूज़को यसतिर आगमन सम्भव छैन, परन्तु जब मेरो प्रभुको वादा (वचन) आउनेछ, त उसले त्यसलाई कण-कण पारी धर्ती जस्तै पारिदिन्छ । यस वचनबाट तात्पर्य केयामतका निकट याजूज़ तथा माजूज़को प्रकट हुनु हो, जस्तो कि हदीसहरुमा छ । जस्तै एउटा हदीसमा छ नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यस पर्खालमा अलिकति छिद्र हुने कुरोलाई उपद्रवको निकट हुने समान भन्नुभएको छ (सहीह बुखारी संख्या ३३४६, तथा सहीह मुस्लिम संख्या २२०८) । एउटा अन्य हदीसमा चर्चित छ कि उनीहरु प्रत्येक दिन त्यस पर्खाललाइ खन्छन् तथा फेरि भोलिको लागि छोडिदिन्छन्, परन्तु जब अल्लाहको इच्छा उनको निकट हुनेछ त उनीहरु भन्नेछन् कि भोलि إن شاء الله (इन्शाल्लाह) त्यसलाई खन्नेछौं तथा फेरि दोस्रो दिन उनीहरु त्यसबाट निस्कनमा सफल हुनेछन् । धर्तीमा उपद्रव मच्चाउनेछन् यहाँसम्मकि मानिसहरु घरमा थुनिन्छन्, यिनीहरु आकाशतिर वाँड हान्नेछन् जुन रक्त रंजित भई फर्कने छन् । अन्तमा अल्लाह तआ़ला उनीहरुका गिर्दीमा यस्ता किरा पैदा गरिदिनेछ जुन उनका विनाशका कारण बन्नेछन् । (मुसनद अहमद १२/५११ जामेअ तिर्मिजी संख्या ३१५३, वल अहादीसुस्सहीह: लिल अलबानी संख्या १७३५) सहीह मुस्लिम नव्वास बिन समआनको कथनबाट स्पष्ट छ कि याजूज तथा माजूज़को प्रकटन आदरणीय ईसा अवतरित भए पश्चात उनको उपस्थितिमा हुनेछ । (किताबुल फ़ेतन व अशरातुस्साअते, बाबु ज़िक्‌रिद दज्जाल) जसबाट उनीहरुको खण्डन हुन्छ जो भन्दछन् कि तातारिहरुको मुसलानहरुमाथि आक्रमण अथवा मंगोल तुर्क जसमा चंगेज खाँ पनि थियो अथवा रुसी अथवा चाइनिज जातिहरु यही याजूज तथा माजूज़ हुन्, जसको प्रकटन भइसक्यो । अथवा पाश्चात्य जातिहरु उनका अनुरुप छन् कि सम्पूर्ण संसारमा उनको प्रभाव छ । यी सबै कुरा गलत हुन् किनभने उनको प्रभावबाट राजनैतिक प्रभाव तात्पर्य होइन, बरु रक्तपात, उपद्रव, आतङ्कको त्यो अस्थाई प्रभाव हो जसको सामना गर्ने शक्ति मुसलमानहरुमा हुनेछैन, तैपनि ईश्वरीय आपदाका कारण सबै एकैछिनमा कालको मुखमा गइहाल्ने छन् ।

(९९) तथा त्यस दिन हामीले उनीहरुलाई एक-अर्कासित समुद्रको छालहरुजस्तै गुजुल्टिंदै (नजिक भएको अवस्थामा छाडिदिनेछौ) तथा नरसिंघा फुकिनेछ, अनि सबैलाई एक साथ हामी एकत्रित गर्नेछौं।

وَتَرَكْنَا بَعْضَهُمْ يَوْمَئِذٍ يَمُوجُ فِي بَعْضٍ وَنُفِخَ فِي الصُّورِ فَجَمَعْنَاهُمْ جَمْعًا ﴿٩٩﴾

(१००) तथा त्यस दिन हामी नरकलाई (पनि) काफिरहरुका समक्ष ल्याइ उभ्याउनेछौं।

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لِّلْكَافِرِينَ عَرْضًا ﴿١٠٠﴾

(१०१) जसका नेत्रहरु मेरो स्मरणबाट पर्दामा थिए तथा (सत्य कुरा) सुन्न पनि सक्दैनथे।

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غِطَاءٍ عَن ذِكْرِي وَكَانُوا لَا يَسْتَطِيعُونَ سَمْعًا ﴿١٠١﴾

(१०२) यी काफिरहरु यो भन्ठान्नेछन् कि मेरो अतिरिक्त उनीहरु मेरा दासहरुलाई आफ्ना पक्षधर बनाइहाल्नेछन् ? (सुन) हामीले त अधर्मीहरुको अतिथि सत्कारको लागि नरकलाई तयार गरेका छौं।[1]

أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِن دُونِي أَوْلِيَاءَ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا ﴿١٠٢﴾

(१०३) भनिदिनुस् कि यदि (तिमी भन्छौ भने) म तिमीलाई बताइदिन्छु कि आफ्ना कर्महरुको कारण सबैभन्दा अधिक हानिमा को छ ?

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُم بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا ﴿١٠٣﴾

[1] حسب (हसब) को अर्थ ظن (जन) को अर्थमा छ तथा عبادي (इबादी) (मेरा भक्त) बाट तात्पर्य फरिश्ताहरु, मसीह अलैहिस्सलाम तथा अन्य महात्मा हुन्, जसलाई कार्यक्षम तथा कष्ट निवारक ठानिन्छ, त्यसैप्रकार शैतान तथा जिन्नात हुन्, जसको पूजा अर्चना गरिन्छ। तथा प्रश्न धम्की तथा झपारको लागि हो। अर्थात् अल्लाहको अतिरिक्त अरुहरुका पूजारी के यो ठान्दछन् कि उनीहरु मलाई छाडेर मेरा भक्तहरुको पूजा गरी उनका पक्षबाट मेरो यातनाबाट बाँच्नेछन् ? यो असम्भव छ हामीले ती काफिरहरुका लागि नरक तयार गरेका छौं, जसमा जानबाट ती भक्त रोक्न सक्ने छैनन् जसको यिनीहरु पूजा गर्दछन् तथा उनलाई आफ्नो पक्षधर ठान्दछन्।

اَلَّذِيْنَ ضَلَّ سَعْيُهُمْ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُوْنَ اَنَّهُمْ يُحْسِنُوْنَ صُنْعًا ﴿١٠٤﴾

(१०४) तिनीहरु जसका सांसारिक जीवनका सबै प्रयत्न व्यर्थ भयो तथा उनीहरु यसै भ्रममा रहन्छन् कि उनीहरु धेरै राम्रा कार्य गरिराखेका छन् ।[1]

اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِاٰيٰتِ رَبِّهِمْ وَلِقَآئِهٖ فَحَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيْمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ وَزْنًا ﴿١٠٥﴾

(१०५) यी नै ती मानिसहरु हुन्, जसले आफ्नो प्रभुका आयतहरुबाट तथा त्यससँग साक्षात्काबाट इन्कार गरे ।[2] अत: उनका सारा कर्म व्यर्थ भए, अनि केयामतका दिन उनका कुनै भार निर्धारित गर्ने छैनौं ।[3]

ذٰلِكَ جَزَآؤُهُمْ جَهَنَّمُ بِمَا كَفَرُوْا وَاتَّخَذُوْٓا اٰيٰتِيْ وَرُسُلِيْ هُزُوًا ﴿١٠٦﴾

(१०६) वास्तविकता यो हो कि उनको प्रतिफल नरक् हो, किनभने उनले कुफ्र गरे तथा मेरा आयत तथा मेरा रसूलहरुको उपहास गरे ।

[1]अर्थात् उनका कर्म यस्ता छन् जुन अल्लाहका सदनमा अप्रिय छन्, तर आफ्ना विचारको कारण ठान्दछन् कि यिनीहरु निकै राम्रा काम गरिराखेका छन् । यसबाट तात्पर्य को हुन् ? केही विद्वानहरु भन्दछन् कि यहूदी तथा इसाई हुन्, केही भन्छन् अधर्मी तथा अन्य मानिसहरु जसले धर्ममा मिश्रण गरेका छन्, केही भन्छन् मूर्तिपूजक हुन् । साँचो कुरा यो हो कि आयत साधारण छ जसमा प्रत्येक त्यो व्यक्ति तथा गुट सम्मिलित छ जसमा उपरोक्त दोष पाइनेछ । अगाडी यस्तै मानिसहरुको विषयमा केही अन्य चेतावनीहरुको वर्णन छ ।

[2]प्रभुका निशानीहरुबाट तात्पर्य एकेश्वरवादको ती तर्क हुन् जुन समस्त जगत्मा फैलिएका छन् तथा ती धार्मिक निशानीहरु हुन् जुन उसले आफ्ना किताबहरुमा अवतरित गऱ्यो तथा पैग़म्बरहरुले त्यसका प्रचार-प्रसार गरे । तथा प्रभुको साक्षात्कारबाट इन्कारको अर्थ आख़िरतको जीवन तथा पुन: जीवित हुने कुरोलाई अस्वीकार गर्नु हो ।

[3]अर्थात् हामीकहाँ यिनको कुनै महत्व हुनेछैन अथवा यो अर्थ हो कि हामी उनका लागि तराजूको प्रबन्ध गर्ने छैनौं कि जसमा उनका कर्म जोखिने छन्, यसकारण कि कर्म त ती एकेश्वरवादीहरुका जोखिनेछन् जसका कर्मपत्रमा पाप तथा पुण्य दुबै हुनेछन्, जबकि यिनका कर्मपत्र पुण्यका कामहरुबाट शून्य हुनेछन् । जस्तो हदीसमा वर्णित छ,"क़्यामतका दिन हृष्ट-पुष्ट व्यक्ति आउनेछ, अल्लाहका सदनमा उसको यति पनि भार हुनेछैन जति लामखुट्टेको पखेटाको हुन्छ, त्यसपछि उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले यसै आयतको पाठ गर्नुभयो ।" (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूर: अल-कहफ़)

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّٰتُ ٱلْفِرْدَوْسِ نُزُلًا ﴿١٠٧﴾

(१०७) जुन मानिसहरुले ईमान ल्याए तथा उनीहरुले राम्रो काम पनि गरे, निःसन्देह उनको लागि फ़िरदौस (स्वर्गको सर्वोच्च स्थान)[1] का बगैंचाहरुमा स्वागत छ ।

خَٰلِدِينَ فِيهَا لَا يَبْغُونَ عَنْهَا حِوَلًا ﴿١٠٨﴾

(१०८) जहाँ उनी सधैं रहनेछन्, जुन ठाउँलाई बदल्न कहिले पनि उनको विचार नै हुनेछैन ।[2]

قُل لَّوْ كَانَ ٱلْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَٰتِ رَبِّى لَنَفِدَ ٱلْبَحْرُ قَبْلَ أَن تَنفَدَ كَلِمَٰتُ رَبِّى وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِۦ مَدَدًا ﴿١٠٩﴾

(१०९) भनिदिनुस् कि यदि मेरा प्रभुका कुराहरुलाई लेख्न[3] को निम्ति समुद्र मसी बनिदेओस् । त त्यो पनि मेरा प्रभुका कुराहरु समाप्त हुनुभन्दा पूर्व नै समाप्त भइहाल्नेछ, चाहे हामी त्यसै जस्तो अन्य पनि त्यसको सहायताको लागि लिएर आऔं ।

قُلْ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰٓ إِلَىَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَٰحِدٌ ۖ فَمَن كَانَ

(११०) तपाई भनिदिनुस् कि म त तिमीजस्तै एउटा मानव पुरुष हूँ ।[4] (हो) मतिर प्रकाशना (वह्यी) गरिन्छ कि सबैका

[1] جنت الفـــردوس (जन्नतुल फिरदौस) स्वर्गको सर्वोच्च श्रेणी हो । यसकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि, जतिखेर पनि तिमी अल्लाहसित स्वर्गको प्रश्न गर्छौ त अल-फिरदौस (सर्वोच्च) को प्रश्न गर, किनभने त्यो स्वर्गको सर्वोच्च भाग हो तथा त्यहींबाट स्वर्गका नदीहरुको उद्‌गम छ । (सहीह बुख़ारी किताबुत तौहीद बाबु व कान अर्शुहू अलल माए)

[2] अर्थात् स्वर्गका निवासीहरुलाई स्वर्ग तथा त्यसका सुख-सुविधाहरुबाट कहिले पनि वाक्क लाग्ने छैन कि उनी यसका अतिरिक्त कुनै अन्य स्थानमा स्थान्तरित हुने कुरोको इच्छा व्यक्त गरून् ।

[3] كلمات (कलेमात) बाट तात्पर्य अल्लाह तआलाको आच्छादित ज्ञान तथा त्यसका गुण एवं तर्क युक्तिहरु हुन्, जुन त्यसको एक हुने कुरोका प्रमाण हुन् । मानौं बुद्धि ती सबैलाई घेर्न सक्दैन तथा संसारभरिका वृक्षहरुबाट कलम बनिहालून् तथा सारा समुद्र बरु उनको जस्तै अन्य समुद्र पनि भए, त्यो सबै मसीमा परिणत भईहालून् । कलम खिएर जानेछन् । सिआही (मसी) समाप्त हुनेछ, परन्तु प्रभुका वाक्य तथा गुणलाई लेख्न सकिदैन ।

[4] यसकारण म पनि प्रभुका कुराहरुको घेरा गर्न सक्दिन ।

يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿١١٠﴾

पूज्य मात्र एउटै पूज्य छ।[1] तसर्थ जसलाई पनि आफ्नो प्रभुसित साक्षातकारको कामना छ, त्यसलाई आवश्यक छ कि पुण्यका कार्य गरोस् तथा आफ्नो प्रभुको आराधना (इबादत) मा[2] कसैलाई पनि सम्मिलित नगरोस्।

سُورَةُ مَرْيَمَ

सूरतु मरियम-१९

सूरः मरियम* मक्कामा उत्रेको तथा यसमा ९८ आयत तथा ६ रूकूअ छन्।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु तथा अत्यन्त दयालु छ।

كهيعص ﴿١﴾

(१) काफ.हा.या.ऐन.साद

[1]परन्तु मलाई यो श्रेष्ठता प्राप्त छ कि ममाथि अल्लाहको प्रकाशना अवतरित हुन्छ। त्यसै प्रकाशनाका कारण मैले कहफ़वालाहरु तथा जुल्करनैनको सम्बन्धमा अल्लाहको तर्फबाट अवतरित कुराहरु वर्णन गरेको छु, जसमाथि युगको वाक्लो पत्र परेको थियो अथवा तिनका वास्तविकता कल्पित कथाहरुमा हराइसकेको थियो। यसका अतिरिक्त यस प्रकाशनामा यो महत्वपूर्ण आदेश दिइएको छ कि तिमी सबैको आराध्य एउटा छ।

[2]सत्कर्म त्यो हो जुन सुन्नतका अनुसार हुन्छ अर्थात जो आफ्नो प्रभुसित साक्षात्कारको विश्वास राख्दछ त्यसलाई आवश्यक छ कि प्रत्येक कर्म नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका चरित्र अनुसार गरोस्। तथा अर्को यो कि अल्लाहको उपासना (इबादत) मा कुनै अन्यलाई साझेदार नठहराओस्, यसकारण कि धर्ममा नयाँ कुराहरु मिसाउनु तथा मूर्तिपूजा दुबै कर्महरुको व्यर्थ हुने कुराका कारण हुन्। अल्लाह तआलाले यी दुबैबाट प्रत्येक मुसलमानलाई सुरक्षित राखोस्।

*हब्शाको हिज़रतको कथामा भनिएको छ कि इथोपिया (हब्शा) को राजा नज़ाशी तथा त्यसका सदस्य एवं मन्त्रीगणका समक्ष जब सूरः मरियमको प्रारम्भिक भाग आदरणीय ज़ाफर बिन अबी तालिबले सुनाए त त्यसलाई सुनेर ती सबैका दाह्री आँसुले भिजे तथा नज़ाशीले भन्यो कि यो कुर्आन तथा आदरणीय ईसाले जे ल्याए, सबै एउटै ज्योतिका किरणहरु हुन्। (फ़तहुल क़दीर)

ذِكۡرُ رَحۡمَتِ رَبِّكَ عَبۡدَهُۥ زَكَرِيَّآ ۝٢

(२) यो हो तिम्रो प्रभुको त्यस कृपाको वर्णन, जुन उसले आफ्नो भक्त ज़करियामाथि गरेको थियो ।

إِذۡ نَادَىٰ رَبَّهُۥ نِدَآءً خَفِيّٗا ۝٣

(३) जबकि उसले आफ्नो प्रभुसित गुप्तरुपले प्रार्थना गरेको थियो ।

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ ٱلۡعَظۡمُ مِنِّي وَٱشۡتَعَلَ ٱلرَّأۡسُ شَيۡبٗا وَلَمۡ أَكُنۢ بِدُعَآئِكَ رَبِّ شَقِيّٗا ۝٤

(४) भन्यो कि हे मेरा प्रभु ! मेरा हाडहरु निर्बल भइसकेका छन् तथा बुढ्यौलीका कारण टल्किने सेतो भइसकेको छ ।[३] तर म कहिल्यै पनि तिमीसित प्रार्थना गरेर बञ्चित रहिन ।[४]

وَإِنِّي خِفۡتُ ٱلۡمَوَٰلِيَ مِن وَرَآءِي وَكَانَتِ ٱمۡرَأَتِي عَاقِرٗا فَهَبۡ لِي مِن لَّدُنكَ وَلِيّٗا ۝٥

(५) तथा मलाई (आफू मर्नु) पश्चात आफ्ना निकट सम्बन्धिहरुको भय छ,[५] मेरी पत्नी पनि बाँझो छे, तर तिमी मलाई आफ्नो तर्फबाट[६] उत्तराधिकारी प्रदान गर ।

---

[१]आदरणीय ज़करिया इस्राईलका वंश मध्येबाट नबी हुन् । यिनी डकर्मी थिए तथा यही व्यवसाय उनको आयको साधन थियो । (सहीह मुस्लिम बाबु मिन फज़ाएले ज़करिया)

[२]गुप्तरुपले प्रार्थनाहरु यसकारण गरे कि एक त उनी अल्लाहलाई अधिक प्रिय छन् किनभने यसमा विनती, ध्यान, विनय तथा नम्रता अधिक हुन्छ । दोस्रो यसकारण कि भ्रष्ट बुद्धिवाला नभनौं कि यो बुढो अब बृद्धा अवस्थामा सन्तान माँगिराखेको छ, जबकि सन्तानका सबै प्रत्यक्ष सम्भावनाहरु समाप्त भइसकेका छन् ।

[३]यसबाट तात्पर्य निर्वलता तथा बृद्धावस्थाको प्रदर्शन हो ।

[४]तथा यसकारण प्रत्यक्ष साधनको अभाव हुँदाहुँदै तिमीसित सन्तान माँगिराखेको छु ।

[५]यस भयबाट तात्पर्य यो हो कि यदि मेरो कोही उत्तराधिकारी मेरो शिक्षा-दीक्षाको पद सम्हाल्ने छैन भने मेरा सम्बन्धिहरुमा त कोही यस पदको योग्य छैन । परिणाम स्वरुप मेरा सम्बन्ध पनि तिम्रो मार्गबाट विमुख नहोऊन् ।

[६]"आफ्नो तर्फबाट" को अर्थ यही हो कि यदि प्रत्यक्ष साधन यसका समाप्त भइसकेका छन्, परन्तु आफ्नो विशेष कृपाले मलाई सन्तान प्रदान गर ।

يَّرِثُنِيْ وَيَرِثُ مِنْ اٰلِ يَعْقُوْبَ ۖ وَاجْعَلْهُ رَبِّ رَضِيًّا ⑥

(६) जो मेरो पनि उत्तराधिकारी होस् र याकूबको वंशको पनि उत्तराधिकारी होस् तथा हे मेरा प्रभु ! यिनी त्यसलाई स्वीकृत भक्त बनाउ ।

يٰزَكَرِيَّآ اِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلٰمِ ِۨ اسْمُهٗ يَحْيٰى ۙ لَمْ نَجْعَلْ لَّهٗ مِنْ قَبْلُ سَمِيًّا ⑦

(७) (जवाफ प्राप्त भयो) : "हे ज़करीया ! हामी तिमीलाई एउटा बालकको शुभ-सूचना दिन्छौं, जसको नाम यहया हुनेछ, हामीले त्यसभन्दा पहिला यसको सनाम पनि कसैलाई गरेनौं ।[1]

قَالَ رَبِّ اَنّٰى يَكُوْنُ لِيْ غُلٰمٌ وَّكَانَتِ امْرَاَتِيْ عَاقِرًا وَّقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ عِتِيًّا ⑧

(८) (ज़करिया) ले भने, हे मेरा प्रभु ! म कहाँ बालक कसरी हुनेछ, मेरी पत्नी बाँझो तथा म स्वयं बुढेसको अति निर्बल अवस्थामा पुगिसकेको छु ।[2]

قَالَ كَذٰلِكَ ۚ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَّقَدْ خَلَقْتُكَ مِنْ قَبْلُ

(९) आदेश भयो कि (वचन) यसैप्रकार भइसक्यो, तिम्रो प्रभुले भनिदियो कि यो मेरो लागि त

---

[1]अल्लाह तआलाले न केवल प्रार्थना स्वीकार गऱ्यो बरु त्यस बालकको नामाकरण पनि गरिदियो ।

[2] عاقر (आकिर) त्यस स्त्रीलाई पनि भनिन्छ, जो आफ्नो बृद्धा अवस्थाको कारण सन्तान जन्माउनुको योग्यताबाट बञ्चित भइसकेका छन् तथा प्रारम्भदेखि नै बाँझोलाई पनि भन्दछन् । यहाँ यो अर्के अर्थमा छ । जुन काठ सुकिसकेको हुन्छ, त्यसलाई عتيـا (यतिय्या) भन्दछन् । तात्पर्य बुढेसको अन्तिम चरण हो, जसमा हाडहरु सुकिसकेका हुन्छन् । अर्थ यो हो कि मेरी पत्नी त युवा अवस्थादेखि नै बाँझो छे तथा म बुढेस बृद्धा अवस्थाको अन्तिम चरणमा पुगिसकेको छु, अब सन्तान कसरी सम्भव छ ? भनिन्छ कि आदरणीय ज़करीया पत्नीको नाम अशाअ बिन्ते फ़ाकूद बिन मील थियो तथा यिनी आदरणीय हन्ना (मरियमकी आमा) कि बहिनी हुन् । तर धेरै उचित कथन लाग्दछ कि आदरणीय अशाअ पनि आदरणीय इमरानकी पुत्री हुन्, जुन आदरणीय मरियमको पनि पिता थिए । यसप्रकार आदरणीय यहया तथा ईशदूत ईसा आपसमा दिदी-बहिनीहरुका छोरा हुन् । हदीस सहीहबाट पनि यसको पुष्टि हुन्छ । (फ़तहुल क़दीर)

وَلَمْ تَكُ شَيْئًا ۝٩

बिल्कुलै सरल छ तथा तिमी स्वयं जबकि केही थिएनौं मैले तिमीलाई पैदा गरिसकेको छु ।[1]

قَالَ رَبِّ اجْعَل لِّي آيَةً ۚ قَالَ آيَتُكَ أَلَّا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلَاثَ لَيَالٍ سَوِيًّا ۝١٠

(१०) भन्नलागे हे मेरा प्रभु ! मेरो लागि कुनै लक्षण निश्चित गरिदेउ, आदेश भयो कि तिम्रो लक्षण यो हो कि स्वस्थ हुनुको उपरान्त पनि तीन रात दिनसम्म कुनै व्यक्तिसित कुरा गर्ने छैनौं ।[2]

فَخَرَجَ عَلَىٰ قَوْمِهِ مِنَ الْمِحْرَابِ فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ أَن سَبِّحُوا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ۝١١

(११) अब ज़करिया आफ्नो कोठा (मेहराब)[3] बाट निस्कि आफ्ना समुदायको पास आइ उनीहरुलाई संकेत गर्दछन् कि तिमी प्रातः तथा संयम अल्लाहको पवित्रताको वर्णन गर ।[4]

---

[1]फरिश्ताहरुले आदरणीय ज़करीयाको विस्मय हटाउनको लागि भनें कि अल्लाह तआलाले तिमीलाई पुत्र प्रदान गर्ने निर्णय गरिसकेछ, जसअनुसार तिमी अवश्य पुत्र प्राप्त गर्नेछौ, तथा यो अल्लाहको लागि कदापि कठिन छैन किनकि जब तिमीलाई वचन दिनसक्छ, त तिमीलाई प्रत्येक साधनबाट हटेर पुत्र पनि प्रदान गर्नसक्छ ।

[2]रातहरुबाट तात्पर्य दिन तथा रात हुन् سويا (सवीय्या) को अर्थ हो बिल्कुल ठीक-ठीक, स्वस्थ अर्थात् यस्तो कुनै रोग हुनेछैन जुन तिमीलाई बोल्नबाट रोक्न सकोस् । तर यसको उपरान्त तिम्रो मुखबाट वार्तालाप हुन सकेन भने यो बुझिहाल्नु कि शुभसूचनाका दिन निकट आइहाले ।

[3] محراب (मेहराब) सित तात्पर्य त्यो कोठा जसमा अल्लाहको आराधना (इबादत) गर्दथे । यो حرب (हरब) शब्दले बनेको छ, حرب त्यसको अर्थ हो युद्ध । अर्थात् उपासना स्थल (इबादतगाह) मा रहेर अल्लाहको उपासना (इबादत गर्नु) यस्तै छ कि जस्तो शैतानसित लडिराखेको छ ।

[4]प्रातः तथा साँझ अल्लाहको प्रशंसाले तात्पर्य फ़ज्र तथा अस्रका नमाज़ हुन् । अथवा यो अर्थ हो कि यी दुई समयमा अल्लाहको प्रशंसा, महिमा तथा पवित्रताका वर्णनको विशेष आयोजन गर ।

(१२) हे यहया ! (मेरो) किताब[1] लाई दृढताले समात तथा हामीले त्यसलाई बाल्यकालदेखि नै ज्ञान प्रदान गर्‍यौं ।[2]

يَٰيَحْيَىٰ خُذِ ٱلْكِتَٰبَ بِقُوَّةٍ ۖ وَءَاتَيْنَٰهُ ٱلْحُكْمَ صَبِيًّا ﴿١٢﴾

(१३) तथा आफ्नो पासबाट दया तथा पवित्रता पनि[3] त्यो परहेज़गार (सन्त) व्यक्ति थियो ।

وَحَنَانًا مِّن لَّدُنَّا وَزَكَوٰةً ۖ وَكَانَ تَقِيًّا ﴿١٣﴾

(१४) तथा आफ्नो माता-पितासँग सुशील थियो, त्यो क्रुर तथा पापी थिएन ।[4]

وَبَرًّۢا بِوَٰلِدَيْهِ وَلَمْ يَكُن جَبَّارًا عَصِيًّا ﴿١٤﴾

(१५) त्यसमाथि शान्ति छ जुन दिन उसले जन्म लियो तथा जुन दिन त्यो मर्छ तथा जुन दिन त्यो जीवित गरी उठाइनेछ ।[5]

وَسَلَٰمٌ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ﴿١٥﴾

[1]अर्थात् अल्लाह तआलाले आदरणीय ज़करीयालाई यहया प्रदान गर्‍यो, तथा जब उनी ठूला भए, यद्यपि अझै बालक थिए, उनलाई अल्लाहले किताबलाई दृढताले समात्न अर्थात् उसको आदेशानुसार कर्म गर्न आदेश दियो । किताबसित तात्पर्य तौरात हो अथवा उनीमाथि विशेषरुपले अवतरित कुनै पुस्तक हो, जसको अब हामीलाई कुनै ज्ञान छैन ।

[2] حكم (हूक्म) सित तात्पर्य, समय, बोध, किताबमा लिखित धार्मिक आदेशहरुको समझ, ज्ञान तथा कर्मको समिश्रण अथवा नबूअत तात्पर्य हो । इमाम शौक़ानी भन्नुहुन्छ कि यस कुरामा कुनै रुकावट छैन कि حكم (हूक्म) मा यी सबै कुराहरु सम्मिलित छन् ।

[3] حنانا (हनानन्) प्रेम तथा दया, अर्थात् हामीले उसलाई माता-पिता तथा सम्बन्धिहरुसित प्रेम तथा दया गर्ने भाव तथा उसलाई मनभित्रको मैलो तथा पापहरुबाट शुद्धता एवं पवित्रता पनि प्रदान गर्‍यौं ।

[4]अर्थात् आफ्नो माता-पिताको अथवा आफ्नो प्रभुको अवहेलना गर्नेवालाहरु मध्येको थिएन । यसको अर्थ यो हो कि यदि कसैको हृदयमा माता-पिताको प्रेम तथा आदर एवं उनका आज्ञापालन तथा सेवा एवं सद्व्यवहारको भावना अल्लाह तआला उत्पन्न गर्दछ भने यो उसको विशेष कृपा एवं दया हो तथा यसको विपरीत भावना तथा व्यवहार अल्लाह तआलाको विशेष कृपाबाट बञ्चित हुने कुरोको परिणाम हो।

[5]तीन अवसर मानिसका लागि अत्यन्त भयावह हुन्छन् । (१)-जब मनुष्य माताको गर्भबाट बाहिर आउँछ, (२)-जब मृत्युको पञ्जा उसलाई आफ्नो पकडमा लिन्छ, (३)-जब उसलाई कब्र (चिहान) बाट जीवित पारी उठाइनेछ, तब त्यो आफूलाई मैदान हश्रको भयानकतामा घेरिएको पाउनेछ । अल्लाह तआलाले आदेश गर्‍यो यी तीनै स्थानहरुमा त्यसको लागि हाम्रो तर्फबाट

وَاذْكُرْ فِي الْكِتٰبِ مَرْيَمَ ۘ إِذِ انْتَبَذَتْ مِنْ أَهْلِهَا مَكَانًا شَرْقِيًّا ﴿١٦﴾

(१६) यस किताबमा मरियमको कथा पनि वर्णन गर जबकि त्यो आफ्नो परिवारका मानिसहरुबाट अलग्ग भई पूर्वतिर लागिन्।

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا ۖ فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾

(१७) तथा उनीहरुबाट पर्दा गरिन्,[1] अनि हामीले त्यसको पासमा आफ्नो आत्मा (जिब्रील अलैहिस्सलाम) लाई पठायौं, तब त्यो त्यसको समक्ष पूर्ण मनुष्यको रुपमा प्रकट भयो ।[2]

सुरक्षा तथा शान्ति छ । केही मानिसहरु जो धर्ममा नयाँ कुराहरु रच्दछन् यस आयतबाट जन्म दिनमा ईद-मिलादका अर्थ निकाल्दछन् । परन्तु कोही उनीहरुसित सोधोस् त कि फेरि मृत्युका दिन 'ईद वफ़ात' (मृत्यु वर्षी) पनि मनाउन आवश्यक हुनेछ किनकि जुनप्रकार जन्मदिनको लागि 'सलाम' छ, मृत्युको दिनको लागि पनि सलाम छ । यदि मात्र शब्द 'सलाम' बाट 'ईद मिलाद' को पुष्टि सम्भव छ भने त यसै शब्दबाट 'ईद वफात' को पनि पुष्टि हुन्छ । परन्तु यहाँ मृत्युको ईद त टाढै जाओस्, प्रारम्भदेखि मृत्युकै इन्कार छ । अर्थात नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको मृत्युलाई अस्वीकार गरेर कुर्आनका शब्दहरुलाई अस्वीकार त गर्दछन् नै, स्वयं आफ्नो भावार्थको आधारमा एउटा भागलाई मान्दछन्, तथा त्यसै आयतको दोस्रो भागलाई, उनैको भावार्थको आधारमा जुन सिद्ध हुन्छ, अस्वीकार गर्दछन् ।

﴿أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتٰبِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ﴾

"के किताबका केही भागमा विश्वास गर्दछन् तथा केहीको इन्कार गर्दछौ ?" (सूरः अल-बक़रः-८५)

[1]यो विभाजन तथा पर्दा अल्लाहको इबादतको उद्देश्यको लागि थियो ताकि उनलाई कसैले नदेखोस् तथा एकाग्रता रहोस् अथवा मासिक धर्मको पवित्रताको लागि । तथा पूर्वी स्थानबाट तात्पर्य बैतुल मोकद्दसको पूर्वी भाग हो ।

[2]روح (रुह) बाट तात्पर्य आदरणीय जिब्रील हुन्, जसलाई पूर्ण मनुष्यको रुपमा आदरणीय मरियमको पासमा पठाइयो, जब आदरणीया मरियमले देखिन् कि एउटा व्यक्ति विना रुकावट भित्र प्रवेश गरिसकेको छ, त तर्सिहालिन् कि कुविचारले त आएको होइन । आदरणीय जिब्रीलले भने म त्यो होइन जुन तिमी ठानिराखेका छौ बरु तिम्रो प्रभुको सन्देशवाहक हूँ तथा यो शुभ-सूचना दिन आएको हूँ कि तिमीलाई अल्लाह तआलाले एउटा पुत्र प्रदान गर्नेछ, प्रत्यक्ष कारणहरुका आधारमा आदरणीय जिब्रीलले कुर्ताको गला (कलर) मा फू गरेका थिए, जसबाट अल्लाहको आदेशानुसार गर्भधारण भयो । अतः प्रदानलाई आफूसित सम्बन्धित गऱ्यो ।

قَالَتْ إِنِّيٓ أَعُوذُ بِالرَّحْمٰنِ مِنكَ إِن كُنتَ تَقِيًّا ⑱

(१८) उनले भनिन् म तिमीसित दयालु (रहमान) को शरण माँग्दछु यदि तिमी अलिकति पनि अल्लाहसित तर्सनेवाला हौ (भने यहाँबाट हटिहाल्नेछौ) ।

قَالَ إِنَّمَآ أَنَا۠ رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلٰمًا زَكِيًّا ⑲

(१९) (उसले) भन्यो कि म अल्लाहबाट पठाइएको सन्देशवाहक हूँ, तिमीलाई एउटा पवित्र बालक दिन आएको हूँ ।

قَالَتْ أَنّٰى يَكُونُ لِي غُلٰمٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ وَلَمْ أَكُ بَغِيًّا ⑳

(२०) भन्नथालिन् कि मकहाँ बालक कसरी हुन सक्दछ ? मलाई त कुनै पुरुषको हातसम्म स्पर्श भएन तथा न म व्यभिचारी हूँ ।

قَالَ كَذٰلِكِ قَالَ رَبُّكِ هُوَ عَلَيَّ هَيِّنٌ وَلِنَجْعَلَهُۥٓ ءَايَةً لِّلنَّاسِ وَرَحْمَةً مِّنَّا

(२१) उसले भन्यो कुरा त यही हो,[1] परन्तु तिम्रो प्रभुको आदेश छ कि मेरो लागि अति सहज छ, हामी त त्यसलाई मानिसहरुका लागि एउटा प्रतीक बनाइदिनेछौं[2]

[1]अर्थात् यो कुरा त सत्य छ कि तिमीलाई कुनै पुरुषले स्पर्श गरेन, उचितरुपले तथा अनुचितरुपले जबकि गर्भधारणको लागि स्वभाविक रुपले यो आवश्यक छ ।

[2]अर्थात् म सामान्य साधनहरुका लागि बाध्य छैन । मेरो लागि यो बिल्कुलै सरल छ तथा हामी त्यसलाई आफ्नो सामर्थ्यको एउटा निशानी बनाउन चाहन्छौं । यसभन्दा पूर्व हामीले तिम्रो पिता आदमलाई बिना स्त्री अथवा पुरुष पैदा गर्‍यौं, तथा तिम्री माता हव्वालाई बिना स्त्री केवल पुरुषबाट तथा सबै सृष्टिका जीवधारीहरुलाई स्त्री तथा पुरुषको योगबाट जन्म दियौं, तथा अब ईसालाई जन्म दिएर चौथो अवस्थामा पनि सृष्टि गरेर आफ्नो सामर्थ्यको प्रदर्शन गर्न चाहन्छौं तथा त्यो हो केवल स्त्रीको गर्भबाट बिना पुरुष पैदा गरिदिनु । हामी उत्पत्तिका चारैवटा रुपहरुमाथि सामार्थ्य राख्दछौं ।

وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ﴿٢١﴾

तथा आफ्नो विशेष कृपा,[1] यो त एउटा निर्धारित कुरो हो ।[2]

فَحَمَلَتْهُ فَانتَبَذَتْ بِهِ مَكَانًا قَصِيًّا ﴿٢٢﴾

(२२) अनि त्यो गर्भवती भई तथा यसैकारण त्यो एकाग्र भई एउटा टाढा स्थानमा गइन् ।

فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَىٰ جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَٰذَا وَكُنتُ نَسْيًا مَّنسِيًّا ﴿٢٣﴾

(२३) त्यस पश्चात त्यसलाई प्रसव पीडाले एउटा खजूरको वृक्षको हाँगामुनि ल्यायो तथा व्यथाले एक्कासि मुखबाट निस्कियो कि ओह ! यो भन्दा पूर्व नै म मरिहाल्थें तथा मानिसहरुको स्मरणबाट विस्मृत हुन पुग्थें ।[3]

فَنَادَاهَا مِن تَحْتِهَا أَلَّا تَحْزَنِي قَدْ جَعَلَ رَبُّكِ تَحْتَكِ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾

(२४) यत्तिकैमा उसलाई (खजूरको रुखको) मुनिबाट नै आवाज आयो कि चिन्तित नहोउ, तिम्रो प्रभुले तिमी मुनि एउटा जलस्रोत प्रवाहित गरिदिएको छ ।

[1]यसबाट तात्पर्य नबूअत हो, जुन अल्लाहको विशेष कृपा हो तथा उनका लागि पनि जो यस नबूअतमा ईमान ल्याउनेछन् ।

[2]यो त्यसै कथनको परिशिष्ट हो जुन जिब्रीलले अल्लाहको तर्फबाट वर्णन गरेका छन् । अर्थात यो चमत्कारिक उत्पत्ति त अल्लाहको ज्ञान तथा त्यसको चाहत एवं सामर्थ्यमा निर्धारित छ ।

[3]मृत्युको कामना यस भयले गऱ्यौं कि म बालकको समस्यामा मानिसहरुलाई कसरी शान्त गर्न सक्ने छु जबकि मेरो कुरा मान्नलाई कोही तयार हुनेछैन । तथा यो विचार पनि स्वभाविक थियो कि केही मेरो प्रसिद्धि एउटा इबादत गर्नेवाली तथा पवित्रको रुपमा छ तथा त्यसको पश्चात म मानिसहरुको दृष्टिमा व्यभिचारणी ठहरिने छु ।

وَهُزِّىٓ إِلَيْكِ بِجِذْعِ ٱلنَّخْلَةِ تُسَٰقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾

(२५) तथा त्यस खजूरको हाँगालाई आफूतिर हल्लाउ, यसले तिम्रो समक्ष ताजा पाकेका खजूर खसालिदिनेछ ।[1]

فَكُلِى وَٱشْرَبِى وَقَرِّى عَيْنًا ۖ فَإِمَّا تَرَيِنَّ مِنَ ٱلْبَشَرِ أَحَدًا فَقُولِىٓ إِنِّى نَذَرْتُ لِلرَّحْمَٰنِ صَوْمًا فَلَنْ أُكَلِّمَ ٱلْيَوْمَ إِنسِيًّا ﴿٢٦﴾

(२६) अब निश्चित भई खाउ-पिउ तथा आँखाहरुलाई शीतल पार,[2] यदि तिमीलाई कोही मानिस देखिन्छ भने भनिदिनु[3] कि म अल्लाह कृपालुको नामको ब्रत बसेको छु । म आज कुनै व्यक्तिसँग कुरा गर्ने छैन ।

فَأَتَتْ بِهِۦ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُۥ ۖ قَالُوا۟ يَٰمَرْيَمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْـًٔا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾

(२७) अब (आदरणीय ईसा) लाई लिएर त्यो आफ्नो समुदायमा आउ । सबैले भने कि मरियम तिमीले ठूलै कुकर्म गऱ्यौ ।

يَٰٓأُخْتَ هَٰرُونَ مَا كَانَ أَبُوكِ ٱمْرَأَ سَوْءٍ وَمَا كَانَتْ أُمُّكِ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾

(२८) हे हारुनकी बहिनी ![4] न त तिम्रो बुवा नराम्रो मानिस थियो न तेरी आमा व्यभिचारी थिइन् ।

[1] سـريا (सरीय्या) सानो नदी अथवा पानीको स्रोतलाई भन्दछन् । अर्थात् चमत्कार स्वरुप तथा अस्वभाविक रुपले अल्लाह तआलाले आदरणीय मरियमका चरणहरुमुनि, पिउने पानी तथा खानको लागि सुकेका वृक्षबाट पाकेका ताजा खजूरहरुको प्रवन्ध गरिदियो । आवाज दिनेवाला आदरणीय जिब्रील थिए जसले घाटीमुनिबाट आवाज दिए तथा भनिन्छ कि سـري (सरीय) सरदारका अर्थहरुमा छ तथा यसबाट तात्पर्य ईसा अलैहिस्सलाम हुन्, उनले नै आदरणीय मरियमलाई मुनिबाट आवाज दिएका थिए ।

[2]अर्थात् खजूरहरु खाउ, स्रोतका पानी पिउ तथा बालकलाई देखेर आँखालाई शीतल पार ।

[3]यो भन्नु पनि संकेतबाट थियो, मुखबाट होइन । यसका अतिरिक्त उनीकहाँ ब्रतको अर्थ नै खानु तथा बोल्नुबाट पन्छिनु थियो ।

[4]हारुनबाट तात्पर्य सम्भव छ उनको दाजु हो, यो पनि सम्भव छ कि हारुनबाट तात्पर्य हारुन रसूल (मुसाका भाइ) नै हुन् तथा अरबहरुको जस्तै उनको सम्बन्ध हारुनतिर जोडिदियो । जस्तो भनिन्छ يا أخا تميم، يا أخا العرب आदि अथवा अल्लाहको भय,

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ ۖ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَن كَانَ فِي الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾

(२९) (मरियमले) आफ्नो बच्चातिर संकेत गरिन्। मानिसहरु भन्नथाले कि हामी काखको बालकसित कसरी कुरा गर्नसक्छौं ?

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا ﴿٣٠﴾

(३०) बच्चाले बोल्यो कि म अल्लाह तआलाको भक्त हूँ, उसले मलाई किताब प्रदान गरेको छ। तथा मलाई आफ्नो दूत (पैग़म्बर) बनाएको छ।[1]

وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾

(३१) तथा उसले मलाई शुभ बनाएको छ।[2] म जहाँ रहेपनि तथा उसले मलाई नमाज़ तथा ज़कातको आदेश दिएको छ, जबसम्म म जीवित रहनेछु।

وَبَرًّا بِوَالِدَتِي وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا شَقِيًّا ﴿٣٢﴾

(३२) तथा उसले मलाई आफ्नी माताको सेवक बनाएको छ।[3] तथा मलाई क्रुर तथा अभागी बनाएन।[4]

पवित्रता तथा इबादतमा आदरणीय हारुनको जस्तै उनलाई बुझाउँदै उनलाई उपमा तथा समानताको आधारमा हारुनकी बहिनी भनिएको होस्, यसका उदाहरण कुर्आन करीममा पनि विद्यमान छन्। (ऐसरुत्तफ़ासीर)

[1]अर्थात् निश्चित ज्ञानमा नै अल्लाहले मेरा लागि निर्णय गरिदिएको छ कि त्यसले मलाई किताब तथा नबूअतबाट सुशोभित गर्नेछ।

[2]अल्लाहको धर्ममा दृढता, अथवा प्रत्येक वस्तुमा अधिकता, उच्चता एवं सफलता मेरो सौभाग्यमा छ अथवा मानिसहरुका लागि लाभकारी, शुभ-चिन्तक अथवा मान्ने कुराहरुको आदेश दिनेवाला तथा नराम्रो कुराबाट रोक्नेवाला। (फ़तहुल क़दीर)

[3]मात्र आमासँग सद्व्यवहारको वर्णनबाट पनि स्पष्ट छ कि आदरणीय ईसाको जन्म बिना पिता एउटा चमत्कारिक प्रतिष्ठाको द्योतक हो वा आदरणीय ईसालाई पनि, आदरणीय यहयाको जस्तो برا بوالديه (माता-पितासँग सद्व्यवहार गर्नेवाला) भन्थे, यो भन्दैनथे कि मातासँग सद्व्यवहार गर्नेवाला हुन्।

[4]यसको अर्थ यो हो कि जो माता-पिताको सेवा तथा आज्ञापालन गर्नेवाला हुँदैन, उसको प्रकृतिमा क्रुरता तथा भाग्यमा दूर्भाग्य लेखेको छ। आदरणीय ईसाले

وَالسَّلٰمُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُّ وَيَوْمَ اَمُوْتُ وَيَوْمَ اُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾

(३३) तथा ममाथि मेरो जन्मका दिन तथा मेरो मृत्युका दिन तथा जुन दिन कि म पुनः जीवित उभ्याइने छु सलाम नै छ ।

ذٰلِكَ عِيْسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِيْ فِيْهِ يَمْتَرُوْنَ ﴿٣٤﴾

(३४) यो हो सत्य कथा ईसा पुत्र मरियमको, यही हो सत्य कुरा जसमा मानिसहरु शंका तथा सन्देहमा लिप्त छन् ।[1]

مَا كَانَ لِلّٰهِ اَنْ يَّتَّخِذَ مِنْ وَّلَدٍ سُبْحٰنَهٗ اِذَا قَضٰۤى اَمْرًا فَاِنَّمَا يَقُوْلُ لَهٗ كُنْ فَيَكُوْنُ ﴿٣٥﴾

(३५) अल्लाहका लागि सन्तान हुनु उचित छैन, त्यो त अत्यन्त शुद्ध छ, त्यो त कुनै कार्य गर्न विचार गर्दछ भने त्यसलाई भन्दछ कि भईहाल, त्यो त्यतिखेर भईहाल्छ ।[2]

وَاِنَّ اللّٰهَ رَبِّيْ وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوْهُ هٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيْمٌ ﴿٣٦﴾

(३६) मेरो तथा तिमी सबैको प्रभु अल्लाह तआला नै हो । तिमी सबै उसैको उपासना (इबादत) गर, यही सोझो मार्ग हो ।

सबै कुराहरुलाई भूतकालमा गरेका छन्, जबकि उनको सम्बन्ध भविष्यकालसित थियो, किनभने अहिले त उनी नवजात शिशु नै थिए । यो यसकारण कि यी अल्लाहद्वारा लेखिएका भाग्यका यस्ता अटल निर्णय थिए कि यद्यपि यी प्रदर्शित भएका थिएनन्, परन्तु तिनको प्रदर्शित हुनु त्यसैप्रकार निश्चित थियो जुनप्रकार भूतकालमा घटित घटनाहरु शंका वा सन्देहबाट टाढा हुन्छन् ।

[1]अर्थात् यी हुन् ती गुण जसबाट आदरणयि ईसा सुशोभित गरिएका थिए न कि ती गुणहरुबाट युक्त थिए जुन इसाईहरुले अतिश्योक्तिको प्रयोग गरी उनको विषयमा मनाउन लगाए तथा न यस्ता जुन यहूदीहरुले कमी तथा त्रुटिहरुबाट काम लिंदै उनका विषयमा भने तथा यही कुरा सत्य छ, जसमा मानिसहरु व्यर्थमा सन्देह गर्दछन् ।

[2]जुन अल्लाहको यो महिमा तथा सामर्थ्य छ, उसलाई सन्तानको के आवश्यकता ? तथा उसको लागि बिना पिता जन्म दिनु कुन गाह्रो काम हो ? अर्थात् जो अल्लाहका लागि सन्तान सिद्ध गर्दछन् अथवा आदरणीय ईसाको चमत्कारी जन्मलाई अस्वीकार गर्दछन्, उनी वास्तवमा अल्लाहको सामर्थ्य तथा शक्तिलाई अस्वीकार गर्दछन् ।

فَاخۡتَلَفَ الۡاَحۡزَابُ مِنۡۢ بَيۡنِهِمۡ‌ۚ فَوَيۡلٌ لِّلَّذِيۡنَ كَفَرُوۡا مِنۡ مَّشۡهَدِ يَوۡمٍ عَظِيۡمٍ ﴿۳۷﴾

(३७) अनि (यी) गुट आपसमा मतभेद गर्नथाले ।[1] परन्तु काफ़िरहरुका लागि (विनाश) दुख छ एउटा ठूलो दिनको उपस्थितिबाट ।[2]

اَسۡمِعۡ بِهِمۡ وَاَبۡصِرۡ ۙ يَوۡمَ يَاۡتُوۡنَنَا لٰكِنِ الظّٰلِمُوۡنَ الۡيَوۡمَ فِىۡ ضَلٰلٍ مُّبِيۡنٍ ﴿۳۸﴾

(३८) राम्ररी देख्नेवाला तथा सुन्नेवाला त्यसदिन हुनेछन् जबकि हाम्रा समक्ष उपस्थित हुनेछन्[3] तर आज त यी अत्याचारी मानिसहरु प्रष्टरुपले पथ-विचलनमा परेका छन् ।

وَاَنۡذِرۡهُمۡ يَوۡمَ الۡحَسۡرَةِ اِذۡ قُضِىَ

(३९) तथा तिमी उनीहरुलाई यस दुख एवं निराशाका दिनको भय[4] सुनाइदेउ जबकि कार्य अन्तसम्म पुऱ्याइ

[1]यहाँ الأحزاب (अल-अहज़ाब) बाट तात्पर्य अहले किताबका गुट तथा स्वयं ईसाइहरुका गुट हुन् जसले आदरणीय ईसाका विषयमा आपसमा मतभेद गरे । यहूदीहरुले भने कि त्यो जादूगर तथा व्यभिचारबाट जन्मेको पुत्र हो अर्थात् यूसुफ डकर्मीका पुत्र हुन्, इसाईहरुका प्रोटेस्टेन्ट गुटले भने कि अल्लाहका पुत्र हुन्, कैथोलिक गुटले भन्यो कि उनी तीन भगवानहरु मध्येबाट तेस्रा हुन् तथा तेस्रो अर्थोडक्स गुटले भन्यो उनी भगवान हुन् । यसप्रकार यहूदीहरुले निन्दा तथा त्रुटि गरे तथा ईसाइहरुले अत्याधिक अतिशयोक्तिबाट काम लिए । (ऐसरुत्तफ़ासीर तथा फ़तहुल क़दीर)

[2]ती काफ़िरहरुका लागि जसले ईसाका विषयमा यसप्रकार मतभेद तथा अतिश्योक्ति एवं विरोधका कार्य गरे, केयामतका दिन जब त्यहाँ उपस्थित हुनेछन्, विनाश छ ।

[3]यो विस्मयको भावमा छ अर्थात् दुनियाँमा त सत्यालाई देख्न तथा सुन्नबाट अन्धा बहिरा रहे, परन्तु आख़िरतमा उनी राम्ररी देख्ने तथा सुन्नेवाला छन् ? परन्तु त्यहाँ यो देख्नु तथा सुन्नु कुन कामको ?

[4]केयामतका दिनलाई पश्चातापको दिन भन्यो, यसकारण कि त्यसदिन सबै पश्चाताप गर्नेछन् । कुकर्मी शोक गर्नेछन् कि यदि उनीहरुले नराम्रो कर्म नगरेको भए, तथा सत्कर्मी यो अनुताप गर्नेछन् कि उनीहरुले अझै पुण्य कमाएनन् ?

الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٩﴾	दिइनेछ[1] तथा यी मानिसहरु अचेत तथा बेइमानीमा नै रहिरहनेछन् ।
إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ ﴿٤٠﴾	(४०) निःसन्देह धर्तीका तथा धर्तीवासीहरुका संरक्षक हामी नै हुनेछौं र सबै हामीतिरै फर्काइ ल्याइनेछन् ।
وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ ۚ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا نَّبِيًّا ﴿٤١﴾	(४१) यस किताबमा इब्राहीम (को कथा) को वर्णन गर, निःसन्देह उनी अति, सत्यवादी पैग़म्बर (ईशदूत) थिए ।[2]
إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنكَ شَيْئًا ﴿٤٢﴾	(४२) जबकि उनले आफ्नो पितासित भने कि हे पिता ! तपाईं तिनको पूजा किन गरिराख्नु भएको छ जो न सुन्न सक्दछन् न देख्न सक्छन् न तपाईंलाई केही लाभ पुऱ्याउन सक्छन् ।

[1]अर्थात् हिसाब-किताब गरी तथ्याङ्क पुस्तिकाहरु बेरिने छन् तथा स्वर्गमा जाने स्वर्गमा तथा नरक़मा जाने नरक़मा जानेछन् । हदीसमा चर्चा छ कि त्यस पश्चात मृत्युलाई भेंडाको रुपमा ल्याइनेछ तथा स्वर्ग तथा नरक़को मध्ये उभ्याइनेछ, स्वर्ग तथा नरकवाला दुबैसित सोधिनेछ, यसलाई चिन्छौ, यो के हो ? उनीहरु भन्नेछन् हो ! यो मृत्यु हो अनि उनका समक्ष त्यसलाई वध गरिनेछ तथा घोषणा गरिनेछ, हे स्वर्गमा रहनेवालाहरु ! तिम्रा निम्ति स्वर्गका जीवन सधैंको लागि हो, अब मृत्यु आउने छैन । नरकवालाहरुसित भनिनेछ, हे नरकवालाहरु ! तिम्रा निम्ति नरक़को यातना थाई छ, अब मृत्यु आउने छैन । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरः मरियम तथा सहीह मुस्लिम किताबुल जन्नः बाबुन नार, यदखुलुहा अल-ज़ब्बारून)

[2]صِدِّيق (सिद्दिक) صِدْق (सत्यता) बाट अतिश्योक्तिको रुप हो अर्थात् ठूलो सत्यवादी । صديقيت को यो स्थान नबूअतको पश्चात सर्वश्रेष्ठ छ प्रत्येक नबी तथा रसूल आफ्नो समयको ठूलो सत्यभाषी तथा सदाचारी हुन्छ, यसकारण त्यो (सिद्दीक) पनि हुन्छ । तैपनि प्रत्येक सत्यवादी नबी हुँदैन । क़ुर्आन करीममा आदरणीय मरियमलाई صِدِّيقَة (सिद्दीका) भनिएको छ, जसको अर्थ यो हो कि तिनी अल्लाहको भय, पवित्रता सत्यवादीमा अति उच्च पदमा आसीन थिइन्, तैपनि नबिया थिईनन् । मुसलमानहरुमा आदरणीय अबु बक्र सिद्दीकीन मध्येबाट हुन् जो नबीहरुका पश्चात मुसलमानहरुमा पुरुषोत्तम मानिएका छन् ।

يَٰٓأَبَتِ إِنِّي قَدۡ جَآءَنِي مِنَ ٱلۡعِلۡمِ مَا لَمۡ يَأۡتِكَ فَٱتَّبِعۡنِيٓ أَهۡدِكَ صِرَٰطٗا سَوِيّٗا ٤٣

(४३) (हे प्रिय) पिता ! (तपाईं हेर्नुस्) मेरो पासमा त्यो ज्ञान आएको छ, जुन तपाईंको पासमा आउँदै आएन,[1] तसर्थ तपाईं मेरो अनुशरण गर्नुस् म तपाईंलाई सोझो मार्ग देखाउनेछु ।[2]

يَٰٓأَبَتِ لَا تَعۡبُدِ ٱلشَّيۡطَٰنَۖ إِنَّ ٱلشَّيۡطَٰنَ كَانَ لِلرَّحۡمَٰنِ عَصِيّٗا ٤٤

(४४) मेरा पिता ! तपाईं शैतानको पूजा गर्नबाट रोकिनुस्, शैतान त कृपा तथा दया गर्ने अत्याधिक अवहेलना गर्नेवाला छ ।[3]

يَٰٓأَبَتِ إِنِّيٓ أَخَافُ أَن يَمَسَّكَ عَذَابٞ مِّنَ ٱلرَّحۡمَٰنِ فَتَكُونَ لِلشَّيۡطَٰنِ وَلِيّٗا ٤٥

(४५) हे पिता ! मलाई डर छ कि तपाईंलाई अल्लाहको कुनै प्रकोप नआइहालोस् र तपाईं शैतानको मित्र बनिहाल्नुस् ।[4]

[1]जसबाट मलाई आत्मज्ञान तथा अल्लाहको विश्वास प्राप्त भयो, पूनर्जीवन तथा अल्लाहका अतिरिक्त अन्यका पूजारीहरुका लागि थाई यातनाको ज्ञान भयो ।

[2]जसले तपाईंलाई स्थाई सौभाग्य तथा मोक्ष प्राप्त गराइदिनेछ ।

[3]अर्थात् शैतानका भ्रमजाल तथा त्यसका पथ-विचलनबाट तपाईं जुन यस्ता मूर्तिहरुको पूजा गर्नुहुन्छ, जुन न सुन्ने-देख्ने शक्ति राख्दछन् न लाभ-हानि पुऱ्याउने सामर्थ्य, तसर्थ यो वास्तवमा शैतानको पूजा हो, जो अल्लाहको अवज्ञाकारी छ तथा अरुहरुलाई पनि अल्लाहको अवज्ञाकारी बनाएर उनीहरुलाई आफूजस्तै बनाउनमा लागिरहन्छ ।

[4]यदि तपाईं आफ्नो कुफ्र तथा शिर्कमा अडिग रहनुभो तथा यसै अवस्थामा तपाईंको मृत्यु भयो भने अल्लाहको यातनाबाट तपाईंलाई कसैले पनि बचाउन सक्दैन । अथवा संसारमा नै अल्लाहका यातनाका शिकार बन्न सक्नुहुन्छ । आदरणीय इब्राहीमले पिताका सम्मान तथा आदरका सबै नियमहरुलाई पूर्णरुपले सुरक्षित राख्दै अत्याधिक नम्रता एवं प्रेमका शब्दहरुमा एकेश्वरवादको भाषण सुनाए । परन्तु एकेश्वरवादको यो पाठ जति कोमल एवं मधुर भावले वर्णन गरियोस्, मूतिपूजकको लागि असहनीय नै हुन्छ । अत: मूर्तिपूजक पिताले यस कोमलता तथा प्रेमको उत्तरमा अति कटुता तथा कठोरताका साथ एकेश्वरवादी पुत्रलाई भने कि यदि तिमी मेरा देवताहरुबाट मुख फर्काउनबाट रोकिएनौं भने म तिमीलाई ढुङ्गाहरुले हानेर मारिदिनेछु ।

قَالَ أَرَاغِبٌ أَنتَ عَنْ آلِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمُ ۖ لَئِن لَّمْ تَنتَهِ لَأَرْجُمَنَّكَ ۖ وَاهْجُرْنِي مَلِيًّا ﴿٤٦﴾

(४६) (उसले) उत्तर दियो कि हे इब्राहीम ! के तिमी हाम्रा देवताहरुबाट मुख फर्काइराखेका छौ, (सुन) यदि तिमी रोकिएनौ भने म तिमीलाई ढुङ्गाहरुले मारिदिनेछु। जाउ एउटा लामो अवधिसम्म मबाट[1] अलग्ग रह ।

قَالَ سَلَامٌ عَلَيْكَ ۖ سَأَسْتَغْفِرُ لَكَ رَبِّي ۖ إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا ﴿٤٧﴾

(४७) भने सलाम छ तिमीलाई,[2] म त आफ्नो प्रभुसित तिम्रो लागि क्षमाको प्रार्थना गरिरहने छु ।[3] त्यो ममाथि असीम कृपा गरिराखेको छ ।

وَأَعْتَزِلُكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُو رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٤٨﴾

(४८) तथा म त तिमीलाई पनि तथा ज-जसलाई तिमी अल्लाहका अतिरिक्त पुकार्दछौ उनीहरुलाई पनि (सबैलाई) छाडिरहेको छु । केवल आफ्नो प्रभुलाई पुकारिरहने छु, मलाई विश्वास छ कि म आफ्नो प्रभुसित प्रार्थना गर्नुमा असफल रहने छैन ।

---

[1] مليا (मलिय्या) लामो अवधि, एउटा काल । दोस्रो अर्थ यसको सुरक्षित गरिएको छ । अर्थात् मलाई मेरो अवस्थामा छाडिदेउ । कहीं मबाट आफ्नो हात-खुट्टा नभाँचियोस् ।

[2] यो सलाम अभिवादनको रुपमा होइन जुन एउटा मुसलमान अर्को मुसलमानलाई गर्दछ, बरु यो सम्बोधन समाप्त गर्नुको प्रदर्शन हो । जस्तो आयत

﴿ وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا ﴾

"जब मूर्खहरु उनीसित कुरा गर्दछन् त उनी भन्दछन् कि सलाम छ ।" (सूर: अल-फुरकान-६३)

मा ईमानवालाहरु तथा अल्लाहका भक्तहरुको आचरण भनिएको छ ।

[3] यो त्यस समय भनिएको थियो जब आरदणीय इब्राहीमलाई मूर्तिपूजकका लागि मोक्षको प्रार्थना गर्न निषेधित हुने कुरोको ज्ञान थिएन, जब यो ज्ञात भयो त उहाँले यो प्रार्थना गर्नुको क्रम समाप्त गरिदिनु भयो । (सूर: अल-तौबा-११४)

فَلَمَّا اعْتَزَلَهُمْ وَمَا يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾

(४९) जब (इब्राहीमले) ती सबैलाई तथा अल्लाहका अतिरिक्त उनका सबै देवताहरुलाई छाडिसके त हामीले उनलाई इसहाक, तथा याकूब प्रदान गऱ्यौं[1] तथा प्रत्येकलाई नबी बनायौं ।

وَوَهَبْنَا لَهُم مِّن رَّحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُمْ لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا ﴿٥٠﴾

(५०) तथा ती सबैलाई हामीले आफ्ना धेरै कृपा प्रदान गऱ्यौं[2] तथा हामीले उनको शुभ चर्चालाई सर्वोच्च गऱ्यौं ।[3]

وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ مُوسَىٰ إِنَّهُ كَانَ مُخْلَصًا وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥١﴾

(५१) यस किताबमा मूसाको पनि वर्णन गर, जो निर्वाचित[4] तथा रसूल एवं नबी थियो ।

[1] يعقوب (याकूब) आदरणीय इसहाकका पुत्र अर्थात आदरणीय इब्राहीमका पौत्र थिए । अल्लाह तआलाले उनको पनि वर्णन पुत्रसँग र पुत्रको जस्तै नै गरेको छ । अर्थ यो हो कि जब इब्राहीम अल्लाहको एकेश्वरवादको विषयमा पितालाई, घरलाई तथा आफ्नो प्रिय देशलाई छाडेर कुदसको क्षेत्रतिर प्रस्थान गरे तब हामीले उनलाई इसहाक तथा याकूब प्रदान गऱ्यौं ताकि उनको प्रेम, पिताको विछोडको शोक भुलाइदेओस् ।

[2] अर्थात् दूतत्व (नबूअत) का अतिरिक्त अन्य धेरै अनुकम्पाहरु उनलाई प्रदान गऱ्यो । जस्तै धन, सन्तान तथा पछि उसको वंशमा अधिक समयसम्म नबूअत प्रदान गर्नुको क्रम निरन्तर राख्नु, यो सबभन्दा ठूलो कृपा थियो, जुन उनीमाथि भयो । यसैकारण आदरणीय इब्राहीम नबीहरुका पिता अथवा नबीहरुका पूर्वज कहलाइन्छन्।

[3] لسان صدق सत्य वचनबाट तात्पर्य उत्तम प्रशंसा तथा शुभ कुराहरु हुन् । लिसानको सम्बन्ध सिद्कसित गरियो तत्पश्चात उसको उच्चताको गुणको वर्णन गऱ्यो, जसबाट त्यसतिर संकेत गऱ्यो कि भक्तहरुको मुखमा जुन उनको उत्तम वर्णन रहन्छ, त वास्तवमा उनी त्यसका पात्र हुन् । अत: हेर्नुस् कि सबै आकाशीय धर्महरुका अनुयायी बरु मूर्तिपूजक पनि आदरणीय इब्राहीम तथा उनको सन्तानको वर्णन बडो राम्रो शब्दहरुमा तथा अत्याधिक आदर एवं सम्मानले गर्दछन् । यो नबूअत तथा सन्तानको पश्चात एउटा अन्य वरदान हो जुन अल्लाहको मार्गमा स्थानान्तरणको कारण प्राप्त भयो ।

[4] مخلص، مصطفى، مجتبى तथा مختار चारवटै शब्दहरु सामार्थ्य छन् । अर्थात् रिसालत तथा पैगम्बरीका निम्ति रोजिएको, प्रिय व्यक्ति, रसूल, सन्देशवाहकको अर्थ छ । (पठाइएको) तथा नबीको अर्थ हो अल्लाहका सन्देश मानिसलाई सुनाउनेवाला अथवा अल्लाहको प्रकाशनाको सूचना दिनेवाला व्यक्ति यसप्रकार अल्लाहले जुन भक्तलाई मानिसहरुलाई मार्गदर्शन दिन तथा सचेत गर्नको लागि

وَنَادَيْنَٰهُ مِن جَانِبِ ٱلطُّورِ ٱلْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَٰهُ نَجِيًّا ﴿٥٢﴾

(५२) हामीले त्यसलाई तूर पर्वतको दायाँ किनारबाट आकाशवाणी दियौं तथा गुप्त मन्त्रण गर्दै त्यसलाई समीप गरिहाल्यौं ।

وَوَهَبْنَا لَهُۥ مِن رَّحْمَتِنَآ أَخَاهُ هَٰرُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾

(५३) तथा आफ्ना विशेष कृपाले त्यसको भाइ हारुनलाई नबी बनाएर प्रदान गऱ्यौं ।

وَٱذْكُرْ فِى ٱلْكِتَٰبِ إِسْمَٰعِيلَ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ صَادِقَ ٱلْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥٤﴾

(५४) तथा यस किताबमा इस्माईल (को कथा) पनि स्मरण गर, त्यो वचनको एकदमै पक्का थियो तथा रसूल एवं नबी पनि थियो ।

وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُۥ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱلزَّكَوٰةِ وَكَانَ عِندَ رَبِّهِۦ مَرْضِيًّا ﴿٥٥﴾

(५५) तथा त्यसले आ-आफ्ना परिवारवालाहरुलाई निरन्तर नमाज़ तथा ज़कात (धर्मदान) को आदेश दिन्थ्यो तथा आफ्नो प्रभुको सदनमा प्रिय तथा स्वीकृत पनि थियो ।

وَٱذْكُرْ فِى ٱلْكِتَٰبِ إِدْرِيسَ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ صِدِّيقًا نَّبِيًّا ﴿٥٦﴾

(५६) तथा यस किताबमा इदरीसलाई पनि स्मरण गर त्यो पनि सत्यवादी ईशदूत (पैग़म्बर) थियो ।

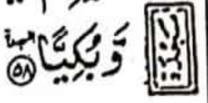
وَرَفَعْنَٰهُ مَكَانًا عَلِيًّا ﴿٥٧﴾

(५७) हामीले त्यसलाई उच्च स्थानमा उठायौं ।[1]

छनौट गर्दछ तथा त्यसलाई आफ्नो प्रकाशनाबाट सुसज्जित गर्छ, त्यसलाई रसूल तथा नबी भनिन्छ । प्राचीनकालदेखि विद्वानहरुमा यो मतभेद चलिआइराखेको छ कि यी दुवैमा अन्तर छ कि छैन ? यदि छ भने त्यो के हो ? रसूल र नबीमा फरक निम्न प्रकार छ : (१) रसूल जसलाई आकाशीय ग्रन्थ दिइयो, तर नबीमाथि आकाशीय ग्रन्थ अवतरित भएन । (२) रसूल जसलाई नास्तिकहरुलाई मार्गदर्शन गर्न पठाइयो, तर नबी मुस्लिमहरुको लागि आउनु भयो । (३) रसूल नयाँ विधि-विधान तथा सिद्धान्त लिएर आउनु भयो, तर नबी आफूभन्दा पहिलाका नियम-कानुनको प्रचार-प्रसार गरि राखे । यसर्थ प्रत्येक रसूल नबी हुनसक्छ, तर प्रत्येक नबी रसूल हुनसक्दैन । (विस्तृत जानकारीका लागि हेर्नुस् "वरीकुल जुमान पृष्ठ: ८८" लेखक डा. मुहम्मद मुहम्मदी नूरिस्तानी)

[1]आदरणीय इद्रीस, भनिन्छ कि आदरणीय आदम पश्चात प्रथम नबी थिए तथा आदरणीय नूहका अथवा उनका पिताका हजूरबुवा थिए, उनले सर्वप्रथम वस्त्र सिउन शुरु गरे । مكانا عليا (उच्च स्थान) सित के तात्पर्य छ, केही ? व्याख्याकारहरुले यसको व्याख्या رُفع إلى السماء

أُولَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ أَنۡعَمَ ٱللَّهُ عَلَيۡهِم مِّنَ ٱلنَّبِيِّـۧنَ مِن ذُرِّيَّةِ ءَادَمَ وَمِمَّنۡ حَمَلۡنَا مَعَ نُوحٖ وَمِن ذُرِّيَّةِ إِبۡرَٰهِيمَ وَإِسۡرَٰٓءِيلَ وَمِمَّنۡ هَدَيۡنَا وَٱجۡتَبَيۡنَآۚ إِذَا تُتۡلَىٰ عَلَيۡهِمۡ ءَايَٰتُ ٱلرَّحۡمَٰنِ خَرُّواْۤ سُجَّدٗاۤ وَبُكِيّٗا ۩ ٥٨

(५८) यिनै ती नबी हुन् जसमाथि अल्लाह तआ़लाले दया तथा कृपा गऱ्यो, जो आदमका सन्तान मध्येबाट थिए तथा उनीहरुका वंशबाट हुन्, जसलाई हामीले नूहका साथ डुङ्गामा चढाएका थियौं तथा इब्राहीम तथा याकूबको सन्तानबाट तथा हाम्रो तर्फबाट मार्गदर्शन प्राप्त एवं हाम्रा प्रिय मानिसहरु मध्येबाट। यिनीहरुका समक्ष जब अल्लाह कृपालुका आयतहरु पढिन्थे, तब यिनीहरु दण्डवत् (सजदा) गर्दथे तथा रुँदै-कराउँदै लडिहाल्थे ।[1]

۞فَخَلَفَ مِنۢ بَعۡدِهِمۡ خَلۡفٌ أَضَاعُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَٱتَّبَعُواْ ٱلشَّهَوَٰتِۖ فَسَوۡفَ يَلۡقَوۡنَ غَيًّا ٥٩

(५९) अनि उनका पश्चात यस्ता कपूत जन्मे कि जसले नमाज़ बर्बाद गरिहाले तथा मनोकांक्षाको पछि लागे। अत: उनको हानि उनको समक्ष आउनेछ ।

बुझेका छन् कि आदरणीय ईसा जस्तै उनीहरुलाई पनि आकाशमा उठाइयो । तर कुरआनका शब्द यस भावार्थका लागि प्रष्ट छैनन् तथा कुनै सहीह हदीसमा पनि यसको वर्णन भएको छैन। परन्तु इस्राईली कथाहरुमा उनलाई आकाशमा उठाउने कुराको वर्णन पाईन्छ, जुन यस भावार्थको पुष्टिको निम्ति पर्याप्त छैन । यसकारण धेरै उचित कुरो यो प्रतीत हुन्छ कि त्यसबाट तात्पर्य सम्मान तथा पदवीको त्यो उच्चता हो जुन नबूअतबाट सुशोभित गरी उनलाई प्रदान गरियो ।

[1]अर्थात् आयतहरु सुनेर मनको नम्रता तथा रुने कुरोको भाव उत्पन्न हुनु तथा अल्लाहको महिमाको अगाडी दण्डवत् (सजदा) को अवस्थामा भइहाल्नु, अल्लाहका भक्तहरुका विशेष लक्षण हुन् । सजदाको पाठको निम्ति सुन्नतबाट सिद्ध प्रार्थना (दुआ) यो हो «سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ، وَصَوَّرَهُ، وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ، بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ» (अबु दाऊद तिर्मिजी तथा नसाई ससन्दर्भ मिशकात, बाब सुजुदिल कुरआन्) केही कथनहरुमा अधिकता छ فتبارك الله أحسن الخالقين (औनुल माबूद भाग-१, पृष्ठ-५३३)

[2]अल्लाहका पुरस्कृत भक्तहरुका वर्णन गर्नुका पश्चात ती मानिसहरुको वर्णन गरिंदैछ जो उनका विपरीत अल्लाहका आदेशहरु पालन गर्नमा आलस्य तथा विमुखता गर्दछन् ।

(६०) तर तिनीहरु बाहेक जो क्षमा माँगदछन्, तथा ईमान ल्याउँछन् तथा पुण्यका काम गर्दछन् । यस्ता मानिस स्वर्गमा जानेछन् तथा उनीहरुका अधिकारहरुको अलिकति पनि हनन गरिने छैन ।[1]

إِلَّا مَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا فَأُوْلَٰٓئِكَ يَدْخُلُونَ ٱلْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ شَيْـًٔا ﴿٦٠﴾

(६१) स्थायी रुपले स्वर्गमा रहनेहरु जसका परोक्ष वचन[2] अल्लाह दयालुले आफ्ना भक्तहरुलाई दिएको छ । निःसन्देह त्यसको वचन पूर्ण हुनेवाला नै छ ।

جَنَّٰتِ عَدْنٍ ٱلَّتِى وَعَدَ ٱلرَّحْمَٰنُ عِبَادَهُۥ بِٱلْغَيْبِ ۚ إِنَّهُۥ كَانَ وَعْدُهُۥ مَأْتِيًّا ﴿٦١﴾

(६२) ती मानिसहरु त्यहाँ कुनै व्यर्थ कुरा सुन्ने छैनन् मात्र सलाम नै सुन्नेछन्,[3] उनीहरुका लागि त्यहाँ प्रातः तथा साँझ उनको जीविका हुनेछ ।[4]

لَّا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَٰمًا ۖ وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿٦٢﴾

नमाज़लाई व्यर्थ गर्नुबाट तात्पर्य या त पूर्णरुपले नमाज़ छाडिदिनु हो, जुन कुफ्र हो अथवा उनको समयलाई व्यर्थ गर्नु हो अर्थात समयले नमाज़ नपढ्नु हो, जब मनमा आयो पढिहाल्यो अथवा बिना कुनै कारण एकत्रित पढ्नु अथवा कहिले दुई कहिले चार, कहिले एक तथा कहिलेकाहीं पाँचवटै नमाज़हरु । यी सबै अवस्थाहरु पनि नमाज़लाई व्यर्थ गर्नुका हुन्, जसको कर्ता निकै ठूलो पापी हो तथा आयतमा चेतावनी अनुसार दण्डको भागी हुनसक्छ । غيا को अर्थ विनाश, दुष्परिणाम हो अथवा नरकको एउटा बेसीको नाम हो ।

[1]अर्थात् जो क्षमा माँगेर नमाज़लाई छाड्नु तथा स्वेच्छा अनुसार गर्नुबाट रोकिन्छन् एवं सुधार गर्दछन् तथा ईमान एवं सदाचारका माँगहरुलाई पूरा गर्दछन् भने त्यसता मानिस उपरोक्त दुष्परिणामबाट सुरक्षित तथा स्वर्गका अधिकारी हुनेछन् ।

[2]अर्थात् यो उनका ईमान तथा विश्वासका दृढता हो कि उनले स्वर्गलाई देखेको पनि छैनन्, केवल अल्लाहबाट परोक्षरुपले गरिएको वचनमाथि नै त्यसको प्राप्तिको लागि ईमान तथा अल्लाहको भयको मार्ग अपनाए ।

[3]अर्थात् फरिश्ताहरुले पनि उनीहरुलाई हरप्रकारले सलाम गर्नेछन् तथा स्वर्गमा रहनेवाला आपसमा धेरैभन्दा धेरै सलाम गर्नेछन् ।

[4]इमाम अहमदले यसको व्याख्यामा भनेका छन् कि स्वर्गमा रात्रि तथा दिन हुने छैनन् । केवल प्रकाश नै हुनेछ । हदीसमा छ स्वर्गमा जानेवालाहरुको प्रथम गुटका मुख पूर्णिमाको जुन जस्तै प्रकाशमान हुनेछन्,

(६३) यो त्यो स्वर्ग हो जसको उत्तराधिकारी हामी आफ्ना भक्तहरु मध्येबाट उनीहरुलाई बनाउँछौं जो अल्लाहसित तर्सन्छन् ।

تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾

(६४) हामी तिम्रो प्रभुको आदेश बिना दिन सक्दैनौं,[1] हाम्रा अगाडी-पछाडी तथा उनका मध्येका सबै कुराहरु उसैको स्वामित्वमा छन्, तिम्रो प्रभु बिर्सनेवाला छैन ।

وَمَا نَتَنَزَّلُ إِلَّا بِأَمْرِ رَبِّكَ ۖ لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِينَا وَمَا خَلْفَنَا وَمَا بَيْنَ ذَٰلِكَ ۚ وَمَا كَانَ رَبُّكَ نَسِيًّا ﴿٦٤﴾

(६५) आकाशहरु तथा धर्तीको एवं जे-जति उनका मध्येमा छ सबैको प्रभु त्यही हो, तिमी उसैको उपासना गर तथा उसैको आराधना (इबादत) मा अडिग भईहाल । के तिम्रो ज्ञानमा त्यसको समनाम (तथा समान) कोही अन्य पनि छ ।[2]

رَّبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَاعْبُدْهُ وَاصْطَبِرْ لِعِبَادَتِهِ ۚ هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٦٥﴾

(६६) तथा मनुष्य भन्दछ[3] कि जब म मरिहाल्नेछु त के फेरि जीवित गरी

وَيَقُولُ الْإِنسَانُ أَإِذَا مَا مِتُّ لَسَوْفَ أُخْرَجُ حَيًّا ﴿٦٦﴾

त्यहाँ उनीहरुलाई न थूक आउनेछ न सिंगान तथा न मूत्र हुनेछ एवं न मल त्याग नै हुनेछ । उनका भाँडा तथा काईयोहरु स्वर्णकै हुनेछन् । उनका शरीर सुगन्धित तथा उनका पसीना कस्तूरी (को जस्तै) सुगन्धित हुनेछ । स्वर्गमा जाने प्रत्येकलाई दुई पत्नीहरु हुनेछन्, उनका कोखको तत्व उनको मासुको पछाडीबाट देखिनेछ, यो उनको सुन्दरता तथा आकर्षणको कारण हुनेछ । उनीहरुमा आपसमा द्वेष तथा वैरभाव हुनेछैन, प्रातः तथा सायंमकाल अल्लाहको प्रशंसा गर्नेछन् । (सहीह बुख़ारी बदऊल ख़लक़ बाब माजाआ फ़ी सिफ़तिल जन्नः व इन्नहा मख़लूकतुन तथा सहीह मुस्लिम किताबुल जन्नः बाब फ़ी सिफ़ातिल जन्नः व अहलेहा ।)

[1]नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले एकपटक जिब्रीलसित अधिक तथा शीघ्र-शीघ्र भेट गर्नुको इच्छा व्यक्त गर्नुभयो जसमाथि यो आयत अवतरित भयो । (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः मरियम)

[2]अर्थात् छैन, जब त्यसको समतुल्य कोही अन्य छैन त त्यसपछि पूजा पनि कुनै अन्यको मान्य छैन ।

[3]मनुष्यसित तात्पर्य यहाँ साधारण काफ़िर हुन्, जो केयामत घटित हुने तथा मर्नु पश्चात जीवित हुने कुरोमा विश्वास गर्दैनन् ।

निकालिने छु ?[1]

(६७) के यो मनुष्य यति पनि स्मरण राख्दैन कि हामीले उसलाई यसभन्दा पूर्व सृष्टि गऱ्यौं, जबकि त्यो केही पनि थिएन ।[2]

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِن قَبْلُ وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ﴿٦٧﴾

(६८) तिम्रो प्रभुको सौगन्ध ! हामीले उनीहरु तथा शैतानहरुलाई एकत्रित गरी अवश्य नै नरकको चारैतिर घुँडाले टेकेको अवस्थामा उपस्थित गर्नेछौं ।[3]

فَوَرَبِّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ لَنُحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿٦٨﴾

[1]प्रश्न इन्कारको लागि हो । अर्थात् जब म कुहेर माटोमा मिसिनेछु, त मलाई पुनः कसरी नयाँ रुप प्रदान गरिनेछ ? अर्थात् यस्तो सम्भव छैन ।

[2]अल्लाह तआलाले उत्तर दियो कि जब प्रथम पटक बिना कुनै नमूना हामीले मनुष्यलाई पैदा गऱ्यौं, त पुनः पैदा गर्नु हाम्रो लागि किन कठिन हुनेछ ? प्रथम पटक सृष्टि गर्नु कठिन छ अथवा पुनः त्यसलाई सृष्टि गर्नु ? मनुष्य कति बुद्धिहीन (नासमझ) तथा स्वयंलाई बिर्सनाले त्यसलाई अल्लाहले बिर्सिदिएको छ ।

[3] جـثـي (बहुवचन) हो, جاث को, जुन جثا يجثو बाट बनेको छ । جاث घुँडामा घोप्टो परिहाल्नेवालालाई भन्दछन् तथा यो स्थितिवाचक हो । अतः हामी पुनः उनीहरुलाई मात्र होइन बरु ती शैतानहरुलाई पनि जीवित गर्नेछौं, जसले उनीहरुलाई विचलित गरेका थिए अथवा जसका उनीहरुले पूजा गर्दथे । अनि हामी ती सबैलाई यस अवस्थामा नरकका निकट एकत्रित गर्नेछौं कि यो महशर (एकत्रित हुने स्थल) को भयानकता हिसाब-किताबको भयले घुँडामा टेकी बसेका हुनेछन् । हदीस कुद्सीमा छ अल्लाह तआला भन्दछ,"आदमका सन्तान मलाई झुठ्लाउँछ यद्यपि त्यो यसको योग्य छैन । आदमको सन्तान मलाई दुख पुऱ्याउँछ यद्यपि यो त्यसलाई शोभा दिंदैन । त्यसको मलाई झुठ्लाउनु यो हो कि त्यो मेरो विषयमा भन्दछ कि अल्लाह कदापि यसप्रकार हामीलाई पुनः जीवित गर्नेछैन जुनप्रकार उनीहरुलाई पैदा गऱ्यो यद्यपि मेरो लागि प्रथम पटक पैदा गर्नु दोस्रो पटक पैदा गर्नुभन्दा धेरै सरल छैन (अर्थात यदि कठिन छ भने प्रथम पटक पैदा गर्नु छ न कि दोस्रो पटक) तथा त्यसको मलाई दुख पुऱ्याउनु यो छ कि त्यो भन्दछ कि मेरो सन्तान छ, यद्यपि म मात्र एक्लो छु, मेरो कोही साथी छैन, न मैले कसैलाई प्रजनन् गरे न मलाई कसैले जन्म दियो तथा मेरो कोही साझेदार (अंशियार) छैन ।" (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः इख़्लास)

(६९) अनि प्रत्येक समूहबाट हामीले अवश्य नै उनीहरुलाई पृथक गरी उभ्याउने छौं जो अल्लाह दयालुसित निकै अट्टेरीपना गर्दै हिंड्थे ।[1]

ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيْعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى الرَّحْمَٰنِ عِتِيًّا ﴿٦٩﴾

(७०) अनि हामी उनीहरुलाई पनि राम्ररी जान्दछौं जो नरकमा प्रवेशका लागि अधिक योग्य छन् ।[2]

ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أَوْلَىٰ بِهَا صِلِيًّا ﴿٧٠﴾

(७१) तथा तिमीमध्येबाट प्रत्येक त्यहाँ अवश्य उपस्थित हुनेवाला छ, यो तिम्रो प्रभुको जिम्मामा निश्चित निर्णय हो ।

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا ۚ كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا مَقْضِيًّا ﴿٧١﴾

(७२) अनि हामी परहेजगारहरुलाई बचाउनेछौं तथा अवज्ञा गर्नेहरुलाई त्यसैमा घुँडा टेकि लडेको अवस्थामा छाडिदिनेछौं ।[3]

ثُمَّ نُنَجِّي الَّذِينَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِينَ فِيهَا جِثِيًّا ﴿٧٢﴾

[1] عتيا पनि عتا يعتو बाट عات को बहुवचन हो । यसको अर्थ हो अत्याधिक दुष्ट तथा अत्याचारी । अर्थ यो हो कि प्रत्येक विचलनमा परेको गुटका प्रमुख उद्दण्ड एवं नेताहरुलाई हामीले अलग पार्नेछौं तथा उनीहरुलाई एकत्रित गरी नरकमा फ्याँकिदिन्छौं, किनकि यी नेता अन्य नरकमा जानेवालाहरुको तुलनामा दण्ड तथा यातनाका अधिकारी छन् जस्तो कि अर्को आयतमा आउनेवाला छ ।

[2] صليا सुनिएको धातु हो صلى तथा يصلي को, अर्थ प्रवेश गर्नु हो । अर्थात् नरकमा प्रवेश गर्ने तथा त्यसमा भस्म हुनेको को सबभन्दा धेरै अधिकारी छन्, हामी उनीहरुलाई राम्ररी जान्दछौं ।

[3] यसको व्याख्या सहीह हदीसहरुमा यसप्रकार वर्णित छ कि नरकमाथि एउटा पुल बनाइनेछ, जसमाथिबाट प्रत्येक ईमानवाला तथा काफ़िरलाई गुज्रनु पर्नेछ । ईमानवाला आ-आफ्ना कर्मका अनुसार छिटो अथवा ढिलो गुज्रिहाल्ने छन्, केही त आँखा चिम्लँदा, केही बिजुली तथा वायुको जस्तै, केही पंक्षीहरुको जस्तै तथा केही राम्रा घोडा सवारीहरुको जस्तै पार गर्नेछन्, यसैप्रकार केही पूर्ण सुरक्षित, केही घायल भएपनि पुल पार गर्नेछन्, केही नरकमा खसिहाल्नेछन् जसलाई पछि सिफारिसद्वारा निकालिनेछ । परन्तु काफ़िर त्यस पुललाई पार गर्न सफल हुने छैनन् तथा नरकमा खसिहाल्नेछन् । यसको समर्थन त्यस हदीसबाट पनि हुन्छ जसमा चर्चित छ कि "जसका तीन सन्तानहरु बाल्यवस्थामा मरेका हुनेछन् त्यसलाई अग्निले छुने छैन, परन्तु प्रतिज्ञाको प्राप्तिको लागि" (सहीह बुख़ारी किताबुल

(७३) तथा जब उनका समक्ष हाम्रा ज्योतिर्मय आयतहरु पढिन्छन् त काफिर मुसलमानहरुसित भन्दछन् (भन) हामी तिमी दुबै समूहहरुमा कसको मान धेरै छ तथा कसको बैठक (सभा) शोभनीय छ ?[1]

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا ﴿٧٣﴾

(७४) तथा हामी त उनीहरुभन्दा पूर्व धेरै समुदायहरुलाई ध्वस्त गरिसकेका छौं, जो संसाधन तथा मान सम्मानमा[2] यिनीहरुभन्दा कैयौं गुना अधिक थिए ।

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ أَثَاثًا وَرِئْيًا ﴿٧٤﴾

(७५) भनिदिनुस् कि जो मार्ग-विचलनमा हुन्छ, अल्लाह दयालु त्यसलाई धेरै लामो अवसर दिन्छ, यहाँसम्मकि उनीहरु ती वस्तुहरुलाई हेरून् जसको वाचा गरिन्छन्, अर्थात प्रकोप अथवा केयामतलाई, त्यस समय उनीहरुलाई

قُلْ مَن كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَٰنُ مَدًّا ۚ حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ

जनायेज तथा सहीह मुस्लिम किताबुल विर्रे) यो प्रतिज्ञा त्यही हो जसलाई यस आयतमा حتما مقضيا (निश्चित निर्णय) भनिएको छ । अर्थात् यो घटित हुनु नरकमा पुलबाट गुज्रनुसम्म मात्र सीमित हुनेछ ।.(विस्तृत जानकारीको लागि हेर्नुस् इब्ने कसीर तथा ऐसरुत्तफ़ासीर)

[1]अर्थात् कुरआनको आमन्त्रणको तुलना यी मक्काका काफ़िर, निर्धन मुसलमान तथा कुरैशको धनवानहरु तथा उनका सभा एवं घरहरुसित गर्दछन् कि मुसलमानहरुमा अम्मार बिन यासिर, बेलाल, सुहैब जस्ता निर्धन मानिसहरु छन् । उनका परामर्श गृह अर्कम (सहाबाका नाम) का घर नै रहे । जबकि काफ़िरहरुमा अबूजहल, नजर बिन हारिस उतबा, शैबा जस्ता धनवान छन् तथा उनका भव्य भवन एवं घर छन्, उनका सभाको स्थान दारून्नदवह अत्याधिक भव्य छ ।

[2]अल्लाह तआलाले आदेश गऱ्यो, संसारका यी कुराहरु यस्ता छैनन् कि उनीमाथि गर्व गरियोस्, अथवा उनलाई देखेर सत्य तथा असत्यमध्ये निर्णय गरियोस् । यी कुराहरु तिमीभन्दा पूर्वका समुदायसित थिए, परन्तु सत्यलाई झुठ्लाउनुका कारण उनलाई नाश गरियो । दुनियाँका यी धन तथा साधन उनीहरुलाई अल्लाहका प्रकोपबाट बचाउन सकेनन् ।

شَرٌّ مَّكَانًا وَّاَضْعَفُ جُنْدًا ﴿٧٥﴾

राम्ररी ज्ञात भइहाल्नेछ कि को नराम्रो पदवाला छ तथा कसको जत्था (समूह) कमजोर छ ।[1]

وَيَزِيْدُ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اهْتَدَوْا هُدًى ۭ وَالْبٰقِيٰتُ الصّٰلِحٰتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَّخَيْرٌ مَّرَدًّا ﴿٧٦﴾

(७६) तथा मार्गदर्शन प्राप्त गरिएका मानिसहरुको मार्गदर्शनमा अल्लाह झन् बृद्धि गर्दछ ।[2] तथा शेष रहनेवाला पुण्य तिम्रो प्रभुका निकट प्रतिफलका अनुरुप तथा परिणामका अनुरुप अति उत्तम छन् ।[3]

اَفَرَءَيْتَ الَّذِيْ كَفَرَ بِاٰيٰتِنَا وَقَالَ لَاُوْتَيَنَّ مَالًا وَّوَلَدًا ﴿٧٧﴾

(७७) के तिमीले त्यसलाई पनि देख्यौ जसले हाम्रा आयतहरुमा अविश्वास गऱ्यो तथा भन्यो कि मलाई त धन तथा सन्तान त अवश्य नै दिइनेछ ।

اَطَّلَعَ الْغَيْبَ اَمِ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمٰنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾

(७८) के त्यो परोक्षको ज्ञान राख्दछ अथवा अल्लाहसित कुनै वचन लिइसकेको छ ?

كَلَّا ۭ سَنَكْتُبُ مَا يَقُوْلُ وَنَمُدُّ لَهٗ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا ﴿٧٩﴾

(७९) कदापि होइन यो जे-जति भनिराखेको छ, हामी त्यसलाई अवश्य लेख्नेछौं, तथा त्यसका लागि यातना बढाउँदै जानेछौं ।

[1]यसका अतिरिक्त यी वस्तुहरु कुमार्गी तथा काफिरहरु (अधर्मीहरु) लाई अवसर प्रदान गर्नको निम्ति पनि प्राप्त हुन्छ, यसकारण यसको कुनै प्रमाणिकता छैन । मूलरुपले राम्रो तथा नराम्रो बारे त्यसबेला थाहा हुनेछ जब कर्म गर्नुको अवसर समाप्त हुनेछ तथा अल्लाहको प्रकोपले उनीहरुलाई आई घेर्नेछ अथवा क़्यामत आउनेछ । तर त्यसबेलाको ज्ञान कुनै लाभ पुऱ्याउने छैन किनभने त्यहाँ क्षतिपूर्ति तथा सुधार गर्नुको कुनै मार्ग हुनेछैन ।

[2]यसमा एउटा अन्य नियमको वर्णन छ कि जुनप्रकारले कुर्आनबाट, जसका हृदयहरुमा कुफ्र तथा मिश्रणवादको रोग छ, उनको दुर्भाग्य तथा कुमार्गतामा अधिकता हुन्छ, त्यसैप्रकार ईमानवालाहरुका हृदयमा ईमान तथा मार्गदर्शनमा दृढता आउँछ ।

[3]यसमा निर्धन मुसलमानहरुलाई सान्त्वना दिइराखिएको छ कि काफिर तथा मूर्तिपूजक जुन धन तथा साधनमा गर्व गर्दछन्, ती सबै विनाशशील छन् तथा तिमी जुन पुण्यका काम गर्दछौ, ती स्थाई रहनेवाला छन्, जसका पुण्य तथा प्रतिफल तिमीलाई तिम्रा प्रभुका सदनमा प्राप्त हुनेछन् तथा त्यसको उत्तम बदला तथा लाभ तिमीतिर फर्कने छ ।

وَنَرِثُهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا ﴿٨٠﴾

(८०) तथा यो जुन वस्तुहरुको विषयमा भनिराखेको छ, त्यसलाई हामीले उसको पश्चात लिनेछौं । तथा त्यो एक्लै हाम्रो समक्ष उपस्थित हुनेछ ।[१]

وَاتَّخَذُوا مِن دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِّيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨١﴾

(८१) उनीहरुले अल्लाहका अतिरिक्त अन्य देवता बताएका छन् ताकि उनीहरु उनका लागि शक्तिका कारण बनून् ।

كَلَّا ۚ سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٢﴾

(८२) तर यस्तो कहिल्यै हुनेछैन, उनी त उनीहरुका पूजाबाट इन्कार गर्नेछन्, तथा उनका विरोधी बन्नेछन् ।[२]

[१]यी आयतहरु अवतरित हुनका कारणमा भनिएको छ कि आदरणीय अम्र बिन अल-आसका पिता आस बिन वायल, जो इस्लामको घोर विरोधी थियो । त्यसमाथि आदरणीय ख़बाब बिन अरतको ऋण थियो, जो कामीको काम गर्थ्यो । आदरणीय ख़बाबले त्यसबाट आफ्नो धनको माँग गरे त उसले भन्यो कि जबसम्म तिमी मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सँग कुफ्र गर्दैनौ, म तिमीलाई तिम्रो धन दिनेछैन । उनले भने कि यो काम त तिमी मरेर पुन: जीवित भएर आए पनि म गर्नेछैन । उसले भन्यो कि त्यसपछि यस्तै नै ठीक छ, जब मलाई मर्नु पश्चात पुन: उठाइनेछ तथा त्यहाँ पनि मलाई धन तथा सन्तान प्रदान गरिनेछ त्यतिखेर म त्यहाँ यो धन चुक्ता गर्नेछु । (सहीह बुख़ारी, किताबुल बुयूअ, बाव ज़िकुल कैनं वल हद्दाद, व तफ़सीर सूर: मरियम, सहीह मुस्लिम सिफ़तुल कियाम:, बाब सोवालिल यहूद अनिर् रुह) अल्लाह तआलाको हुकूम भयो कि यो जुन दावी गरिराखेको छ, के उसित परोक्षको ज्ञान छ कि त्यहाँ पनि यससित धन तथा सन्तान हुनेछन् ? अथवा अल्लाहसित उसको कुनै सन्धि छ ? यस्तो कदापि छैन । यस्तो केवल मनगढन्त तथा अल्लाहको उपहास गर्नु हो, यो जुन धन तथा सन्तानको कुरा गरिराखेको छ, उसको स्वामी त हामी हौं अर्थात् मर्नुका उपरान्त नै उनीवाट उसको सम्बन्ध समाप्त हुनेछ तथा हाम्रा सदनमा यो एक्लै आउनेछ, न धन साथ हुनेछ न सन्तान एवं न कुनै अन्य जत्था । परन्तु यातना हुनेछ, जुन उसका लागि तथा उजस्ता अन्यका लागि बढाउँदै जानेछौं ।

[२] عزاً को अर्थ हो कि यी देवता उनका लागि सम्मानका कारण तथा सहायक हुनेछन् तथा ضداً को अर्थ हो, शत्रु, झुठ्लाउनेवाला तथा उनका विरुद्ध अरुहरुको सहायता गर्नेवाला । अर्थात् देवता उनका विचारका विपरीत उनका पक्षधर

أَلَمْ تَرَ أَنَّآ أَرْسَلْنَا الشَّيٰطِيْنَ عَلَى الْكٰفِرِيْنَ تَؤُزُّهُمْ أَزًّا ﴿٨٣﴾

(८३) के तिमीले देखेनौं कि हामी काफिरहरुको पासमा शैतानहरुलाई पठाउँछौं, जो उनीहरुलाई निकै उक्साउँछन् ।[1]

فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ ۖ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَدًّا ﴿٨٤﴾

(८४) तिमी उनीहरुको विषयमा शीघ्रता नगर, हामी त स्वयं नै यिनका समयका गणना गरिराखेका छौं ।[2]

يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِيْنَ إِلَى الرَّحْمٰنِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾

(८५) जुन दिन हामीले जितेन्द्रहरु (परहेजगारहरु) लाई अल्लाह दयालुका अतिथि बनाएर एकत्रित गर्नेछौं ।

وَّنَسُوْقُ الْمُجْرِمِيْنَ إِلٰى جَهَنَّمَ وِرْدًا ﴿٨٦﴾

(८६) तथा पापीहरुलाई (अत्याधिक तिर्खाको अवस्थामा) नरकतिर धपाइ लग्नेछौं ।[3]

لَا يَمْلِكُوْنَ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ

(८७) कसैलाई सिफारिश (अभिस्तावना) को अधिकार हुनेछैन तिनीहरुबाहेक जसले

हुनुको सट्टा उनका शत्रु, उनलाई झुठ्लाउनेवाला तथा उनका विरुद्ध हुनेछन् ।

[1]अर्थात् विचलित पार्दछन् तथा अवज्ञातिर तानेर लग्छन् ।

[2]तर जब त्यो अवसर समाप्त भइहाल्नेछ, त अल्लाहका प्रकोपका भोगी बन्नेछन् । तपाईंलाई हतार गर्नुको आवश्यकता छैन ।

[3] وفــد बहुवचन हो وافد को जस्तै ركب बहुवचन हो راكب को अर्थ यो हो कि उनीहरुलाई ऊँट, तथा घोडाहरुमा सवार गराई अति सम्मान तथा आदरका साथ स्वर्गतिर लगिनेछ । وردا को अर्थ हो तिर्खाएका । यिनका विपरीत अपराधीहरुलाई भोको र तिर्खाएको अवस्थामा नरकमा धपाइनेछ ।

عِندَ الرَّحْمَٰنِ عَهْدًا ﴿٨٧﴾

अल्लाह तआलातिरबाट कुनै वचन लिएका छन् ।[1]

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَٰنُ وَلَدًا ﴿٨٨﴾

(८८) तथा उनको कथन त यो छ कि अल्लाह दयालुले पनि सन्तान बनाएको छ ।

لَّقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِدًّا ﴿٨٩﴾

(८९) निःसन्देह तिमी निकै नराम्रो तथा ठूलो कुरो रचेर ल्याएका छौ ।

تَكَادُ السَّمَاوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًّا ﴿٩٠﴾

(९०) निकट छ कि यस कथनको कारण आकाश फाटिहालून् तथा धर्तीमा चिरा परिहालोस् तथा पर्वत टुक्रा-टुक्रा भईहालून् ।

أَن دَعَوْا لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدًا ﴿٩١﴾

(९१) कि उनीहरु दयालुका सन्तान सिद्ध गर्न बसेका छन् ।[2]

وَمَا يَنبَغِي لِلرَّحْمَٰنِ أَن يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾

(९२) तथा दयालुलाई यो शोभा छैन कि त्यो सन्तान राखोस् ।

إِن كُلُّ مَن فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتِي الرَّحْمَٰنِ عَبْدًا ﴿٩٣﴾

(९३) आकाशहरु तथा धर्तीमा जे-जति पनि छन् सबै अल्लाहका दास बनेर नै आउनेवाला छन् ।[3]

لَّقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ﴿٩٤﴾

(९४) ती सबैलाई उसले घेरेको छ तथा सबैको

[1] वचन एवं कथन (सन्धि) को अर्थ ईमान तथा अल्लाहको भय हो । अर्थात् ईमानवाला तथा अल्लाहसित भय राख्ने मध्येबाट जसलाई अल्लाह सिफारिश गर्न आज्ञा दिन्छ, तिनै सिफारिश गर्नेछन्, उनका अतिरिक्त कसैलाई सिफारिश गर्नुको आज्ञा पनि हुनेछैन ।

[2] إدا को अर्थ भयानक कुरा तथा داهية (ठूलो कुरो तथा ठूलै कठिनाई) का हुन् । यो विषय पहिले पनि गुज्रिसकेको छ कि अल्लाहको सन्तान भन्नु यति ठूलो अपराध हो कि यसबाट आकाश तथा धर्ती फाट्न सक्छन् तथा पर्वत टुक्रा-टुक्रा हुनसक्छन् ।

[3] जब सबै अल्लाहका दास तथा त्यसका भक्त हुन् त फेरि उसलाई सन्तानको के आवश्यकता छ ? तथा त्यो योग्य पनि छैन ।

पूर्णतः गणना पनि गरिसकेको छ ।[1]

وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَرْدًا ﴿٩٥﴾

(९५) यी सबै केयामतका दिन एक्लो उसको समक्ष उपस्थित हुनेवाला छन् ।[2]

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَٰنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾

(९६) निःसन्देह जो ईमान ल्याएका छन् तथा जसले सदाचार गरेका छन्, उनका लागि अल्लाह दयालु प्रेम उत्पन्न गरिदिनेछ ।

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لِتُبَشِّرَ بِهِ

(९७) हामीले (कुरआनलाई) तिम्रो भाषामा अति सजिलो बनाइदिएका छौं[4] ताकि तिमी त्यसद्वारा

[1]अर्थात् आदमदेखि लिएर केयामतको बिहानीसम्म जति पनि मानव तथा दानव छन्, सबैको उसले गणना गरिसकेको छ, सबै उसको अधीन तथा पकडमा छन्, कोही त्यसबाट लुकेर बस्न सक्दैन ।

[2]अर्थात् कोही कसैको सहायक हुनेछैन । न धन नै त्यहाँ कुनै काम आउने छ ।

﴿ يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴾

"त्यस दिन न धन लाभ दिनेछ, न पुत्र ।" (सूरः अल-शुअरा-८८)

प्रत्येक व्यक्तिलाई एक्लो आ-आफ्नो हिसाब दिनुपर्नेछ तथा जसका विषयमा मनुष्य संसारमा यो ठान्दछ कि यिनी मेरा पक्षधर तथा सहायक हुनेछन्, त्यहाँ सबै गुमिनेछन् । कोही कसैको सहायताका लागि उपस्थित हुनेछैन ।

[3]अर्थात् संसारमा मानिसहरुका हृदयमा त्यसका पुण्य तथा पवित्रताका कारण प्रेम उत्पन्न गरिदिनेछ । जस्तो कि हदीसमा भनिएको छ, "जब अल्लाह तआला कुनै (पुण्य गर्नेवाला) भक्तलाई आफ्नो प्रिय बनाउँदछ त अल्लाह जिब्रीललाई भन्दछ, म अमूक भक्तसित प्रेम गर्दछु, तिमी पनि त्यससित प्रेम गर, त जिब्रील पनि उससित प्रेम गर्न प्रारम्भ गरिदिन्छ । त्यसपछि जिब्रील आकाशमा उद्घोषणा गर्दछन् कि अल्लाह तआला अमूक व्यक्तिसँग प्रेम गर्दछ, त सबै आकाशवाला पनि यससित प्रेम गर्न थाल्दछन्, अनि धर्तीमा उसको लागि सम्मान तथा आदर सुनिश्चित गरिन्छ ।" (सहीह बुखारी किताबुल अदब बाबुल मक़्ति मिनल्लाह ताअला)

[4]कुरआनलाई सरल गर्नुको अर्थ यस भाषामा अवतरित गर्न जसलाई पैग़म्बर जान्दथ्यो अर्थात् अरबी भाषामा । अनि यसको विषय खुला भएको, स्पष्ट एवं सफा हुनु हो ।

الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لُّدًّا ﴿٩٧﴾

परहेज़गारहरू (सदाचारीहरू) लाई शुभ-सूचना देउ तथा झगडालु मानिसहरूलाई[1] सतर्क गरिदेउ ।

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّن قَرْنٍ هَلْ تُحِسُّ مِنْهُم مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿٩٨﴾

(९८) तथा हामीले यसभन्दा पूर्व धेरै समूह ध्वस्त गरिदिएका छौं, के उनीहरूमध्ये एउटाको पनि चाल पाउँछौ अथवा उनको आवाजको मसिनो स्वर पनि तिम्रो कानमा पर्दछ ।[2]

سُورَةُ طه

सूरतु ताहा-२०

सूरः ताहा* मक्कामा अवतरित भएको तथा यसका १३५ आयत तथा ८ रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

शुरू गर्दछु अल्लाहको नामबाट जो अत्यन्त दयालु तथा कृपालु छ ।

طه ﴿١﴾

(१) ता.हा.

مَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَىٰ ﴿٢﴾

(२) हामीले यस कुरआनलाई तिमीमाथि यसकारण अवतरित गरेनौं कि के तिमी अप्ठ्यारोमा पर ।[3]

[1] لدّ बहुवचन हो ألدّ को जसको अर्थ झगडालु हो । तात्पर्य काफ़िर तथा मूर्तिपूजक हुन् ।

[2] संवेदनको अर्थ हो الإدراك بالحس ज्ञानेन्द्रियहरूद्वारा ज्ञान गर्नु । अर्थात् के तिमी उनलाई आँखाले देख्न सक्छौ अथवा हातले छुन सक्छौ ? प्रश्न इन्कारको लागि हो । अर्थात् उनको अस्तित्व नै संसारमा छैन कि तिमी उनलाई देख्न अथवा छुन सक । ركز मसिनो स्वरलाई भन्दछन् अथवा उनको मसिनो स्वर नै पनि तिमीलाई कहींबाट सुनियोस् ।

*आदरणीय उमरबाट इस्लाम धर्म स्वीकार गर्नुका विभिन्न कारण वर्णन गरिएका छन् । केही ऐतिहासिक कथनहरूमा आफ्नी दिदी तथा भिनाजूको घरमा सूरः ताहा सुन्न तथा त्यसबाट प्रभावित हुनु पनि वर्णित छ । (फ़तहुल क़दीर)

[3] यसको अर्थ यो हो कि हामीले कुरआनलाई यसकारण अवतरित गरेनौं कि तिमी उनीहरूद्वारा कुफ्र (अविश्वास) मा एवं उनीबाट ईमान नल्याउने कुरामा चिन्तित भई आफूलाई दुखमा पार, बरू हामीले त कुरआनाई शिक्षा तथा चेतावनीको लागि उतारेका छौं ताकि प्रत्येक मनुष्यका हृदयमा हाम्रो एकेश्वरवादको जुन

إِلَّا تَذْكِرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ③

(३) बरु त्यसको शिक्षाको निम्ति जो अल्लाहसँग तर्सन्छ ।

تَنزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَى ④

(४) यसको अवतरण त्यसको तर्फबाट जसले धर्तीलाई तथा उच्च आकाशहरूलाई सृष्टि गरेको छ ।

الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ ⑤

(५) जो दयालु छ, अर्श (सिंहासन) मा स्थिर छ ।[1]

لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ الثَّرَىٰ ⑥

(६) जसको स्वामित्व आकाशहरू तथा धर्ती एवं यिनका मध्ये तथा धर्तीको सतहदेखि मुनि प्रत्येक वस्तुमाथि छ ।[2]

وَإِن تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى ⑦

(७) यदि तिमी पुकारले भन्छौ त त्यो प्रत्येक गुप्त, बरु गुप्त भन्दा गुप्त कुरोलाई राम्ररी जान्दछ ।[3]

اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ

(८) त्यही अल्लाह हो जसको अतिरिक्त कोही

भावना लुकेको छ, स्पष्ट तथा प्रकट होस् । अत: यहाँ شقاء खेद एवं थकानको अर्थमा छ अर्थात् दुख एवं थकावट ।

[1]विना कुनै सीमा निर्धारण तथा अवस्थाको वर्णन, जुनप्रकार उसको महिमाको योग्य छ अर्थात् अल्लाह तआला अर्शमा स्थिर छ, तर कुन प्रकार तथा कसरी ? यसबारे कोही पनि जान्दैन ।

[2] الثرى को अर्थ धर्तीको सबभन्दा तल्लो तह अर्थात पाताल ।

[3]अर्थात् अल्लाहको स्मरण अथवा उसित प्रार्थना उच्च स्वरमा गर्नुको आवश्यकता छैन, यसकारण कि त्यो त लुकेको तथा अत्यन्त गोप्य कुरोलाई पनि जान्दछ अथवा أخفى को अर्थ हो कि अल्लाह त ती कुराहरूलाई पनि जान्दछ जसलाई उसले भाग्यमा लेखिदिएको छ, तर अझैसम्म मानिसहरूबाट लुकाएको छ । अर्थात् केयामतसम्म घटित हुने घटनाहरूको उसलाई ज्ञान छ ।

لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ ﴿٨﴾	सत्य पूज्य छैन, उत्तम नाम उसैका छन् ।[1]
وَهَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَىٰ ﴿٩﴾	(९) के तिमीलाई मूसाको घटना पनि ज्ञात छ ?
إِذْ رَأَىٰ نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ امْكُثُوا إِنِّي آنَسْتُ نَارًا لَّعَلِّي آتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ عَلَى النَّارِ هُدًى ﴿١٠﴾	(१०) जबकि उसले आगो देखेर आफ्ना परिवारवालाहरूसित भन्यो कि एकछिन पर्ख मैले आगो देखिराखेको छु । अधिक सम्भव छ कि म त्यसको आगोको डल्लो तिम्रो पासमा ल्याऊ अथवा आगोको पासबाट मार्गको सूचना पाउँ ।[2]
فَلَمَّا أَتَاهَا نُودِيَ يَا مُوسَىٰ ﴿١١﴾	(११) जब उनीहरू त्यहाँ पुगे त आकाशवाणी भयो[3] कि हे मूसा !
إِنِّي أَنَا رَبُّكَ فَاخْلَعْ نَعْلَيْكَ ۖ إِنَّكَ	(१२) नि:सन्देह म नै तिम्रो प्रभु हूँ, तिमी आफ्नो जुत्ता

[1]अर्थात् पूज्य पनि त्यही छ जो उपरोक्त गुणहरूबाट सुशोभित छ तथा उत्तम नाम पनि उसैका छन् जसबाट त्यो पुकारिन्छ । न आराध्य उसका अतिरिक्त कोही अन्य छ तथा न उसका जस्ता नाम पनि कसैका छन् । अत: उसको आज्ञा पालन गरियोस् ताकि मनुष्य जब उसको दरबारमा फर्कि जाँदा त्यहाँ लज्जित नहोस्, बरु उसको कृपाले प्रसन्न तथा प्रफुल्लित होस् तथा उसको प्रसन्नताबाट सफल होस्।

[2]यो त्यस समयको घटना हो जब मूसा मदयनबाट आफ्नी पत्नीलाई लिएर (जुन एक कथनका अनुसार आदरणीय शोएबकी सुपुत्री थिइन्) आफ्नी माताातिर फर्केर गइराखेका थिए, अँध्यारो रात थियो तथा मार्ग पनि अज्ञात थियो । तथा केही व्याख्याकारहरूका अनुसार उनको पत्नीको प्रसवको समय निकट थियो तथा उनलाई गर्मीको आवश्यकता थियो अथवा शीतको कारण गर्मीको आवश्यकता परेको हुनसक्छ । यतिखेरै उनलाई टाढाबाट आगोका ज्वाला प्रज्वलित भईराखेका देखिए । घरवालाहरूसित अर्थात पत्नीसित (अथवा केही व्याख्याकार भन्दछन् कि सेवक तथा बालक पनि थियो यसकारण बहुवचन शब्दको प्रयोग गरे) भने तिमी यहीं पर्ख ! सम्भवत: म आगोको कुनै टुकडा (ज्वाला) त्यहाँबाट सँगै ल्याऊ अथवा कमसेकम त्यहाँबाट मार्गको संकेत मिलोस् ।

[3]मूसा जब अग्नि भएको स्थानमा पुगे त त्यहाँ एउटा वृक्षबाट (जस्तो कि सूर: क़सस-३० मा विस्तारपूर्वक छ) आवाज आयो ।

بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٢﴾

फुकाइदेउ[1] किनभने तिमी पवित्र मैदान 'तोवा'[2] मा छौ ।

وَأَنَا اخْتَرْتُكَ فَاسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰ ﴿١٣﴾

(१३) तथा मैले तिमीलाई मनोनित गरिहालेको छु,[3] अब जुन प्रकाशना (वह्‌य) गरिनेछ त्यसलाई ध्यानपूर्वक सुन ।

إِنَّنِي أَنَا اللَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدْنِي وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي ﴿١٤﴾

(१४) निःसन्देह म नै अल्लाह हूँ, मेरो अतिरिक्त इबादत (पूजा) योग्य अन्य कोही छैन, यसकारण तिमी मेरै इबादत गर ।[4] तथा मेरो स्मरणका निम्ति नमाज़को स्थापना गर ।[5]

[1]जुत्ता फुकाउने आदेश यसकारण दियो कि यसमा विनम्रताको प्रदर्शन तथा आदर एवं सम्मानको पक्ष अधिक छ, केही व्याख्याकारहरू भन्दछन् कि ती यस्ता गधाहरुको छालाबाट बनाइएका थिए, जुन रङ्गिएको थिएन । किनभने जनावरको छाला रङ्गे पश्चात नै पवित्र हुन्छ, तर यो कथन सत्य प्रतीत हुँदैन । रङ्गाइ विना जुत्ता कसरी बन्न सक्दछ ? अथवा घाटी (बेंसी) को पवित्रता त्यसको कारण थियो, जस्तो कि कुरआनका शब्दहरूबाट स्पष्ट छ । तैपनि यसका दुई पक्ष छन् । यो आदेश घाटीको सम्मानको लागि थियो अथवा यसकारण कि घाटीको पवित्रताको प्रभाव बाङ्गो खुट्टा भएको अवस्थामा मूसामा अधिक संचित होस् ।

[2] طوى (तोवा) घाटीको नाम हो, (फ़तहुल क़दीर)

[3]अर्थात् नबूअत एवं रिसालत तथा परस्पर कुरा गर्नको लागि ।

[4]अर्थात् धार्मिक दायित्वमा यो सर्वप्रथम तथा सबभन्दा महत्वपूर्ण आदेश हो जसको दायित्व प्रत्येक मनुष्यमाथि छ । यसको अतिरिक्त जब पूज्य हुनुको अधिकारी पनि त्यही छ भने आराधना (इबादत) को अधिकार पनि केवल उसैको छ ।

[5]इबादत पश्चात नमाज़को विशेषरूपले आदेश दियो । यद्यपि इबादतमा नमाज़ पनि सम्मिलित थियो, ताकि त्यसको त्यो महत्व स्पष्ट होस् जस्तो कि त्यसको छ । لذكري (लेजिकरी) को एउटा अर्थ यो हो कि तिमी मलाई स्मरण गर, यसकारण कि याद गर्नुको विधि इबादत हो र इबादतहरूमा नमाज़लाई विशेष महत्व तथा श्रेष्ठता प्राप्त छ । दोस्रो भावार्थ यो हो कि जहिलपनि म तिमीलाई याद आउँछु नमाज़ पढ अर्थात् यदि कुनै समय आलस्य, भूल अथवा निद्राको प्रभावको कारण यस्तो परिस्थिति उत्पन्न हुन्छ त त्यसबाट निस्कँदा तथा मेरो स्मरण आउनासाथ नमाज़ पढ । जुनप्रकार नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको वाणी छ :

إِنَّ السَّاعَةَ ءَاتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا تَسْعَىٰ ﴿١٥﴾

(१५) केयामत अवश्य आउनेछ, जसलाई म गुप्त राख्न चाहन्छु ताकि प्रत्येक व्यक्तिलाई उनले गरेका प्रयासको पर्याप्त प्रतिफल दिइयोस् ।

فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَتَرْدَىٰ ﴿١٦﴾

(१६) त अब यसको विश्वासबाट तिमीलाई यस्तो व्यक्ति रोकि नदेओस्, जो यसमा ईमान (विश्वास) राख्दैन तथा आफ्ना इच्छाहरूको पछि लागेको छ, अन्यथा तिमी नाश भइहाल्नेछौ ।[1]

وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَا مُوسَىٰ ﴿١٧﴾

(१७) हे मूसा ! तिम्रो दाहिने हातमा के छ ?

قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّأُ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِي وَلِيَ فِيهَا مَآرِبُ أُخْرَىٰ ﴿١٨﴾

(१८) उत्तर दिए कि यो मेरो लट्ठी हो, जसमा म टेक्छु तथा जसबाट म आफ्ना बाखाहरूका निम्ति पातहरू झार्छु । अन्य पनि यसमा मलाई अत्याधिक लाभ छन् ।

قَالَ أَلْقِهَا يَا مُوسَىٰ ﴿١٩﴾

(१९) भन्यो कि हे मूसा ! त्यसलाई (हातबाट) तल गरिदेउ ।

فَأَلْقَاهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَىٰ ﴿٢٠﴾

(२०) झर्ने बित्तिकै सर्प बनेर दगुर्न थाल्यो ।

قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا الْأُولَىٰ ﴿٢١﴾

(२१) भन्यो कि निर्भय भई नतर्सी त्यसलाई समात, हामीले त्यसलाई त्यसै पूर्ववत रूपमा पुन: ल्याइदिनेछौं ।[2]

"जो बिना नमाज़ सुत्छ, अथवा बिर्सन्छ त त्यसको प्रायश्चित यही छ कि जतिखेर पनि उसलाई याद आउँछ पढिहालोस् ।" (सहीह बुख़ारी किताबुल मवाक़ीत, बाब मन नसेय सलातन फल योसल्ले एज़ा ज़करहा तथा सहीह मुस्लिम किताबुल मसाजिद बाब क़जायिस्सलातिल फ़ाएता)

[1]यसकारण कि आख़िरतमा विश्वास गर्नाले अथवा त्यसको स्मरण एवं ध्यानले विमुख हुनु दुबै कुराहरू विनाशका कारण हुन् ।

[2]यो आदरणीय मूसालाई चमत्कार प्रदान गरियो जुन 'मूसाको छडी' को नामले प्रसिद्ध छ ।

وَاضْمُمْ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ تَخْرُجْ بَيْضَاءَ مِنْ غَيْرِ سُوءٍ آيَةً أُخْرَىٰ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा आफ्नो हात आफ्नो काखीमा हाल, त त्यो सेतो प्रकाशमान हुँदै निस्कनेछ । परन्तु बिना कुनै दोष तथा रोग[1] यो दोस्रो चमत्कार हो ।

لِنُرِيَكَ مِنْ آيَاتِنَا الْكُبْرَى ﴿٢٣﴾

(२३) यो यसकारण कि हामी तिमीलाई आ-आफ्ना ठूला-ठूला निशानीहरू देखाउन चाहन्छौं ।

اذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ﴿٢٤﴾

(२४) अब तिमी फ़िरऔनतिर जाउ, त्यसले ठूलो विद्रोह मच्चाएको छ ।[2]

قَالَ رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٢٥﴾

(२५) (मूसाले) भने कि हे मेरा प्रभु ! मेरो छाती मेरो लागि खोलिदेउ ।

وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٢٦﴾

(२६) तथा मेरो कार्यलाई मेरो निम्ति सरल बनाइदेउ ।

وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِي ﴿٢٧﴾

(२७) तथा मेरो जिभ्रोको गाँठो खोलिदेउ ।

يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾

(२८) ताकि मानिसहरू कुरो राम्ररी बुझ्न सकून् ।

وَاجْعَلْ لِي وَزِيرًا مِنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾

(२९) तथा मेरो मन्त्री मेरै परिवार मध्येबाट बनाइदेउ ।

[1]विना दोष तथा रोगको अर्थ यो हो कि हात यसप्रकार श्वेत (सेतो) एवं चम्किलो भई निस्कनु, कुनै रोगको कारण होइन जस्तो कि कुष्ट रोगीको छाला सेतो हुन्छ । वरु यो दोस्रो चमत्कार हो, जो हामी तिमीलाई प्रदान गरिराखेका छौं । जस्तो कि अन्य स्थानमा छ ।

﴿ فَذَانِكَ بُرْهَانَانِ مِنْ رَبِّكَ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ﴾

"त यी दुई निशानीहरू हुन् तेरो प्रभुको तर्फबाट, फ़िरऔन तथा त्यसका प्रमुखहरूका लागि ।" (सूर: क़सस-३२)

[2]फ़िरऔनको चर्चा यसकारण गऱ्यो कि उसले आदरणीय मूसाको समुदाय इस्राईलको सन्तानलाई दास बनाएर राखेको थियो तथा त्यसमाथि विभिन्न प्रकारका अत्याचार गर्दथ्यो । यसको अतिरिक्त त्यसको क्रुरता एवं अत्याचार अत्याधिक बढिसकेको थियो । यहाँसम्मकि त्यसले दावी गर्न थालेको थियो ﴿ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ ﴾ (अना रब्बोकूमुल आला) "म तिम्रो उच्चतम प्रभु हूँ ।"

(३०) (अर्थात्) मेरो भाइ हारुनलाई।	هٰرُوْنَ اَخِي ﴿٣٠﴾
(३१) तिमी त्यसद्वारा मेरो कम्मरलाई मजबूत गर।	اشْدُدْ بِهٖٓ اَزْرِيْ ﴿٣١﴾
(३२) तथा त्यसलाई मेरो सहायक नियुक्त गर।[1]	وَ اَشْرِكْهُ فِيْٓ اَمْرِيْ ﴿٣٢﴾
(३३) ताकि हामी दुबै अत्याधिक तिम्रो प्रशंसाको वर्णन गरौं।	كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيْرًا ﴿٣٣﴾
(३४) तथा अत्याधिक तिम्रो स्मरण गरौं।[2]	وَّنَذْكُرَكَ كَثِيْرًا ﴿٣٤﴾
(३५) निःसन्देह तिमी हामीलाई राम्रो प्रकारले	اِنَّكَ كُنْتَ بِنَا بَصِيْرًا ﴿٣٥﴾

[1]भन्दछन् कि मूसाको जब फ़िरऔनको राजभवनमा पालन भइराखेको थियो, तब ख़जूर अथवा मोतीहरूको सट्टा आगोको डल्लो मुखमा राखेका थिए, जसबाट उनको जिभ्रो पोलिएको थियो तथा त्यसमा केही भक-भकाउनेपना आएको थियो। (इब्ने क़सीर) जब अल्लाह तआलाको आदेश भयो कि फिरऔनका पासमा गई मेरो सन्देश पुऱ्याउ, तब आदरणीय मूसाको मनमा दुईटा कुरा आए, एक त यो कि त्यो बडो उग्र एवं घमण्डी राजा छ, बरु प्रभु हुने कुरोको दावी गर्दछ। अर्को यो कि मूसाको हातबाट त्यसको समुदायको एउटा मान्छेको हत्या भएको थियो जसका कारण मूसा अलैहिस्सलामलाई आफ्नो प्राण रक्षाको लागि त्यहाँबाट भाग्नु परेको थियो। अर्थात् एक त फ़िरऔनको ठूलो तथा बलवन्त हुने कुरोको भय तथा दोस्रो आफ्ना हातबाट भएको घटनाको भय तथा तेस्रो अन्य कुरा आफ्ना जिभ्रोमा भक-भकेपना। आदरणीय मूसाले प्रार्थना गरे कि हे अल्लाह! मेरो हृदय खोलिदेउ ताकि म रिसालतको बोझ उठाउन सकूँ, मेरा कार्यलाई सरल बनाइदेउ अर्थात् जुन कार्य मलाई दिइएको छ, त्यसमा मेरो सहायता गर तथा मेरो जिभ्रोको गाँठो खोलिदेउ जसबाट म फ़िरऔनको समक्ष पूर्ण स्पष्टीकरणका साथ तिम्रो सन्देश पुऱ्याउन सकूँ। त्यसका साथ यो प्रार्थना पनि गरे कि मेरो भाइ हारूनलाई (भनिन्छ कि आयुमा मूसाभन्दा ठूला थिए) सहायकको रुपमा मेरो मन्त्री तथा सहयोगी बनाइदेउ। وزير (वज़िर) शब्द موازر (मवाज़िर) को अर्थमा अर्थात बोझ उठाउनेवाला। जुनप्रकार एक मन्त्री राजाको प्रभारी हुन्छ तथा राज्यको सञ्चालनमा त्यसको सल्लाहकार हुन्छ त्यसैप्रकार हारून मेरो सल्लाहकार एवं साथी होऊन्।

[2]यी प्रार्थनाहरूको कारण भने कि यसप्रकार हामी सन्देश पुऱ्याउनुका साथसाथै तिम्रो पवित्रता एवं तिम्रो सुमिरन (गुणगान्) पनि अधिक गर्न सकौं।

देख्नेवाला छौ ।[1]

قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَٰمُوسَىٰ ۝٣٦

(३६) (अल्लाह तआलाले) भन्यो हे मूसा ! तिम्रा सबै प्रश्न पूरा गरिए ।[2]

وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰٓ ۝٣٧

(३७) हामीले त तिमीमाथि एकपटक पहिले पनि यसभन्दा पनि ठूलो उपकार गरेका छौं ।[3]

إِذْ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰٓ أُمِّكَ مَا يُوحَىٰٓ ۝٣٨

(३८) जबकि हामीले तिम्रो माताको अन्तरात्मामा त्यो अवतरित गर्‍यौं, जसको वर्णन अब गरिँदैछ ।

أَنِ ٱقْذِفِيهِ فِى ٱلتَّابُوتِ فَٱقْذِفِيهِ فِى ٱلْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ ٱلْيَمُّ بِٱلسَّاحِلِ

(३९) कि तिमी यसलाई सन्दूकमा बन्द गरी नदीमा छाडिदेउ, अनि नदीले यसलाई तटमा लग्नेछ तथा मेरो एवं स्वयं उसको शत्रु त्यसलाई लिइहाल्नेछ ।[4]

---

[1]अर्थात तिमीलाई हरेक कुरोको ज्ञान छ तथा वाल्यकालमा जसरी तिमीले हामीमाथि उपकार गर्‍यौ, अहिलेपनि आफ्नो उपकारबाट हामीलाई बञ्चित नगर ।

[2]यसबाट ज्ञात हुन्छ कि अल्लाह तआलाले उनको जिभ्रोको भक-भकेपना पनि समाप्त गरिदिएको होला । यसकारण यो भन्नु उचित हुने छैन कि मूसाले पूरा भक-भकेपना समाप्त गर्नेको निम्ति प्रार्थना गरेको थिएन, यसकारण केही शेष रहेको थियो । बाँकी शेष यो रहयो फिरऔनको यो भन्नु ।

﴿ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴾

"यो त स्पष्ट बोल्न पनि सक्दैन ।" (सूरः अल-जुख़रूफ़-५२)

यो उनको अवहेलना तथा भूतकालको अवस्थाको आधारमा छ । (ऐसरूत्तफ़ासीर)

[3]प्रार्थनालाई स्वीकार गर्नुको शुभ-सूचनाका साथ, अत्याधिक सान्त्वना तथा साहसको लागि अल्लाह तआला वाल्यकालका त्यस उपकारको वर्णन गरिराखेको छ जब मूसाकी माताले हत्याको भयले अल्लाहको आदेशबाट (अर्थात दिव्य वाक्य) द्वारा उनलाई जब उनी नवजात शिशु थिए, सन्दूकमा राखि नदीमा हालेका थिए ।

[4]तात्पर्य फ़िरऔन हो, जो अल्लाहको पनि शत्रु तथा आदरणीय मूसाको पनि शत्रु थियो । अर्थात काठको त्यो बाकस बग्दै जब राजभवनको छेउमा पुग्यो त त्यसलाई बाहिर निकालेर हेरियो र त्यसमा एउटा निर्दोष बालक थियो,

يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِّي وَعَدُوٌّ لَّهُ ۚ وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِي ﴿٣٩﴾

तथा मैले आफूतिरबाट विशेष प्रेम एवं स्वीकृति तिमीमाथि प्रदान गरें ।[1] ताकि तिम्रो पालन-पोषण मेरा आँखा समक्ष गरियोस् ।[2]

إِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ ۖ فَرَجَعْنَاكَ إِلَىٰ أُمِّكَ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۚ وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا ۚ فَلَبِثْتَ سِنِينَ

(४०) (स्मरण गर) जबकि तिम्रो दिदी हिंड्दै थियो तथा भनिराखेको थियो यदि तिमी भन्छौ भने म त्यसलाई भनिदिन्छु जो त्यसको संरक्षक बन्न सकोस्,[3] यसप्रकार हामीले तिमीलाई पुनः तिम्रो माता छेउ पुऱ्यायौं ताकि त्यसका आँखा शीतल रहून् । तथा त्यो दुखी नहोस्, तथा तिमीले एउटा व्यक्तिको हत्या[4] गरिदिएका थियौ, त्यसमा पनि हामीले तिमीलाई

जसमा फ़िरऔनले आफ्नो पत्नीको इच्छामा पालन-पोषणका लागि राजभवनमा राख्यो ।

[1]अर्थात् फ़िरऔनको हृदयमा हालिदियो अथवा जनसामान्यका हृदयमा तिम्रो प्रेम हालिदियो ।

[2]अतः अल्लाहको सामर्थ्य तथा त्यसको सुरक्षा एवं संरक्षणको कमाल तथा चमत्कार हेर्नुस् कि जुन बालकको कारण फ़िरऔन अनगिन्ती शिशुहरूको वध गरिसकेको छ, ताकि त्यो बच्चा जीवित नरहोस् । त्यसै बालकलाई अल्लाह तआला त्यसको काखमा पालन-पोषण गराइराखेको छ । तथा माता आफ्नो बालकलाई दूध खुवाइराखेकी छे, परन्तु त्यसको ज्याला पनि त्यसै मूसाको शत्रुबाट प्राप्त गरिराखेकी छे ।

[3]यो त्यसवखत भयो जब माताले सन्दूक (बाकस) नदीमा हालिदिइन् त पुत्रीसित भनिन् कि अलि यो हेरिराख्नु कि यो कहाँ किनार लाग्छ तथा यसको साथमा के मामिला हुन्छ ? जब अल्लाहको इच्छाले मूसा फ़िरऔनको भवनमा पुगे, नवजात शिशु थिए, अतः दूध खुवाउने स्त्री तथा धायीहरूलाई बोलाइयो । तर मूसा कसैको दूध पिउँदैनथे । मूसाकी दिदी शान्तपूर्वक सारा दृश्य हेरिराखेकी थिइन्, अन्तमा उसले भनी म तिमीलाई यस्तो स्त्री भन्छु, जुन तिम्रो यो कठिनाई समाप्त गरिदिनेछ, उनले भने ठिक छ । अतः तिनले आफ्नी मातालाई, जुन मूसाकी पनि माता थिइन्, बोलाएर ल्याइन् । जब माताले पुत्रलाई आफ्नो काखमा लिइन्, त मूसाले अल्लाहको इच्छा तथा उपाय अनुसार घुटु-घुटु दूध पिउन थाले ।

[4]यो एउटा अर्को उपकारको वर्णन हो, जब मूसाबाट अकस्मात एउटा फ़िरऔनी केवल मुक्का हान्नाले मऱ्यो जसको वर्णन सूरः क़ससमा आउनेछ ।

فِيٓ أَهۡلِ مَدۡيَنَ ثُمَّ جِئۡتَ عَلَىٰ قَدَرٖ يَٰمُوسَىٰ ٤٠

चिन्ताबाट बचायौं, अर्थात् हामीले तिम्रो राम्ररी परीक्षण गऱ्यौं ।[1] अनि तिमी कैयन् वर्षसम्म मदयनका मानिसहरूबीच बसिरहयौ ।[2] त्यस पश्चात अल्लाहद्वारा लेखिएका भाग्य अनुसार[3] हे मूसा ! तिमी आयौ ।

وَٱصۡطَنَعۡتُكَ لِنَفۡسِي ٤١

(४१) तथा मैले तिमीलाई विशेषरुपले आफ्ना लागि निर्वाचित गरें ।

ٱذۡهَبۡ أَنتَ وَأَخُوكَ بِـَٔايَٰتِي وَلَا تَنِيَا فِي ذِكۡرِي ٤٢

(४२) अब तिमी आफ्ना भाइसित मेरा निशानीहरूसँगै लैजाउ, सावधान ! मेरो सुमिरनमा (स्मरण) आलस्य नगर्नु ।[4]

ٱذۡهَبَآ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ٤٣

(४३) तिमी दुबै फ़िरऔनका पासमा जाउ, त्यसले ठूलो धूर्तता गरेको छ ।

[1] فتـــون यो دخول तथा خروج को समरूप धातु हो अर्थात् ابتليناك ابتلاء अर्थात् हामीले तिमीलाई राम्ररी जाँच्यौं अथवा यो बहुवचन हो فتنة को । जस्तै حجرة को तथा بدرة को بدور बहुवचन हो । अर्थात् हामीले तिमीलाई कैयौं पटक अथवा निरन्तर परीक्षाहरूमा पाऱ्यौं अथवा कठिनाईहरूबाट निकाल्यौं । जस्तै जुन वर्ष बच्चाहरूको हत्याको थियो, तिमीलाई पैदा गऱ्यौं, तिम्रो माताले तिमीलाई नदीका धाराहरूलाई सुम्पिदिइन्, सबै धाई आमाहरूका दूध तिमीलाई निषेध गरियो, तिमीले फिरऔनका दाह्री समातिहालेको थियौ जसमाथि उसले तिम्रो हत्याको संकल्प गरेको थियो, तिम्रा हातबाट किब्तीको हत्या भयो, इत्यादि यी सबै परीक्षाको घडीमा हामीले नै तिम्रो सहायता एवं सुरक्षा गरिरहयौं ।

[2] अर्थात फिरऔनीको अकस्मात हत्या पश्चात तिमी यहाँबाट निस्केर मदयन गयौ तथा त्यहाँ कैयन् वर्ष रहयौ ।

[3] अर्थात् यस्तो समयमा तिमी आयौ जुनबेला मैले आफ्ना निर्णय तथा भाग्यमा तिमीसित वार्ता तथा नबूअत प्रदान गर्नका लागि लेखेको थिएँ । अथवा قدر बाट तात्पर्य आयु हो अर्थात आयुको त्यस अवस्थामा आयो जुन नबूअतका लागि उचित छ अर्थात् चालीस वर्षको आयुमा ।

[4] यसमा अल्लाहतिर आमन्त्रित गरिनेहरूका लागि ठूलो शिक्षा छ कि उनीहरूलाई अधिकतर अल्लाहको सुमिरन (स्मरण) गर्नुपर्दछ ।

فَقُولَا لَهُۥ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ ﴿٤٤﴾

(४४) उसलाई कोमलताले[1] बुझाउ, शायद त्यो बुझोस् अथवा तर्सोस् ।

قَالَا رَبَّنَآ إِنَّنَا نَخَافُ أَن يَفْرُطَ عَلَيْنَآ أَوْ أَن يَطْغَىٰ ﴿٤٥﴾

(४५) दुबैले भने, हे हाम्रा प्रभु ! हामीलाई भय छ कि फ़िरऔनले हामीमाथि कुनै अत्याचार नगरोस् अथवा आफ्नो धूर्ततामा अगाडी नबढोस् ।

قَالَ لَا تَخَافَآ إِنَّنِى مَعَكُمَآ أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ﴿٤٦﴾

(४६) उत्तर प्राप्त भयो कि तिमी दुबै कदापि भय नगर, म तिम्रा साथमा छु तथा सुन्दै-हेर्दै रहनेछु ।[2]

فَأْتِيَاهُ فَقُولَآ إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ ۖ قَدْ جِئْنَٰكَ بِـَٔايَةٍ مِّن رَّبِّكَ ۖ وَٱلسَّلَٰمُ عَلَىٰ مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلْهُدَىٰٓ ﴿٤٧﴾

(४७) तिमी उसको पासमा गई भन कि हामी तिम्रो प्रभुका ईशदूत (पैग़म्बर) हौं, तिमी हाम्रो पासमा इस्राईलका सन्तानलाई पठाइदेउ । उनीहरूका दण्ड समाप्त गर । हामी त तिम्रो पासमा तिम्रो प्रभुको तर्फबाट निशानीहरू लिएर आएका छौं, शान्ति उसैका लागि छ । जसले यो मार्गदर्शनलाई दृढता[3] ले अपनाउँछ ।

[1]यो योग्यता पनि अल्लाहतिर आमन्त्रित गर्नेवालाहरूका लागि अति आवश्यक छ । किनभने कठोरताबाट मानिस भाग्दछन् तथा सरलता एवं कोमलताका निकट आउँछन् तथा प्रभावित हुन्छन् यदि उनीहरू मार्गदर्शन प्राप्त गर्नेवाला हुनेछन् ।

[2]तिमी गएर फ़िरऔनसित जुन भन्नेछौ तथा त्यसको उत्तर त्यसले दिनेछ, म त्यो सुन्दै तथा तिम्रा तथा त्यसको प्रक्रियालाई हेर्दै रहनेछु । त्यसका अनुसार म तिम्रो सहायता तथा त्यसका षड्यन्त्रहरूलाई निष्फल पार्नेछु, यसैकारण उसको पासमा जाउ, संकोचको कुनै आवश्यकता छैन ।

[3]यो सलाम सम्मानको लागि होइन, बरु शान्ति तथा सुरक्षातिर आमन्त्रण हो । जस्तो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले रोमको राजा हरकूलसको नाममा पत्र लेख्नु भएको थियो । «أَسْلِمْ تَسْلَمْ» (अस्लीम तस्लम) (इस्लाम धर्म स्वीकार गरिहाल, सुरक्षामा रहनेछौ) यसैप्रकार पत्रको प्रारम्भमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले ﴿وَٱلسَّلَٰمُ عَلَىٰ مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلْهُدَىٰٓ﴾ पनि लेख्नु भयो । (इब्ने कसीर) यसको अर्थ यो हो कि कुनै गैरमुस्लिमलाई पत्र अथवा सभामा सम्बोधन गर्नुछ भने उसलाई यिनै शब्दहरूमा सलाम गरियोस् जुन अनुबन्धित छ मार्गदर्शन अपनाउनुसित ।

إِنَّا قَدْ أُوحِيَ إِلَيْنَا أَنَّ الْعَذَابَ عَلَىٰ مَن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٤٨﴾

(४८) हामीतिर प्रकाशना (वह्‌य) गरिएको छ कि जो झुठ्लाउँछ तथा मुख फर्काउँछ त्यसका लागि यातनाहरू छन् ।

قَالَ فَمَن رَّبُّكُمَا يَا مُوسَىٰ ﴿٤٩﴾

(४९) (फ़िरऔनले) सोध्यो कि हे मूसा ! तिमी दुबैको प्रभु को हो ?

قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَىٰ كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَىٰ ﴿٥٠﴾

(५०) उत्तर दिए कि हाम्रो प्रभु त्यो हो, जसले प्रत्येकलाई त्यसको विशेष रुप प्रदान गऱ्यो, अनि मार्गदर्शन पनि दियो ।[1]

قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَىٰ ﴿٥١﴾

(५१) उसले सोध्यो (ठीक छ यो भन कि) पूर्वकालका मानिसहरूको के दशा हुनेछ ?[2]

قَالَ عِلْمُهَا عِندَ رَبِّي فِي كِتَابٍ ۖ لَّا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى ﴿٥٢﴾

(५२) उत्तर दिए कि तिनका ज्ञान मेरो प्रभुको पासमा भयको किताबमा (उपस्थित) छ, न त मेरो प्रभु त्रुटि गर्छ न बिर्सन्छ ।[3]

[1] जस्तै जुन रूपरेखा मनुष्यको लागि उचित थियो, त्यसले त्यसलाई, जुन पशुहरूका लागि योग्य थिए, त्यो पशुहरूलाई प्रदान गऱ्यो । मार्ग देखायो को अर्थ प्रत्येक जीवधारीलाई त्यसको प्राकृतिक आवश्यकताका अनुसार रहन-सहन, खान-पीन, तथा आवास-निवासको विधि बुझायो, त्यसैअनुसार प्रत्येक जीवधारी आफ्नो जीवन सामग्री एकत्रित गर्दछ तथा जीवनका यी दिन व्यतीत गर्दछ ।

[2] फ़िरऔनले कुराको दिशा बदल्नका लागि यो प्रश्न गऱ्यो, अर्थात पूर्व कालमा जुन मानिसहरू अल्लाहका अतिरिक्त अरुहरूको पूजा गर्दछ, संसारबाट गइहाले, तिनको परिणाम के हुनेछ ?

[3] आदरणीय मूसाले उत्तर दिए, तिनका ज्ञान न तिमीलाई छ न मलाई । परन्तु तिनका ज्ञान मेरो प्रभुलाई छ, जुन त्यसको पासमा भएको किताबमा विद्यमान छ । त्यसले त्यसका अनुसार तिनीहरूलाई प्रतिफल तथा दण्ड दिनेछ, अनि त्यसको ज्ञान त्यसैप्रकार प्रत्येक वस्तुलाई आफ्नो ज्ञानको परिधिमा लिएको छ कि त्यसको दृष्टिबाट कुनै सानो-ठूलो कुरा ओझेल हुनसक्दैन, न उसले कुनै कुरो बिर्सन्छ । जबकि जीवधारीहरू भित्र दुबै कुराहरूको समावेश छ । एक त उनीहरूका ज्ञान सम्पूर्ण छैन, बरु कम छ ।

الَّذِىْ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا وَّسَلَكَ لَكُمْ فِيْهَا سُبُلًا وَّاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاۤءِ مَاۤءًۭ ؕ فَاَخْرَجْنَا بِهٖۤ اَزْوَاجًا مِّنْ نَّبَاتٍ شَتّٰى ﴿٥٣﴾

(५३) उसैले तिम्रो निम्ति धर्तीलाई ओछ्यान बनाएको छ तथा त्यसमा तिम्रो हिंडाइको लागि मार्ग बनाएको छ तथा आकाशबाट वर्षा पनि त्यही गर्दछ, अनि त्यस वर्षाको कारण विभिन्न प्रकारका पैदावार पनि हामीले नै उब्जाउँछौं ।

كُلُوْا وَارْعَوْا اَنْعَامَكُمْ ؕ اِنَّ فِىْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّاُولِى النُّهٰى ﴿٥٤﴾

(५४) तिमी स्वयं खाउ तथा आफ्ना पशुहरूलाई पनि चराउ ।[1] निःसन्देह यसमा बुद्धिमानीहरूका लागि[2] धेरै निशानीहरू छन् ।

مِنْهَا خَلَقْنٰكُمْ وَفِيْهَا نُعِيْدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً اُخْرٰى ﴿٥٥﴾

(५५) त्यसै धर्तीबाट हामीले तिमीलाई पैदा गर्‍यौं तथा त्यसैमा पुनः वापस फर्काउनेछौं तथा त्यहाँबाट पुनः तिमी सबैलाई[3] निकाली उभ्याउनेछौं ।

अर्को कुरो ज्ञान हुनुका पश्चात् त्यो बिर्सन पनि सक्दछन् । मेरो प्रभु यी दुवै त्रुटिहरूबाट पवित्र छ । प्रभुका अन्य गुणहरूको वर्णन भइराखेको छ ।

[1]अर्थात् यस विभिन्न प्रकारका पैदावारमा केही वस्तुहरू तिम्रा भोजन, स्वाद तथा स्फूर्तिका सामग्री हुन् तथा केही तिम्रा चौपाया तथा पशुहरूका लागि हुन् ।

[2] نــهى बहुवचन हो نهية को, जसको अर्थ बुद्धि हो أولوا لنهى बुद्धिवाला, बुद्धिलाई نهية तथा बुद्धिमानलाई ذو نهيــة यसकारण भनिन्छ कि अन्त्यमा उनैको रायमा मामिलाको अन्त्य हुन्छ अथवा यसकारण कि यी मनलाई नराम्रोबाट रोक्दछन् । ينهون النفس عن القبائح (फ़तुहल क़दीर)

[3]केही कथनहरूका अनुसार गाड्नुका पश्चात तीन पटक माटो हाल्दाखेरि यस आयतको पाठ गर्नु नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमबाट प्रमाणित छ । परन्तु प्रमाण अनुसार यो कथन क्षीण छ । परन्तु आयत बिना ती न अञ्जुली माटो हाल्ने कथन जुन इब्ने माजामा छ, सही छ, यसकारण गाड्नु पश्चात दुवै हातका अञ्जुलीले तीन-तीन पटक माटो हाल्नलाई धर्म गुरूहरूले उचित भनेका छन् । हेर्नुस् किताबुल जनायेज़ पृष्ठ १५२ तथा इरवाउल गलील संख्या २५१ भाग ३ पृष्ठ २००

وَلَقَدْ أَرَيْنَٰهُ ءَايَٰتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَىٰ ﴿٥٦﴾

(५६) तथा हामीले उसलाई आफ्ना सबै निशानी (प्रति) देखायौं, तर उसले तैपनि भुठ्लायो तथा अस्वीकार गरिदियो ।

قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٥٧﴾

(५७) भन्नथाल्यो हे मूसा ! के तिमी हाम्रो पासमा यसकारण आएका छौ कि हामीलाई आफ्नो जादूको शक्तिले हाम्रो देशबाट निकालिदेउ ।[१]

فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِّثْلِهِۦ فَٱجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَّا نُخْلِفُهُۥ نَحْنُ وَلَآ أَنتَ مَكَانًا سُوًى ﴿٥٨﴾

(५८) ठीक छ, हामी पनि तिम्रो सामना गर्नको लागि यसै जस्तो जादू अवश्य ल्याउने छौं । अब तिमी हाम्रो तथा आफ्नो मध्ये वायदा (वाचा) को समय निर्धारित गरिहाल[२] कि न हामी त्यसका विरूद्ध गरौं तथा न तिमी । खुला मैदान[३] मा मुकाबिला (प्रतियोगिता) होस् ।

قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمُ ٱلزِّينَةِ وَأَن يُحْشَرَ ٱلنَّاسُ ضُحًى ﴿٥٩﴾

(५९) (मूसाले) उत्तर दिए कि शोभा तथा समारोहका दिन[४] को वचन छ तथा यो कि मानिसहरू सूर्योदय हुँदा एकत्रित भइहालून् ।

---

[१]जब फ़िरऔनलाई स्पष्ट प्रमाणका साथ चमत्कार पनि देखाइए जुन लट्ठी तथा हातको सेतो चमत्कार हुनुको रूपमा आदरणीय मूसालाई प्रदान गरिएका थिए, तब फ़िरऔनले त्यसलाई जादूको कर्तब्य (खेल) ठान्यो तथा भन्यो, ठीक छ, तिमी हामीलाई यस जादूको शक्तिबाट हाम्रो धर्तीबाट निकाल्न चाहन्छौ ।

[२] موعد धातु हो अथवा यदि समय तथा स्थान वाचक छ भने काल तथा स्थान दुवै तात्पर्य हुन सक्दछन् कि कुनै स्थान तथा दिन निर्धारित गरिहाल ।

[३] مكانا سوى सफा समतल स्थान, जहाँ हुनेवाला मुक़ाबिलालाई सबै मानिसहरू सरलताले हेर्न सकून् अथवा यस्तो समलत स्थान जहाँ दुबै पक्ष सुबिधापूर्वक पुग्न सकून् ।

[४]यसबाट तात्पर्य नयाँ वर्षको दिन अथवा अन्य कुनै वार्षिक उत्सव अथवा मेलाको दिन हो, जसलाई उनीहरूले ईदका रूपमा मनाउँदथे ।

فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُۥ ثُمَّ أَتَىٰ ﴿٦٠﴾

(६०) अनि फ़िरऔन फर्किहाल्यो तथा उसले आफ्ना हत्कण्डा एकत्रित गऱ्यो, अनि आयो ।[1]

قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا فَيُسْحِتَكُم بِعَذَابٍ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنِ ٱفْتَرَىٰ ﴿٦١﴾

(६१) मूसाले उनीसित भने कि तिम्रो विनाश होस्, अल्लाह (तआला) माथि झूठ तथा आरोप नलगाउ कि उसले तिमीहरूलाई यातनाहरूबाट नाश गरिदेओस् । याद राख ! त्यो कहिल्यै सफल हुनेछैन जसले झूठो कुरा रच्यो ।[2]

فَتَنَٰزَعُوٓا۟ أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسَرُّوا۟ ٱلنَّجْوَىٰ ﴿٦٢﴾

(६२) त्यसपछि यिनीहरू आपसमा विचार-विमर्शका विभिन्न मत भइहाले तथा लुकेर गुप्त मन्त्रणा गर्नथाले ।[3]

قَالُوٓا۟ إِنْ هَٰذَٰنِ لَسَٰحِرَٰنِ يُرِيدَانِ أَن يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ ٱلْمُثْلَىٰ ﴿٦٣﴾

(६३) भन्नथाले कि यी दुबै जादूगर हुन् तथा यिनको दृढ संकल्प छ कि आफ्नो जादूको शक्तिले तिमीलाई तिम्रा सन्देशबाट निष्काशित गरिदेऊन् तथा तिम्रो सर्वोच्च धनलाई नाश गरिदेऊन् ।[4]

---

[1] अर्थात् विभिन्न नगरहरूबाट दक्ष जादूगरहरूलाई एकत्रित गरी सभा-स्थलमा आयो।

[2] जब फ़िरऔन सभा-स्थलमा जादूगरहरूलाई प्रतियोगिताका लागि उत्साहित गरिराखेको थियो तथा उपहार तथा आफ्नो विशेष निकटता प्रदान गर्ने कुरा गरिराखेको थियो, त्यतिखेर आदरणीय मूसाले पनि मुक़ाबिला पूर्व उनीहरूलाई सम्बोधित गरे तथा उनका वर्तमान व्यवहारमा उनीहरूलाई अल्लाहको प्रकोपसित तर्साए ।

[3] आदरणीय मूसाको सम्बोधनबाट उनीहरूमा आपसमा केही मतभेद भयो तथा केहीले कानेखुसी गर्दै भन्नलागे कि यो यस्तो नहोस् कि अल्लाहको नबी होस ? त्यसको वार्ता जादूगरहरूको जस्तो होइन पैग़म्बरहरूको जस्तो लाग्छ । केहीले यसका विपरीत विचार व्यक्त गरे ।

[4] مثلى विशेषण हो طريقة को । यो أمثل को स्त्रीलिङ्ग हो, श्रेष्ठको अर्थमा छ । अर्थ यो हो कि यदि यी दुबै दाजुभाई आफ्नो "जादू" को शक्तिबाट प्रभावशाली भइहाले भने सरदार, मुखिया धनवान एवं सम्मानित व्यक्ति त्यसतिर आकर्षित हुनेछन् जसबाट हाम्रो राज्य खतरामा छ तथा उनको राजको मार्ग प्रशस्त हुनेछ । यसका अतिरिक्त हाम्रो अति उत्तम मार्ग अथवा धर्म, त्यसलाई पनि समाप्त गरिदिनेछन् । अर्थात् आफ्नो मूर्तिपूजक धर्मलाई 'अति उत्तम' बनाइदियो ।

فَأَجْمِعُوا كَيْدَكُمْ ثُمَّ ائْتُوا صَفًّا ۚ وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ مَنِ اسْتَعْلَىٰ ﴿٦٤﴾

(६४) अत: तिमी सबै मिलेर आफ्नो उपाय जुटाइहाल अनि पंक्तिबद्ध भएर आउ । आज यो विजयी भयो त्यही सफल भयो ।

قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَن تُلْقِيَ وَإِمَّا أَن نَّكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ﴿٦٥﴾

(६५) उनीहरूले भने कि हे मूसा ! या त तिमी फ्याँक अथवा हामी पहिले फ्याँक्छौं ।

قَالَ بَلْ أَلْقُوا ۖ فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ﴿٦٦﴾

(६६) उत्तर दिए, होइन तिमीहरु नै पहिले फ्याँक,[1] अब त मूसालाई यो भ्रम हुनथाल्यो कि उनका डोरी तथा लट्ठीहरू उनको जादूको शक्तिले दौडिराखेका छन् ।[2]

فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿٦٧﴾

(६७) यसबाट मूसा मनै-मनमा तर्सन थाले ।

जस्तो कि आज पनि झूठा धर्म तथा गुटहरूका अनुयायी यसै निराधार भ्रममा परेका छन् । सत्य भनेको छ अल्लाह तआलाले ।

﴿كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ﴾

"प्रत्येक गुट जुन उसको पासमा छ, त्यसमाथि खुशी भइराखेको छ ।" (सूर:अल-रूम-३२)

[1]आदरणीय मूसाले प्रथम उनलाई आफ्नो खेल प्रदर्शनका लागि भने ताकि उनीलाई यो स्पष्ट भइहालोस् कि उनी जादूगरहरूको यति ठूलो संख्यासित, जुन फ़िरऔन एकत्रित गरेर ल्याएको छ, तथा त्यसैप्रकार उनका जादूका खेलबाट कदापि भयभीत छैनन् । दोस्रो कुरो उनका जादूका खेल-तमाशा, जब अल्लाहका चमत्कार बाट हेर्दाहेर्दै समाप्त एवं निरस्त हुनेछन् त यसको अति उत्तम प्रभाव पर्नेछ तथा जादूगर यो विचार गर्नमा बाध्य हुनेछन् कि यो जादू होइन, वास्तवमा यसलाई अल्लाहको पक्ष प्राप्त छ कि एकक्षणमा यसको एक लट्ठी हाम्रा सारा खेल तमाशालाई समाप्त पारिहाले ।

[2]कुर्आनका यी शब्दहरूबाट ज्ञात हुन्छ कि डोरी तथा लट्ठीहरू वास्तवमा सर्प बनेको थिएन, बरु जादूको शक्तिले यस्तो प्रतीत भइराखेको थियो जस्तो नजरबन्द गरिन्छ । यसको प्रभाव यो हुन्छ कि अस्थायी तथा क्षणिक रुपले हेर्नेहरूमाथि भय आक्षादित हुनजान्छ, यद्यपि वस्तुको वास्तविकता परिवर्तित हुँदैन । अर्को कुरो यो ज्ञात भयो कि जादू चाहे जति ठूलो होस्, त्यो वस्तुको वास्तविकता परिवर्तित गर्न सक्दैन ।

(६८) हामीले भन्यौं कि कुनै भय नगर, निःसन्देह तिमी नै प्रभावशाली तथा सम्मानित हुनेछौ ।[1]

قُلْنَا لَا تَخَفْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعْلَىٰ ﴿٦٨﴾

(६९) तथा तिम्रो दाहिने हातमा जे छ त्यसलाई फ्याँक ताकि उनको सबै कारीगरीलाई यसले समाप्त पारिदेओस्, उनीहरूले जे-जति बनाएका छन् यो मात्र जादूगरहरूका स्वाङ हुन् तथा जादूगर कतैबाट आएपनि सफल हुँदैन ।

وَأَلْقِ مَا فِي يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا ۖ إِنَّمَا صَنَعُوا كَيْدُ سَاحِرٍ ۖ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴿٦٩﴾

[1]यस भयङ्कर दृश्यलाई देखेर यदि आदरणीय मूसाले भयको आभास गरे भने यो एउटा स्वभाविक कुरा थियो, जुन न त नबूअतको विपरीत छ न शुद्धताको किनभने नबी पनि मनुष्य हुन्छ तथा मानवीय स्वभाविक माँगहरूबाट न त उच्च हुन्छ न हुनसक्छ । यसबाट ज्ञात हुन्छ कि जुनप्रकारे नबीहरूलाई अन्य मानवीय कठिनाइहरू हुन्छन् अथवा हुनसक्छन्, यसैप्रकार उनी जादूबाट पनि प्रभावित हुनसक्छन् जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि यहूदीहरूले जादू गरेका थिए जसको प्रभावको उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले संवेदन गर्नुहुन्थ्यो, यसबाट पनि नबूअतको पदमा कुनै दोष आउँदैन किनभने यसबाट नबूअतका कार्य प्रभावित हुँदैनन्, अल्लाह तआला नबीको सुरक्षा गर्दछ तथा जादूबाट प्रकाशना अथवा रिसालतका कर्तव्यहरूलाई प्रभावित हुन दिँदैन । तथा सम्भव छ कि यो भय यसकारण भएको होस् कि मैले लट्ठी फ्याँक्नुभन्दा पूर्व नै मानिसहरू उनका जादूका खेल तथा तमाशाहरूलाई देखेर प्रभावित नभईहालून्, परन्तु संभावित कुरो यो हो कि यो भय यसकारण भयो कि यी जादूगरहरूले पनि जुन खेल तमाशा प्रदर्शित गरे त्यो लट्ठीहरूद्वारा नै देखाए, जबकि मूसासित पनि लट्ठी थियो, जसलाई उनले धर्तीमा फ्याँक्नु थियो, मूसाको हृदयमा विचार आयो कि हेर्नेहरू यो नठानून् कि दुबैले एउटै प्रकारले जादू प्रस्तुत गरे, यसकारण यो निर्णय कसरी गरियोस् कि कुनचाहिं जादू हो तथा कुन चाहिं चमत्कार ? को विजयी हो तथा को पराजित ? अर्थात् जादू तथा चमत्कारको जुन अन्तर बनाउनुको उद्देश्य हो, त्यो वर्णित शंकाको कारण प्राप्त हुनसक्ने छैन, यसकारण यो ज्ञान भयो कि नबीहरूलाई कहिलेकाहीं यो पनि ज्ञान हुँदैन कि उनका हातबाट कुनचाहिं चमत्कार घटित हुनेवाला छ । स्वयं चमत्कार देखाउने सामर्थ्य त टाढाको कुरो छ । यो त मात्र अल्लाहको कार्य हो कि त्यसले नबीहरूको हातबाट चमत्कार देखाओस्, यसप्रकार मूसा अलैहिस्सलामको यस शंका तथा भयलाई समाप्त गर्दै अल्लाह तआलाले भन्नुभयो कि मूसा कुनै पनि प्रकारले भयभीत हुनुको आवश्यकता छैन, तिमी नै विजयी रहनेछौ, यस वाक्यबाट स्वभाविक भय अन्य शंकाहरू, सबैलाई समाप्त गरिदिए । अतः यस्तै नै भयो जस्तो कि आउने आयतमा छ ।

فَأُلْقِيَ السَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوٓا ءَامَنَّا بِرَبِّ هَٰرُونَ وَمُوسَىٰ ﴿٧٠﴾

(७०) त्यसपछि त सारा जादूगर दण्डवत् (सज्दा) भइहाले तथा भने कि हामी त हारुन तथा मूसाको प्रभुमाथि ईमान ल्यायौं ।

قَالَ ءَامَنتُمْ لَهُۥ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّهُۥ لَكَبِيرُكُمُ ٱلَّذِى عَلَّمَكُمُ ٱلسِّحْرَ ۖ فَلَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَٰفٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِى جُذُوعِ ٱلنَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَآ أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَىٰ ﴿٧١﴾

(७१) (फ़िरऔनले) भन्यो कि के मेरो आज्ञा पूर्व नै तिमी त्यसमाथि ईमान ल्यायौ ? निःसन्देह यही तिम्रो त्यो ठूलो (गुरु) हो जसले तिमी सबैलाई जादू सिकाएको छ, (सुनिहाल) म तिम्रा हात-खुट्टा उल्टो-सुल्टो[1] कटाएर तिमी सबैलाई खजूरका फाँसीमा झुण्ड्याउन लगाइदिनेछु तथा तिमीलाई पूर्णरूपले ज्ञात भइहाल्ने छ कि हामी मध्येबाट कसको मार अधिक कठोर तथा स्थाई छ ।

قَالُوا لَن نُّؤْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَآءَنَا مِنَ ٱلْبَيِّنَٰتِ وَٱلَّذِى فَطَرَنَا ۖ فَٱقْضِ مَآ أَنتَ قَاضٍ ۖ إِنَّمَا تَقْضِى هَٰذِهِ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَآ ﴿٧٢﴾

(७२) (उनीहरूले) उत्तर दिए कि असम्भव छ कि हामी तिमीलाई प्रधानता दिऊँ ती तर्कहरूमाथि जुन हाम्रा समक्ष आइसके तथा त्यस अल्लाहमाथि जसले हामीलाई पैदा गर्‍यो[2] अब त तिमी जे गर्न चाहन्छौ गर, तिमी जे-जति आदेश चलाउन सक्छौ, त्यो यसै सांसारिक जीवनमा[3] नै छ ।

---

[1] من خلاف (उल्टो-सुल्टो) को अर्थ हो कि दाहिने हात र बायाँ खुट्टा अथवा बायाँ हात दायाँ खुट्टा ।

[2] यो अनुवाद त्यस स्थितिमा छ जब والذي فطرنا को सम्बन्ध ماجاء نا सित हुन्छ । तथा यो पनि उचित छ । परन्तु केही व्याख्याकारहरूले यसलाई शपथ बताएका छन् । अर्थात् सौगन्ध छ त्यस अल्लाहको अस्तित्वको जसले हामीलाई पैदा गर्‍यो, तिमीलाई यी तर्कहरूको आधारमा प्रधानता दिने छैनौं, जुन हाम्रा समक्ष आइसके ।

[3] अर्थात् तिम्रो वशमा जे-जति छ, गरिहाल, हामी जान्दछौं कि तिम्रो वश मात्र यस संसारसम्म चल्नसक्छ, जबकि हामी जुन प्रभुमाथि ईमान ल्याएका छौं, त्यसको राज्य त लोक दुबै स्थानहरूमा छ । मर्नु पश्चात त हामी तिम्रो अत्याचार तथा क्रुरताबाट बचिहाल्नेछौं ।

إِنَّا آمَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَايَانَا وَمَا أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ السِّحْرِ ۗ وَاللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿٧٣﴾

(७३) हामी (यस आशाले) आफ्नो प्रभुमाथि ईमान ल्यायौं ताकि त्यसले हाम्रा त्रुटिहरूलाई क्षमा गरिदेओस् तथा (विशेषगरी) (जादूगरीको पाप) जे-जति तिमीले हामीलाई बाध्य गरेर गराएका[1] छौ, अल्लाह नै सर्वश्रेष्ठ तथा अनन्त छ ।[2]

إِنَّهُ مَن يَأْتِ رَبَّهُ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿٧٤﴾

(७४) कुरो यही छ कि जो पनि पापी बनेर अल्लाह (तआला) कहाँ जानेछ, त्यसको लागि नरक् छ, जहाँ न मृत्यु हुनेछ न जीवन ।[3]

किनभने शरीरबाट प्राण निस्के पश्चात तिम्रो शक्ति समाप्त भइहाल्नेछ परन्तु यदि हामी आफ्नो प्रभुका अवज्ञाकारी रहयौं भने, त मर्नु पश्चात पनि प्रभुको शक्तिबाट उम्कन सक्दैनौं, त्यो हामीलाई घोर यातना दिनुको सामर्थ्य राख्दछ । प्रभुमाथि ईमान ल्याउनुका पश्चात एउटा ईमानवालाको जीवनमा जुन महान परिवर्तन आउनु, संसारबाट अलगाव तथा आखिरतको स्थाई जीवनमा जुनप्रकार विश्वास हुनुपर्छ तथा फेरि यस विश्वास एवं ईमानमाथि जुन दुख आए, उनीहरुलाई जुन साहस तथा धैर्य एवं दृढतासित सहन गर्नुपर्छ जादूगरहरूले त्यसको एउटा उत्तम आदर्श प्रस्तुत गरे कि ईमान ल्याउनुपूर्व उनी कुन प्रकार फ़िरऔंनबाट उपहार तथा.सांसारिक पद तथा मर्यादाका आकांक्षा थिए, परन्तु ईमानका पश्चात उनीहरूलाई कुनै प्रलोभन तथा मोह विचलित गर्न सकेन, न दण्ड तथा यातनाका धम्कीहरूले उनीहरूलाई ईमानबाट मुख फर्काउनमा (विमुख) सफल हुनसके ।

[1]अर्को अनुवाद यसको यो हो कि "हाम्रा ती त्रुटिहरू पनि क्षमा गरिदेउ जुन मूसासितको प्रतिस्पर्धामा तिमीले बाध्य गराएपछि हामीले जादूको रूपमा गरायौं ।" यस अवस्थामा خطايانا को सम्बन्ध ما أكرهتنا सित हुनेछ ।

[2]यी फ़िरऔनका शब्द ﴿وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَا أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَىٰ﴾ को उत्तर छ कि हे फ़िरऔन ! तिमी जुन हामीलाई कडा यातना दिइराखेका छौ, अल्लाह तआलाका दरबारमा जुन प्रतिफल तथा प्रत्युपकार प्राप्त हुनेछ, त यसभन्दा अत्याधिक श्रेष्ठ तथा स्थाई छ ।

[3]अर्थात् यातनाबाट हैरान भई मृत्युको कामना गर्नेछन्, परन्तु मृत्यु आउने छैन तथा रात-दिन यातनामा घेरिएको अवस्थामा रहनु, खान-पिउनको लागि ज़क्कूम (विषालु कैक्टस) जस्ता नमिठो स्वाद भएको वृक्ष तथा नरकवालाहरूको शरीरबाट निस्केका रगत एवं पिप मिल्न पाउनु, यो कुनै जीवन हुनेछ र ? اللهم أجرنا من عذاب جهنم (हे अल्लाह ! हामीलाई नरकको यातनाबाट बचाउनुहोस्)

وَمَنْ يَأْتِهِۦ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّٰلِحَٰتِ فَأُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَٰتُ الْعُلَىٰ ﴿٧٥﴾

(७५) तथा जो पनि त्यस छेउ ईमानवाला भएर आउनेछ तथा त्यसले सदाचार पनि गरेको हुनेछ त्यसका लागि उच्च तथा उत्तम पद (श्रेणीहरू) छन् ।

جَنَّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ جَزَآءُ مَن تَزَكَّىٰ ﴿٧٦﴾

(७६) स्थाई स्वर्ग जसका मुनि नदीहरू बगिराखेका हुन्छन्, जहाँ उनी सधैं रहनेछन् । यही पारितोषिक हो प्रत्येक त्यस व्यक्तिको जो पवित्र छ ।[1]

وَلَقَدْ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِى فَاضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِى الْبَحْرِ يَبَسًا لَّا تَخَٰفُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَىٰ ﴿٧٧﴾

(७७) तथा हामीले मूसातिर प्रकाशना (वह्य) अवतरित गर्‍यौं ताकि तिमी राता-रात मेरा भक्तहरूलाई लिएर हिंड[2] तथा उनका लागि समुद्रमा सुख्खा मार्ग बनाउ,[3] अनि त्यसपछि न तिमीलाई कोही आइ समात्ने कुराको भय हुनेछ न त्रास ।[4]

[1]नरकवासीहरूका विपरीत ईमानवालाहरूलाई स्वर्गको सुखद जीवन प्राप्त हुनेछ, यसको वर्णन गर्‍यो तथा स्पष्ट गरिदियो कि यसका पात्र ती मानिसहरू हुनेछन्, जो ईमान ल्याउनुका पश्चात त्यसको माँगलाई पनि पूरा गर्नेछन् अर्थात् पुण्यका कार्य गर्नेछन् तथा स्वयंलाई पापको प्रदूषणबाट पवित्र राख्नेछन् । यसकारण कि ईमान मुखले केही शब्द भनिदिनुको नाम होइन वरु विश्वास तथा कर्मको योगको नाम हो ।

[2]जब फ़िरऔन ईमान पनि ल्याएन तथा इस्राईलका सन्तानलाई स्वतन्त्र गर्न पनि तयार भएन तब अल्लाह तआ़लाले मूसालाई यो आदेश दिनुभयो ।

[3]यसको विस्तृत वर्णन सूरः *अल शुअरामा* आउनेछ कि मूसा अलैहिस्सलामले अल्लाहको आदेशबाट समुद्रमा लट्ठी प्रहार गरे, जसबाट समुद्रमा हिंड्नका लागि सुख्खा मार्ग बन्यो ।

[4]खतरा फिरऔन तथा त्यसको सेनाको तथा भय तथा पानीमा डुब्नुको ।

فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِ فَغَشِيَهُم مِّنَ الْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ﴿٧٨﴾

(७८) फ़िरऔनले आफ्नो सेना सहित उनलाई पछ्यायो, अनि त समुद्र उनैमाथि छाइहाल्यो जस्तो केही छाउनेवाला थियो ।[1]

وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُ وَمَا هَدَىٰ ﴿٧٩﴾

(७९) तथा फ़िरऔनले आफ्नो समुदायलाई विचलनमा पारिदियो तथा सोझो मार्ग देखाएन ।[2]

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ قَدْ أَنجَيْنَاكُم مِّنْ عَدُوِّكُمْ وَوَاعَدْنَاكُمْ جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنَ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ ﴿٨٠﴾

(८०) हे इस्राईलका पुत्रहरू ! (हेर) हामीले तिमीलाई तिम्रा शत्रुबाट मुक्त गरिदियौं तथा तिमीलाई तूर पर्वतका दाहिनेतिरको वचन[3] दियौं तथा तिमीमाथि 'मन्न' तथा 'सलवा' उतार्‍यौं ।[4]

كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ

(८१) तिमी हामीद्वारा प्रदान गरिएका पवित्र जीविकाहरू खाउ तथा त्यसमा सीमाको उल्लंघन

[1]अर्थात त्यस सुख्खा मार्गमा जब फ़िरऔन तथा त्यसको सेना हिंड्न थाल्यो, तब अल्लाह तआलाले समुद्रलाई आदेश दिनुभयो कि पहिलाको स्थितिमा आईहाल, अत: त्यो सुख्खा मार्ग एकैछिनमा पानीका धाराहरूमा परिवर्तित भइहाल्यो तथा फ़िरऔनसहित सम्पूर्ण सेना डुब्यो, غشيهم को अर्थ हो علاهم و أصابهم समुद्रको पानी त्यसमाथि आच्छादित भयो । ما غشيهم यो पुनरावृत्ति भयानकताको वर्णनको लागि हो, अथवा यसको अर्थ हो,"जो प्रसिद्ध तथा परिचित छ ।"

[2]यसकारण कि समुद्रमा जलमग्न हुनु उनको दुर्भाग्य थियो ।

[3] وواعدناكم मा सर्वनाम बहुवचनमा भई सम्बोधित छ, यसको अर्थ यो हो कि मूसा तूर नामक पर्वतमा तिमीलाई अर्थात् तिम्रा प्रतिनिधि पनि आऊन् ताकि तिम्रा समक्ष हामी मूसासित वार्ता गरौं अथवा सर्वनाम बहुवचन यसकारण ल्याइएको छ कि मूसालाई तूर पर्वतमा बोलाउनु इस्राईलका सन्तानका लागि तथा उनीहरूलाई मार्गदर्शन तथा प्रकाश प्रदान गर्नको निम्ति थियो ।

[4] 'मन्न' तथा 'सलवा' को अवतरणको वर्णन सूर: अल-बक़र:को प्रारम्भमा आइसकेको छ । 'मन्न' कुनै स्वादिष्ट मिठो वस्तु थियो जुन आकाशबाट अवतरित हुन्थ्यो तथा 'सलवा' सित तात्पर्य बटेर पंक्षी हो जुन अधिक संख्यामा उनका पास आउँदथे र उनी आवश्यकता अनुसार उनीहरूलाई समातेर पकाउँथे तथा खान्थे ।

وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي ۖ وَمَن يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ ﴿٨١﴾

नगर ।[१] अन्यथा तिमीमाथि मेरो प्रकोप अवतरित हुनेछ, तथा जसमाथि मेरो प्रकोप अवतरित भयो, त्यो निःसन्देह नाश भयो ।[२]

وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَىٰ ﴿٨٢﴾

(८२) तथा निःसन्देह म उनीहरूलाई क्षमा गरिदिनेवाला हूँ, जसले क्षमा माँगे, ईमान (विश्वास) ल्याए, पुण्यका कार्य गरे तथा उचित मार्गमा पनि रहे ।[३]

وَمَا أَعْجَلَكَ عَن قَوْمِكَ يَا مُوسَىٰ ﴿٨٣﴾

(८३) तथा हे मूसा ! तिमीलाई आफ्नो समुदायबाट (निश्चिन्त गरी) कुनचाहिं कुरोले शीघ्र ल्यायो ?

قَالَ هُمْ أُولَاءِ عَلَىٰ أَثَرِي وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ ﴿٨٤﴾

(८४) भने ती मानिसहरू पनि मेरो पछि-पछि छन्, तथा मैले हे प्रभु तिमीतिर शीघ्रता यसकारण गरे ताकि तिमी प्रसन्न भईहाल ।[४]

[१] طغيان को अर्थ हो 'उल्लघंन गर्नु' । अर्थात् उचित तथा हलाल (ग्राहय) वस्तुहरूलाई छाडि हराम (त्याज्य) तथा निषेध वस्तुहरूतिर उल्लंघन नगर । अथवा अल्लाहका उपकारहरूलाई नकारी अथवा त्यसमाथि अविश्वास गरी अथवा कृतघ्नता गरी सीमाको उल्लंघन नगर, यी सबै भावार्थहरूमाथि طغيان को शब्द चरितार्थ हुन्छ तथा केही विद्वानहरूको भनाई छ कि علاهم و أصاهم को भावार्थ आवश्यकताभन्दा बढी पंक्षी समात्नु अर्थात आवश्यकता अनुसार पंक्षी समात तथा त्यसमा अति नगर ।

[२]दोस्रो अर्थ यो वर्णन गरिएको छ कि त्यो हाविया अर्थात् नरकमा खस्यो । हाविया नरकको तल्लो भाग हो अर्थात् नरकको तल्लो भागको अधिकारी भयो ।

[३]अर्थात् अल्लाहको क्षमाको अधिकारी हुनको निम्ति चारवटा कुराहरू आवश्यक छन् । अविश्वास तथा विमुखताबाट पश्चाताप, ईमान, पुण्यका कार्य एवं सत्यमार्गमा हिंडिराख्नु अर्थात सोझो मार्गमा हिंड्दै त्यसलाई मृत्यु आओस्, अन्यथा स्पष्ट कुरो छ कि क्षमा माँग्नु तथा ईमानका पश्चात यदि उसले फेरि शीघ्र तथा कुफ्रको मार्ग अपनायो, यहाँसम्मकि उसको मृत्यु भइहाल्यो तथा त्यो अनिष्ठा तथा मिश्रणवादमा नै रहयो, त अल्लाहको क्षमाको सट्टा यातनाको अधिकारी हुनेछ ।

[४]समुद्र तरे पश्चात मूसा अलैहिस्सलामले इस्राईलका सम्मानित व्यक्तिहरूलाई आफ्नो साथमा लिई तूर पर्वततिर हिंड्यो, तथा प्रभुसित मिलनको उत्सुकतामा साथीहरूलाई पछाडी छाडेर तूर पर्वतमा एक्लै पुगे । प्रश्न गर्दा उत्तर दिए, मलाई त

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ﴿٨٥﴾

(८५) भन्यो हामीले तिम्रा समुदायलाई तिम्रो पछाडी परीक्षणमा पारिदियौं तथा उनीहरूलाई 'सामरीले' विचलन (कुमार्ग) मा पारिदिए ।[1]

فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا ۚ قَالَ يَا قَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ وَعْدًا حَسَنًا ۚ أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُمْ مَوْعِدِي ﴿٨٦﴾

(८६) तब मूसा अत्याधिक क्रोधित तथा शोकग्रस्त भई वापस फर्के, तथा भन्नथाले कि हे मेरा समुदायका मानिसहरू ! के तिमीसित तिम्रो प्रभुले राम्रो वाचा गरेको थिएन ?[2] के त्यसको अवधि तिमीहरूलाई लामो प्रतीत भयो ?[3] अथवा तिम्रो विचार नै यो हो कि तिमीमाथि तिम्रो प्रभुको प्रकोप उत्रोस् । तसर्थ तिमीले मेरो वचन भङ्ग गर्‍यौ ।[4]

तिम्रो प्रसन्नताको चाहना तथा त्यसको शीघ्रता थियो । ती मानिसहरू त मेरा पछि-पछि आइराखेका छन् । केही विद्वानहरूका निकट यसको अर्थ यो होइन कि मेरो पछाडी आइराखेका छन्, बरु यो हो कि उनीहरू मेरो पछाडी तूर पर्वतकै निकट छन् तथा त्यहाँ मेरो वापसीको प्रतीक्षामा छन् ।

[1]आदरणीय मूसाका पश्चात 'सामरी' नामक व्यक्तिले इस्राईलका सन्तानलाई बाछो पूज्नमा लगाइदियो जसको सूचना अल्लाह तआलाले तूरमा नै मूसालाई दियो कि 'सामरी' ले तिम्रा अनुयायीहरूलाई विचलित गरिदियो । परीक्षामा पार्ने कुरोलाई अल्लाहले आफूसित सम्बन्धित गरेको छ यसकारण कि उत्पत्तिकार त्यही हो अन्यथा विचलित पार्नुको कारण त 'सामरी' नै थियो जस्तो कि أضلهم السامري (अज़्लमहूस्सामरी) बाट स्पष्ट छ ।

[2]यसबाट तात्पर्य स्वर्ग अथवा विजयको वचन हो यदि उनीहरू धर्ममा स्थित रहे अथवा तौरात प्रदान गर्नुको वचन हो, जसको लागि उनलाई तूर पर्वतमा बोलाइएको थियो ।

[3]के त्यस प्रतिज्ञाको अवधि धेरै दीर्घ भइसकेको थियो कि तिमी बिर्सिहाल्यौ तथा बाछोको पूजा प्रारम्भ गरिदियौ ।

[4]समुदायले मूसासित प्रतिज्ञा गरेको थियो कि उनी तूर पर्वतबाट फर्किआउने बेलासम्म उनीहरू अल्लाहको इबादत तथा आज्ञा पालनमा स्थिर रहने छन् अथवा यो प्रतिज्ञा थियो कि हामी पनि तूर पर्वतमा तपाईंको पछि-पछि आइराखेका छौं । तर मार्गमा नै रूकेर उनीहरूले बाछोको पूजा प्रारम्भ गरिदिए ।

قَالُوْا مَآ اَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ بِمَلْكِنَا وَلٰكِنَّا حُمِّلْنَآ اَوْزَارًا مِّنْ زِيْنَةِ الْقَوْمِ فَقَذَفْنٰهَا فَكَذٰلِكَ اَلْقَى السَّامِرِيُّ ﴿٨٧﴾

(८७) (उनीहरूले) उत्तर दिए कि हामीले आफ्नो अधिकारबाट तपाईंसित वचन भङ्ग गरेनौं ।[1] बरु हामीमाथि समुदायका जुन आभूषण लादिएका थिए, तिनलाई हामीले बिसायौं, तथा त्यसैप्रकार सामरीले पनि राख्यो ।

فَاَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهٗ خُوَارٌ فَقَالُوْا هٰذَآ اِلٰهُكُمْ وَاِلٰهُ مُوْسٰى ۥ فَنَسِيَ ﴿٨٨﴾

(८८) अनि उसले मानिसहरूका लागि एउटा बाछो निकाल्यो अर्थात् बाछोको मूर्ति जसको गाईको जस्तो आवाज थियो अनि भने कि यही तिम्रो पनि पूज्य हो,[2] तथा मूसाको पनि, तर मूसा बिर्सिसकेको छ ।

اَفَلَا يَرَوْنَ اَلَّا يَرْجِعُ اِلَيْهِمْ قَوْلًا ۥ وَّلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَّلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾

(८९) के यी विचलित भएका मानिसहरू यो पनि देख्दैनन् कि त्यो त उनको कुरोको उत्तर पनि दिन सक्दैन तथा न उनका कुनै राम्रा-नराम्राको अधिकार राख्दछ ?[3]

[1]अर्थात् हामीले अधिकारले यो कार्य गरेनौं बरु यो दोष हामीबाट विवशतामा भयो । अगाडी यसको कारण वर्णन गरे ।

[2] زينة बाट आभूषण तथा القوم बाट फ़िरऔनका अनुयायी तात्पर्य हुन् । भनिन्छ कि यो आभूषण उनले फ़िरऔनीहरूबाट सापट लिएका थिए यसैकारण उनीहरूलाई وزر- أوزار (बोझ)को बहुवचन भनिएको छ, किनभने यो उनको लागि उचित थिएनन्, अतः उनीहरूले एकत्रित गरी एउटा खाल्डोमा हालिदिए, 'सामरी'ले पनि (जो मुसलमानहरूमा केही विचलित भएको समूहहरूको जस्तो) विचलित भएको थियो, केही हाल्यो (यो त्यो माटो थियो जसको स्पष्टीकरण अगाडी छ) अनि त्यसले सबै आभूषणहरूलाई भस्म पारी एकप्रकारको बाछो बनायो जसमा हावा भित्र-बाहिर आउने-जानेले एकप्रकारको ध्वनि उत्पन्न हुन्थ्यो । यस ध्वनिबाट उसले इस्राईलका सन्तानलाई विचलित गऱ्यो कि मूसा त विचलित भइसकेका छन् किनकि उनी अल्लाहसित भेट्नका लागि तूर पर्वतमा गएका छन्, जबकि तिम्रो र मूसाको पूज्य यो हो ।

[3]अल्लाह तआलाले उनको मूर्खता तथा कुबुद्धिको स्पष्टीकरण गर्दै आदेश गऱ्यो कि यी बुद्धिका अन्धाहरूलाई यति पनि थाहा लागेन कि यो बाछो कुनै उत्तर दिनसक्छ, न लाभ-हानि पुऱ्याउन सामर्थ्य राख्दछ । जबकि पूज्य त त्यही हुनसक्छ जो

وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هٰرُوْنُ مِنْ قَبْلُ يٰقَوْمِ اِنَّمَا فُتِنْتُمْ بِهٖ ۚ وَاِنَّ رَبَّكُمُ الرَّحْمٰنُ فَاتَّبِعُوْنِيْ وَاَطِيْعُوْٓا اَمْرِيْ ﴿٩٠﴾

(९०) तथा हारूनले यसभन्दा पूर्व नै उनीहरूसित भनिदिएका थिए कि हे मेरो समुदायको मानिसहरू ! यस बाछोबाट त तिम्रो परीक्षण गरिएको छ, तिम्रो वास्तविक प्रभु त अल्लाह दयालु नै हो तसर्थ तिमी सबै मेरो अनुकरण गर तथा मेरो कुरो मान्दै जाउ ।[1]

قَالُوْا لَنْ نَّبْرَحَ عَلَيْهِ عٰكِفِيْنَ حَتّٰى يَرْجِعَ اِلَيْنَا مُوْسٰى ﴿٩١﴾

(९१) (उनीहरूले) उत्तर दिए कि मूसा आउन्जेलसम्म हामी त यसैका पुरोहित रहनेछौं ।[2]

قَالَ يٰهٰرُوْنُ مَا مَنَعَكَ اِذْ رَاَيْتَهُمْ ضَلُّوْٓا ۙ﴿٩٢﴾

(९२) (मूसा) भन्नलागे हे हारून ! यिनीहरूलाई विचलित भइराखेको देख्दा तिमीलाई कुन कुरोले रोकेको थियो ?

اَلَّا تَتَّبِعَنِ ۭ اَفَعَصَيْتَ اَمْرِيْ ﴿٩٣﴾

(९३) कि तिमी मेरो पछि आएनौ, के तिमी पनि मेरो आज्ञाको अवज्ञाकारी बनिहाल्यौ ।

قَالَ يَبْنَؤُمَّ لَا تَاْخُذْ بِلِحْيَتِيْ وَلَا بِرَاْسِيْ ۚ اِنِّيْ خَشِيْتُ اَنْ تَقُوْلَ

(९४) (हारूनले) भने हे मेरी आमाका छोरा ! मेरो दाह्री न समात तथा टाउकोका कपाल नतान, मलाई त मात्र यो विचार आयो कि ।[3] कहीं

प्रत्येक व्यक्तिको विन्ती सुन्न, लाभ-हानि पुऱ्याउन तथा आवश्यकताको पूर्तिको सामर्थ्य राख्दछ ।

[1]आदरणीय हारूनले यो त्यसबेला भने जब यो समुदाय सामरीको पछाडी लागेर बाछोको पूजा गर्नमा लाग्यो ।

[2]इस्राईलीहरूलाई यो गौशाला यति रूचिकर लाग्यो कि आदरणीय हारून अलैहिस्सलामको कुरोको पनि चिन्ता गरेनन् तथा त्यसको सम्मान तथा पूजा छाड्नबाट इन्कार गरिदिए ।

[3]आदरणीय मूसा समुदायलाई मूर्तिपूजा गरिराखेको देखेर अत्याधिक क्रोधित थिए तथा ठान्दथे कि यसमा उनका भाइ हारूनको जसलाई आफ्नो प्रतिनिधि बनाएर गएका थिए ढिलोपनाको पनि हस्तक्षेप छ, यसकारण तीब्र क्रोधमा हारूनको दाह्री तथा टाउकोको कपाल समातेर तिनलाई हल्लाउन तथा सोध्न प्रारम्भ गरे, जसमाथि आदरणीय हारूनले उनलाई कठोर व्यवहार गर्नबाट रोके ।

فَرَّقْتَ بَيْنَ بَنِيٓ إِسْرَٰٓءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِي ﴿٩٤﴾

तपाईं यो नभन्नुस् कि तिमीले इस्राईलको सन्तानमा मतभेद उत्पन्न गरिदियौ तथा मेरो कुराको प्रतीक्षा गरेनौं ।[1]

قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَٰسَٰمِرِيُّ ﴿٩٥﴾

(९५) (मूसाले) सोधे, 'सामरी' तिम्रो के समाचार छ ?

قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا۟ بِهِۦ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ ٱلرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَٰلِكَ سَوَّلَتْ لِي نَفْسِي ﴿٩٦﴾

(९६) (उसले) उत्तर दियो कि मलाई त्यो कुरो देखियो, जुन उनलाई देखिएन, त मैले अल्लाहद्वारा पठाइएका पद-चिन्हहरूबाट एक मुट्ठी भरें, त्यसलाई त्यसमा हालिदिएँ ।[2] यसैप्रकार मेरो हृदयले मेरो लागि यो कुरा बनाइदियो ।

[1]सूर: आराफमा आदरणीय हारूनको यो कुरो उद्धृत छ कि समुदायले मलाई निर्बल ठान्यो तथा मेरो हत्याको पछाडी परिहाले । (आयत-१४२) जसको अर्थ यो हो कि आदरणीय हारूनले आफ्नो कर्तव्य पूर्णरूपले निर्वाह गरे तथा बाछोको पूजा रोक्नमा शिथिलता तथा आलस्यले काम लिएनन् । परन्तु परिस्थितिहरूलाई त्यस सीमासम्म जान दिएनन् जसबाट गृहयुद्ध प्रारम्भ होस् किनभने हारूनको हत्याको अर्थ फेरि उनका अनुयायी तथा विरोधीहरूमा आपसमा अत्याधिक रक्तपात हुन्थ्यो तथा इस्राईलको वंश स्पष्टरुपले दुई गुटहरूमा विभाजित हुनपुग्थ्यो, जुन एक-अर्काका प्राण लिन खोज्थे । आदरणीय मूसा त्यहाँ स्वयं उपस्थित थिएनन्, यसकारण यस परिस्थितिबाट अन्जान थिए, यसैकारण आरदणीय हारूनलाई उनले कटुवचन भने । तर पछि स्पष्टीकरण पश्चात मूल अपराधितिर मोडिए । यसकारण यो भावार्थ ठीक छैन (जुन केही मानिसहरू गर्दछन्) कि मुसलमानहरूको एकता तथा अखण्डताको लागि मूर्तिपूजन तथा असत्य कुराहरूलाई पनि सहन गर्नुपर्छ । किनभने आरदणीय हारूनले न यस्तो गरेका छन्, न उनको कथनको यो अर्थ हो ।

[2]अधिकांश व्याख्याकारहरूले الرسول बाट तात्पर्य जिब्रील लिएका छन् तथा अर्थ यो वर्णन गरेका छन् कि जिब्रीलको घोडालाई गइराखेको सामरीले देख्यो तथा त्यसको पदचिन्हहरूको मुनिको माटो उसले सम्हालेर राख्यो जसमा अप्राकृतिक प्रभाव थिए । यस माटोलाई उसले पग्लेका आभूषणहरू अथवा बाछोमा हाल्यो तब त्यसबाट एक प्रकारको ध्वनि निस्कन प्रारम्भ भयो जुन उनको विचलनको कारण भयो ।

قَالَ فَاذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِي الْحَيٰوةِ أَنْ تَقُولَ لَا مِسَاسَ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَّنْ تُخْلَفَهُ وَانْظُرْ إِلَىٰ إِلٰهِكَ الَّذِي ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا لَّنُحَرِّقَنَّهُ ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ فِي الْيَمِّ نَسْفًا ﴿٩٧﴾

(९७) भने, ठीक छ, जा सांसारिक जीवनमा तेरो दण्ड यही हो कि तिमी भन्दै गर "मलाई नछुनु"[1] तथा एउटा अन्य वचन पनि तिम्रो साथमा छ, जुन तिमीबाट कदापि जानेछैन,[2] तथा अब तिमी आफ्नो यस देवतालाई पनि हेर्नु, जसमाथि पुरोहित बनेको थियो। हामीले यसलाई जलाइदिनेछौं अनि त्यसलाई नदीमा टुक्रा-टुक्रा गरी उडाइदिनेछौं।[3]

إِنَّمَا إِلٰهُكُمُ اللّٰهُ الَّذِي لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾

(९८) निःसन्देह तिमी सबैको सत्य पूज्य मात्र अल्लाह नै हो, त्यसको अतिरिक्त कोही पूज्य छैन। त्यसको ज्ञान सबै कुराहरूमा प्रसारित छ।

[1]अर्थात् आजीवन तिमी यही भनिरहनेछौ कि मबाट टाढा रह, मलाई नछोउ, यसकारण कि उसलाई स्पर्श गर्नासाथ स्पर्श गर्नेवाला पनि तथा यो सामरी पनि ज्वरोले ग्रसित हुन्थे। यसकारण जब कुनै मानिसलाई देख्दथ्यो तब तुरुन्तै कराइहाल्थ्यो कि لا مساس भनिन्छ कि पछि यो मनुष्यहरूको वस्तीबाट निस्केर वनमा गइहाल्यो, जहाँ पशुहरूका साथ त्यसको जीवन व्यतीत भयो तथा यसप्रकार त्यो शिक्षाको नमूना बनिरहयो अर्थात् मानिसहरूलाई विचलित पार्नको लागि जुन व्यक्ति जति अधिक प्रयत्न छल तथा कपट अपनाउनेछ, संसार तथा आख़िरतमा त्यसको दण्ड पनि त्यसै हिसाबले तीव्र तथा अत्यन्त भयानक हुनेछ।

[2]अर्थात् आख़िरतको यातना यसका अतिरिक्त छ जो जसरी पनि भोग्नुपर्नेछ।

[3]यसबाट ज्ञात भयो कि मूर्तिपूजाको चिन्ह समाप्त गर्नु बरु त्यसको अस्तित्वको चिन्ह मेटिदिनु, चाहे त्यसको सम्बन्ध जतिसुकै पवित्र व्यक्तिसित होस्, अपमान होइन, जस्तो कि अहले विदअत, समाधिपूजक, तथा ताज़ियापूजक भन्दछन्, बरु यो त एकेश्वरवादको उद्देश्य तथा धार्मिक सम्मानको कुरा हो। जस्तो यस घटनामा त्यस أثر الرسول लाई देखिएन जसबाट प्रकट भएको अध्यात्मिक प्रकाशको दर्शन पनि गरियो, त्यसको उपरान्त पनि त्यसको चिन्ता गरिएन यसकारण कि त्यो मूर्तिपूजनको साधन बनिहाल्यो।

كَذَٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنۢبَآءِ مَا قَدْ سَبَقَ ۚ وَقَدْ ءَاتَيْنَٰكَ مِن لَّدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾

(९९) यसैप्रकार हामी तिम्रा[1] समक्ष पूर्वका विगत घटनाहरूको वर्णन गर्दछौं तथा निःसन्देह हामीले तिमीलाई आफ्नो तर्फबाट निर्देशन गरिसकेका छौं ।[2]

مَّنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُۥ يَحْمِلُ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ وِزْرًا ﴿١٠٠﴾

(१००) यसबाट जो मुख फर्काउनेछ,[3] त्यसले निःसन्देह कयामत (प्रलय) का दिन आफ्नो गह्रुङ्गो बोझ बोकेको हुनेछ ।[4]

خَٰلِدِينَ فِيهِ ۖ وَسَآءَ لَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾

(१०१) जसमा सधैं रहनेछ,[5] तथा उनका लागि केयामतको दिन (ठूलो) नराम्रो बोझ छ ।

يَوْمَ يُنفَخُ فِى ٱلصُّورِ ۚ وَنَحْشُرُ

(१०२) जुन दिन सुर (नरसिंघा)[6] फुकिनेछ तथा पापीहरूलाई हामीले त्यस दिन

---

[1]अर्थात् जसरी हामीले फ़िरऔन तथा मूसाको कथाको वर्णन गरेका छौं, त्यसरी नै पूर्वका नबीहरूका घटना हामी तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का लागि वर्णन गरिराखेका छौं ताकि तपाईं तिनीबाट सूचित रहनुहोस्, तथा तिनमा जो शिक्षा प्राप्त गर्नुका पक्षमा छन्, तिनीहरूलाई मानिसहरूका समक्ष प्रकट गर्नुहोस् ताकि मानिसहरू त्यसको प्रकाशमा उचित व्यवहार अपनाउन सकून् ।

[2] ذكـر (ज़िक्र) (स्मृति) बाट तात्पर्य कुरआन करीम हो जसबाट भक्त आफ्नो प्रभुलाई स्मरण गर्दछ, मार्गदर्शन प्राप्त गर्दछ तथा मोक्ष तथा आज्ञापालनको मार्ग अपनाउँछ ।

[3]अर्थात् यसमाथि ईमान ल्याउने छैन तथा जे-जति लिखित छ, त्यस अनुसार कर्म गर्ने छैन ।

[4]अर्थात् महापाप यसकारण कि त्यसको कर्मपत्र पुण्यबाट शून्य तथा नराम्रा कुराहरूले भरिएको हुनेछ ।

[5]जसवाट त्यो बच्नसक्ने छैन, न भाग्न नै सक्नेछ ।

[6] صور बाट तात्पर्य त्यो قرن (नरसिंघा) हो जसमा इस्राफ़ील अल्लाहको आदेशले फुक्नेछन् तब केयामत आइहाल्नेछ (मुसनद अहमद-२/१९१) एउटा अन्य हदीसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभएको छ, "इस्राफ़ील नरसिंघा मुख नजीक राखेर उभिएका छन्, निदार झुकेको छ, प्रभुको आदेशको प्रतीक्षामा छन् कि जतिखेर उनलाई आदेश दिईन्छ उनले फुक्नेछन् ।" (तिर्मिज़ी अबवाब सिफ़तिल क़ियामः,बाबु माजाअ फिस्सूर) आदरणीय इस्राफ़ीलको पहिलो फूँकबाट सबै मर्नेछन्, दोस्रो फूँकमा अल्लाहका आदेशले सबै मानिसहरु पुनः जीवित भई

ٱلْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾

भयका कारण) निलो-पहेंलो आँखाका साथ घेरेर ल्याउनेछौं ।

يَتَخَٰفَتُونَ بَيْنَهُمْ إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿١٠٣﴾

(१०३) उनीहरू एक-आपसमा कानेखुसी गरिराखेका हुनेछन्[1] कि हामी त (संसारमा) मात्र दस दिन नै रहयौं ।

نَّحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿١٠٤﴾

(१०४) उनीहरू जे-जति भनिराखेका छन्, त्यसको वास्तविकताको सूचना हामीलाई छ, तिनीहरूमा सबैभन्दा उत्तम मार्ग[2] वाला भनिराखेको हुनेछ कि तिमी मात्र एक दिन रहयौ ।

وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْجِبَالِ فَقُلْ يَنسِفُهَا رَبِّى نَسْفًا ﴿١٠٥﴾

(१०५) उनीहरू तपाईंसित पर्वतहरूका सम्बन्धमा प्रश्न गर्दछन् त (तपाईं) भनिदिनुस् कि तिनलाई मेरो प्रभुले कण-कण पारी उडाइदिनेछ ।

فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾

(१०६) तथा धर्तीलाई समतल सफा मैदान पारी छाडिनेछ ।

हश्रका मैदानमा एकत्रित हुनेछन् । आयतमा यही दोस्रो फूँक तात्पर्य छ ।

[1]भयको तीब्रता तथा त्रासका कारण एक-अर्कासित विस्तारै कानेखुसीमा कुरा गर्नेछन् ।

[2]अर्थात् सबभन्दा अधिक बुद्धिमान तथा चतुर । अर्थात् संसारको जीवन उनीहरूलाई केही दिन वरु एक-दुई क्षणको प्रतीत हुनेछ जसरी अन्य स्थानमा अल्लाह तआलाको आदेश छ :

﴿وَيَوْمَ تَقُومُ ٱلسَّاعَةُ يُقْسِمُ ٱلْمُجْرِمُونَ مَا لَبِثُوا۟ غَيْرَ سَاعَةٍ﴾

"जुन दिन क़ियामत घटित हुनेछ, काफ़िर कसम खाएर भन्नेछन् उनीहरू (संसारमा) एक क्षणभन्दा अधिक रहेनन् ।" (सूरः अल-रूम-५५)

यही विषय अन्य विभिन्न स्थानहरूमा वर्णन गरिएको छ । जस्तै सूरः फ़ातिर-३७, अल-मोमिनून-११२ देखि ११४ सम्म, सूरः अल-नाज़िआत आदि । अर्थ यो हो कि आख़िरतका स्थाई तथा अनन्त जीवनको अपेक्षा दुनियाँको अनन्तलाई प्रधानता नदिइयोस् ।

لَّا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَآ أَمْتًا ﴿١٠٧﴾

(१०७) जसमा न त कहीं मोड देखिनेछ, न अग्लो-होचो ।

يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ ٱلدَّاعِىَ لَا عِوَجَ لَهُۥ ۖ وَخَشَعَتِ ٱلْأَصْوَاتُ لِلرَّحْمَٰنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾

(१०८) जुन दिन मानिसहरू पुकार्नेवालाका पछाडी हिंड्नेछन्[1] जसमा कुनै त्रुटि हुनेछैन ।[2] तथा अल्लाह दयालुका समक्ष सबै आवाजहरू मसिना हुनेछन्, तिमी विस्तारै कानेखुसी गरेका बाहेक अरु केही सुन्ने छैनौ ।[3]

يَوْمَئِذٍ لَّا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ ٱلرَّحْمَٰنُ وَرَضِىَ لَهُۥ قَوْلًا ﴿١٠٩﴾

(१०९) त्यस दिन सिफारिश कुनै काम आउने छैन, र त्यसबाहेक जसलाई रहमान (दयालु) आदेश दिन्छ तथा त्यसको कुरालाई मन पराउँछ ।[4]

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلْمًا ﴿١١٠﴾

(११०) जे-जति उनका अगाडी तथा पछाडी छ, त्यसलाई (अल्लाह नै) जान्दछ, सृष्टिको ज्ञान त्यसलाई

[1]अर्थात् जुन दिन अग्ला-होंचा पर्वत, घाटीहरु, गगनचुम्बी भवनहरू, सबै समाप्त हुनेछन्, समुद्र तथा नदी सुक्नेछन् तथा सम्पूर्ण धर्ती समतल मैदान बन्नेछ । अनि एउटा आवाज आउनेछ, जसका पछाडी सबै मानिसहरू लाग्नेछन् अर्थात जतातिर त्यो बोलाउनेवालाले बोलाउनेछ, जानेछन् ।

[2]अर्थात् यस बोलाउनेवालाबाट यताउता हुने छैनन् ।

[3]अर्थात् पूर्ण शान्ति हुनेछ, केवल पदचाप तथा कानेखुसीबाहेक केही सुनिने छैन ।

[4]अर्थात् त्यस दिन कसैको सिफारिश कसैलाई कुनै लाभ पुऱ्याउने छैन, तर ती बाहेक जसको सिफारिशको लागि आज्ञा दिनेछ तथा त्यो पनि प्रत्येकको सिफारिश गर्नेछैनन्, बरु केवल उनको सिफारिश गर्नेछन् जसको सिफारिश अल्लाह मन पराउँछ तथा यी कुन मानिसहरू हुनेछन ? केवल एकेश्वरवादका अनुयायी, जसका लागि सिफारिश गर्न अल्लाह तआलाले आज्ञा दिनेछ । यो विषय कुर्आनमा विभिन्न स्थानहरूमा वर्णन गरिएको छ जस्तै सूरः नज्म-२६, सूरः अम्बिया-२८, सूरः सबा-२३, सूरः अन-नबा-३८ तथा आयतुल कुर्सी ।

घेर्न सक्दैन ।[1]

وَعَنَتِ الْوُجُوْهُ لِلْحَيِّ الْقَيُّوْمِ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١١١﴾

(१११) तथा सबै अनुहार त्यस चिरञ्जीवी (अनादि नित्य) तथा चिरस्थाई अल्लाहका समक्ष विनम्रतापूर्वक अनुहार झुकेका हुनेछन्, निःसन्देह त्यो असफल भयो जसले अत्याचार बोक्यो ।[2]

وَمَنْ يَّعْمَلْ مِنَ الصّٰلِحٰتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخٰفُ ظُلْمًا وَّلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾

(११२) तथा जसले पुण्यका कार्य गरे एवं ईमान्दार पनि रहे त न उसलाई अन्यायको भय हुनेछ, न अधिकार हननको ।[3]

[1]यसभन्दा पूर्वको आयतमा सिफारिशको जुन नियम भनिएका छन्, यसमा त्यसको कारण तथा लक्षण वर्णन गरिएको छ कि अल्लाहका अतिरिक्त कसैलाई पनि कुनै पनि कुराको पूरा ज्ञान छैन कि को कति ठूलो अपराधी छ ? तथा त्यो यस कुराको अधिकारी छ पनि अथवा छैन कि त्यसको सिफारिश गर्न सकियोस् ? यसकारण यस कुराको निर्णय पनि अल्लाह तआला नै गर्नेछ कि कुन-कुन मानिसहरू नबी तथा अन्य प्रमाणित सिफारिशकर्ताहरुको सिफारिशका अधिकारी छन् । किनभने प्रत्येक व्यक्तिको अपराधको स्थिति तथा प्रकारलाई अल्लाहका अतिरिक्त कोही जान्दैन तथा न जान्न नै सक्छ ।

[2]यसकारण कि त्यस दिन अल्लाह तआला पूर्णतः न्याय गर्नेछ तथा प्रत्येक अधिकारवालालाई त्यसको अधिकार दिलाउने छ । यहाँसम्मकि एक सिङ भएको बाखाले सिङ नभएको बाखामथि अत्याचार गरेको हुनेछ, त त्यसको पनि बदला दिलाउनेछ ।(सहीह मुस्लिम किताबुल बिर्रे, मुसनद अहमद भाग-२ पृष्ठ-३५) यसकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यसै हदीसमा यो भन्नुभएछ «لَتُؤَدُّنَّ الْحُقُوقَ إِلَىٰ أَهْلِهَا» "प्रत्येक अधिकारवालालाई त्यसको अधिकार दिईहाल अन्यथा क़ेयामतको दिन दिनुपर्नेछ ।" एक अन्य हदीसमा भन्नुभयो : «إِيَّاكُمْ وَالظُّلْمَ؛ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ» "अत्याचार गर्नबाट बाँच, किनकि अत्याचार क़ेयामतका दिन अन्धकारको कारण हुनेछ ।"(सहीह मुस्लिम उपरोक्त किताब, बाव तहरीमुज़्जुल्म) सवभन्दा असफल व्यक्ति त्यो हुनेछ जसले मूर्तिपूजाको भारी पनि आफूमाथि बोकेको हुनेछ, यसकारण कि अनेकेश्वरवाद महाअत्याचार पनि हो तथा क्षमाको योग्य पनि छैन ।

[3]अन्याय यो हो कि त्यसमाथि अरुका पापहरूका बोझ पनि हालिदिइयोस् तथा अधिकार हनन यो हो कि पुण्यको प्रतिफल कम दिइयोस् । यी दुबै कुरो त्यहाँ हुने छैनन् ।

(११३) तथा यसैप्रकार हामीले तिमीमाथि अरबी (भाषामा) कुर्आन उतारेका छौं तथा विभिन्न प्रकारले त्यसमा भयका वर्णन गरेका छौं ताकि मानिसहरू परहेजगार बनून्[1] अथवा उनका हृदयमा सोच-विचार उत्पन्न गरोस् ।[2]

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلْنَٰهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ ٱلْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١١٣﴾

(११४) यसप्रकार अल्लाह (तआला) सर्वश्रेष्ठ सत्य एवं वास्तविक स्वामी हो ।[3] तिमी कुर्आन पढ्नमा शीघ्रता नगर यसभन्दा पूर्व कि तिमीतिर जुन प्रकाशना (वह्य) गरिन्छ त्यो पूर्ण गरियोस् ।[4] तथा यो भन कि प्रभु ! मेरो ज्ञान बढाउ ।[5]

فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ ۗ وَلَا تَعْجَلْ بِٱلْقُرْءَانِ مِن قَبْلِ أَن يُقْضَىٰٓ إِلَيْكَ وَحْيُهُۥ ۖ وَقُل رَّبِّ زِدْنِى عِلْمًا ﴿١١٤﴾

[1]अर्थात् पाप, निषेधित तथा कुकर्म गर्नबाट रोकियोस् ।

[2]अर्थात् आज्ञा पालन तथा सामीप्य प्राप्त गर्नेको रूचि अथवा विगत समुदायहरूको दुर्दशा तथा घटनाहरूबाट शिक्षा प्राप्त गर्नुको भावना तिनीहरूमा उत्पन्न गरोस् ।

[3]जसको वचन तथा चेतावनी सत्य छ, स्वर्ग-नरक सत्य छ, तथा त्यसको प्रत्येक कुरा सत्य छ ।

[4]जिब्रील जब प्रकाशना लिएर आउँथे तथा सुनाउँथे त नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पनि छिटो-छिटो सँगैसँगै पढ्दै जानुहुन्थ्यो कि कहीं भाग नबिर्सियून्, अल्लाह तआलाले त्यसबाट मनाही गऱ्यो तथा भन्यो कि ध्यानपूर्वक पहिले प्रकाशना सुन, त्यसपछि स्मरण गराउनु तथा हृदयमा बसाल्ने कुरो हाम्रो कार्य हो, जस्तो कि सूर: कियाम:मा आउनेछ ।

[5]अर्थात् अल्लाह तआलासित ज्ञानको अधिकताको लागि प्रार्थना गर्दैरहनुस्, यसमा धर्मगुरुहरूका लागि पनि शिक्षा छ कि धार्मिक निर्णयमा पूरा सोध तथा विचारले कार्य गरून्, शीघ्रताबाट बचून् तथा ज्ञानका अधिकताका साधनहरूलाई अपनाउनमा कमी नगरून् । यसका अतिरिक्त ज्ञानबाट तात्पर्य कुर्आन तथा हदीसको ज्ञान हो । कुर्आनमा यसैलाई ज्ञान भनिएको छ तथा तिनका जानकारलाई विद्वान (आलिम) । अन्य कुराहरूका ज्ञान, जुन मनुष्य जीवनयापनका लागि प्राप्त गर्दछ, ती सबै कला हुन्, शिल्प तथा उद्योग हुन् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जुन ज्ञानका निम्ति गर्नुहुन्थ्यो, त्यो प्रकाशना तथा रिसालतको नै ज्ञान छ जुन

وَلَقَدْ عَهِدْنَآ إِلَىٰٓ ءَادَمَ مِن قَبْلُ فَنَسِىَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُۥ عَزْمًا ﴿١١٥﴾

(११५) तथा हामीले आदमलाई प्रथम नै बलपूर्वक आदेश दिएका थियौं, तर त्यसले बिर्सिहाल्यो तथा हामीले त्यसमा कुनै निश्चय पाएनौं ।[1]

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَٰٓئِكَةِ ٱسْجُدُوا۟

(११६) तथा जब हामीले फरिश्ताहरूसित भन्यौं कि आदमलाई दण्डवत् (सजदा) गर, त इब्लीस

कुर्आन तथा हदीसमा सुरक्षित छ जसद्वारा मनुष्यको सम्बन्ध अल्लाह तआलासित स्थापित हुन्छ, त्यसको व्यवहार तथा चरित्रमा सुधार आउँछ तथा अल्लाहको प्रसन्नता तथा अप्रसन्नताबारे थाहा हुन्छ । यस्ता दुआहरू (प्रार्थना) मा एउटा दुआ यो पनि हो जुन उहाँले पढ्दै गर्नुहुन्थ्यो ।

«اللَّهُمَّ انْفَعْنِي بِمَا عَلَّمْتَنِي، وَعَلِّمْنِي مَا يَنْفَعُنِي، وزِدْنِي عِلْماً، وَالْحَمْدُ للهِ عَلَىٰ كُلِّ حَالٍ».

(इब्ने माजा बाबुल इनतेफ़ाअ बिल इल्म अमल)

[1] نسيان (बिर्सनु) प्रत्येक व्यक्तिको प्रकृतिमा सम्मिलित छ तथा विचारमा क्षीणता अर्थात् साहसको कमी यो पनि मनुष्यको प्रकृतिमा सामान्यरूपले पाईन्छ । यी दुवै क्षीणता नै शैतानद्वारा उत्पन्न गरिएका शंकाहरूमा फँस्नुका कारण हुन्छन्, यदि यी कमजोरीहरूमा अल्लाहका आदेशबाट विद्रोहको विचार तथा अल्लाहको अवहेलनाको भावना सम्मिलित हुँदैन, भने भूल तथा विचारहरूको दृढतामा कमजोरीबाट उत्पन्न हुनेवाला त्रुटिहरू नबूअतको पदवी तथा गरिमाका विरूद्ध होइन किनभने त्यसका उपरान्त मनुष्य तुरून्त लज्जित भई अल्लाहका सदनमा झुक्छ तथा क्षमा-याचनामा लीन हुन्छ, (जस्तो कि आदरणीय आदमले पनि गरे) । आदरणीय आदमलाई अल्लाह तआलाले सम्झाएको थियो कि शैतान तिम्रो र तिम्री पत्नीको शत्रु हो, यसले तिमीलाई यस्तो नहोस् स्वर्गबाट निष्काशित गराइदेओस् । यही कुरा हो जसलाई प्रतिज्ञाको शब्दले वर्णन गरिएको छ । आदम यस प्रतिज्ञालाई बिर्सिहाले तथा अल्लाह तआलाले एउटा वृक्षका निकट जान अर्थात् त्यसबाट केही खान मनाही गरेको थियो । आदरणीय आदमको हृदयमा यो कुरा थियो कि उनी त्यस वृक्षका निकट जानुहुन्न । तर जब शैतानले अल्लाहको सौगन्ध खाएर यो कुरा भन्यो कि यस वृक्षका फलमा यो गुण छ कि जसले यसलाई खान्छ, त्यसलाई स्थाई जीवन तथा राज्य प्राप्त हुन्छ त ध्येयमा अटल रहन सकेनन् तथा यस ध्येयमा दृढता नहुनका कारण शैतानी चालका शिकार हुन पुगे ।

لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْٓا اِلَّآ اِبْلِيْسَ ۭ اَبٰى ﴿١١٦﴾

का अतिरिक्त सबैले गरे, उसले साफसँग इन्कार गरिदियो ।

فَقُلْنَا يٰٓاٰدَمُ اِنَّ هٰذَا عَدُوٌّ لَّكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ الْجَنَّةِ فَتَشْقٰى ﴿١١٧﴾

(११७) तब हामीले भन्यौं, हे आदम ! यो तिम्रो तथा तिम्री पत्नीको शत्रु हो, (ध्यान रहोस्) यस्तो नहोस् कि त्यसले तिमी दुबैलाई स्वर्गबाट निष्काशन गराइदेओस् जसले गर्दा तिमी संकटमा परिहाल ।[1]

اِنَّ لَكَ اَلَّا تَجُوْعَ فِيْهَا وَلَا تَعْرٰى ﴿١١٨﴾

(११८) यहाँ त तिमीलाई यो सुविधा छ कि न तिमी भोको हुन्छौ, न नाङ्गो ।

وَاَنَّكَ لَا تَظْمَؤُا فِيْهَا وَلَا تَضْحٰى ﴿١١٩﴾

(११९) तथा न तिमी यहाँ तिर्खाएका हुन्छौ न घामको कष्ट सहन्छौ ।

فَوَسْوَسَ اِلَيْهِ الشَّيْطٰنُ قَالَ يٰٓاٰدَمُ هَلْ اَدُلُّكَ عَلٰي شَجَرَةِ الْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبْلٰى ﴿١٢٠﴾

(१२०) परन्तु शैतानले उसलाई शङ्कामा पार्‍यो, भन्यो कि हे आदम ! के म तिमीलाई स्थाई जीवनका वृक्ष तथा त्यो स्वामित्व भनूँ जुन कहिल्यै पुरानो नहोस् ।

[1]यहाँ شقا मेहनत तथा परिश्रमको अर्थमा छ, अर्थात् स्वर्गमा जुन खाने-पिउने, वस्त्र तथा रहनुको सुविधा बिना कुनै परिश्रम प्राप्त हुन्छ स्वर्गबाट निस्केर गए उपरान्त यी चारै वस्तुहरूको प्राप्तिका लागि मिहेनत तथा परिश्रम गर्नुपर्दछ, जसरी प्रत्येक मनुष्यलाई यी मूल आवश्यकताहरूको प्राप्तिका लागि परिश्रम गर्नुपर्छ । यसका अतिरिक्त मात्र आदमसित भनियो कि तिमी मिहेनत तथा परिश्रममा पर्नेछौ । दुबैलाई भनिएन, यद्यपि वृक्षको फल आदम तथा हव्वा दुबैले खाएका थिए । यसकारण कि मुख्य सम्बोधन आदमलाई नै थियो । यसका अतिरिक्त मूल आवश्यकताहरूको पूर्तिको भार पुरुषमाथि नै हुन्छ, स्त्रीमाथि होइन । अल्लाह तआलाले स्त्रीलाई यस मेहनत तथा परिश्रमबाट सुरक्षित राखेर घरकी रानीको पद प्रदान गरेको छ । परन्तु आज स्त्रीलाई "अल्लाहको दया" "दासताको जंजीर" प्रतीत हुन्छ जसबाट स्वतन्त्र हुनका लागि त्यो व्याकूल तथा आन्दोलनमा व्यस्त छ । अफसोच ! शैतानी चाल पनि कति प्रभावशाली तथा त्यसको जाल पनि कति लोभ्याउने तथा मन आकृष्ट पार्नेछ ।

(१२१) अत: ती दुबैले त्यस वृक्षबाट केही खाए त्यस पश्चात उनका गुप्ताङ्ग खुलिहाले तथा स्वर्गका पातहरू आफूमाथि टाँस्नथाले। आदमले आफ्नो प्रभुको अवज्ञा गऱ्यो तथा विचलित भइहाल्यो।[1]

فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْءَاتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِن وَرَقِ الْجَنَّةِ ۚ وَعَصَىٰ آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَىٰ ﴿١٢١﴾

(१२२) अनि त्यसको प्रभुले त्यसलाई सुसज्जित गऱ्यो, उसको क्षमालाई स्वीकार गऱ्यो तथा उसको मार्गदर्शन गऱ्यो।[2]

ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ ﴿١٢٢﴾

(१२३) भन्यो, तिमी दुबै यहाँबाट झरिहाल, तिमी आपसमा एक-अर्काका शत्रु हौ, अब तिम्रो पासमा जहिलेपनि मेरो तर्फबाट निर्देश पुग्छ, त जो मेरो निर्देशको पालन गर्नेछ, त्यो न मार्ग-विचलित हुनेछ, न कठिनाईमा पर्नेछ।

قَالَ اهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًا ۖ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّي هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ﴿١٢٣﴾

[1]अर्थात् वृक्षको फल खाएर अवज्ञा गऱ्यो, जसको कुफल यो भयो कि त्यो उद्देश्य अथवा सत्य-मार्गबाट विचलित भयो।

[2]यसबाट केही मानिसहरू भावार्थ निकाल्दै भन्दछन् कि आदरणीय आदमबाट उक्त भूल नबूअतभन्दा पूर्व भन्यो, तथा नबूअतसित उहाँलाई त्यसको पश्चात सुशोभित गरियो। परन्तु हामीले पछिल्ला पृष्ठमा यस 'भूल' को जुन वास्तविकता वर्णन गरेका छौं, त्यो निर्दोषताको प्रतिकूल रहँदैन। किनभने यस्ता भूल तथा त्रुटि जसको सम्बन्ध आमन्त्रण तथा अल्लाहको सन्देश पुऱ्याउन तथा धर्म विधानसित छैन, बरु व्यक्तिगत कर्मसित छ तथा त्यसमा पनि त्यसको कारण निश्चयको शिथिलता छ, त यो वास्तवमा त्यो पाप नै होइन जसको कारण मनुष्य अल्लाहका क्रोधको पात्र बन्दछ। यसमाथि जुन पाप शब्द भनिएको छ त्यो मात्र त्यसको गरिमा तथा उच्च पदका कारण कि ठूलाका सानोतिनो त्रुटि पनि ठूलो ठानिन्छ, यसकारण आयतको यो अर्थ होइन कि हामीले त्यसपश्चात उसलाई नबूअतका लागि रोजिहाल्यौं, वरु अर्थ यो हो कि लज्जा तथा क्षमा-याचनाका पश्चात हामीले फेरि त्यसलाई उच्च पदमा आसीन गऱ्यौं, जुन पहिले उसलाई प्राप्त थियो। उनलाई धर्तीमा उतार्नुको निर्णय, हाम्रो इच्छा, ज्ञान तथा रहस्यमा आधारित थियो। यसबाट यो नठानियोस् कि यो हाम्रो क्रोध हो जुन आदममाथि अवतरित भयो।

وَمَنۡ أَعۡرَضَ عَن ذِكۡرِي فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةٗ ضَنكٗا وَنَحۡشُرُهُۥ يَوۡمَ ٱلۡقِيَٰمَةِ أَعۡمَىٰ ١٢٤

(१२४) तथा जो मेरो स्मरणबाट मुख फर्काउनेछ, त्यसको जीवन संकीर्ण हुनेछ[1] तथा हामी क़ेयामतका दिन त्यसलाई अन्धो गरी उठाउनेछौं ।[2]

قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرۡتَنِيٓ أَعۡمَىٰ وَقَدۡ كُنتُ بَصِيرٗا ١٢٥

(१२५) (त्यो) भन्नेछ प्रभु ! मलाई तिमीले अन्धो बनाएर किन उठायौ ? यद्यपि म देख्थे।

قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتۡكَ ءَايَٰتُنَا فَنَسِيتَهَاۖ وَكَذَٰلِكَ ٱلۡيَوۡمَ تُنسَىٰ ١٢٦

(१२६) उत्तर प्राप्त हुनेछ कि यसैप्रकार हुनुपर्थ्यो, तिमीले मेरा आएका आयतहरूलाई बिर्सिदियौ । यसैप्रकार आज तिमी पनि बिर्सिन्छौ ।

وَكَذَٰلِكَ نَجۡزِي مَنۡ أَسۡرَفَ وَلَمۡ يُؤۡمِنۢ بِـَٔايَٰتِ رَبِّهِۦۚ وَلَعَذَابُ ٱلۡأٓخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبۡقَىٰٓ ١٢٧

(१२७) तथा हामी यस्तै प्रतिफल प्रत्येक व्यक्तिलाई दिने गर्दछौं, जो सीमा उल्लंघन गर्दछ तथा आफ्ना प्रभुका आयतमा ईमान ल्याउँदैन, तथा निःसन्देह परलोक (आख़िरत) को यातना अत्याधिक कडा तथा स्थाई छ ।

أَفَلَمۡ يَهۡدِ لَهُمۡ كَمۡ أَهۡلَكۡنَا قَبۡلَهُم مِّنَ ٱلۡقُرُونِ يَمۡشُونَ فِي مَسَٰكِنِهِمۡۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّأُوْلِي ٱلنُّهَىٰ ١٢٨

(१२८) के उनीहरूको मार्गदर्शन यस कुराले पनि गरेन कि हामीले उनीभन्दा पूर्व धेरै वस्ती ध्वस्त पारिदिएका छौं, जसका वासीहरूका स्थानमा यिनी हिंडडुल गरिराखेका छन् । निःसन्देह यसमा बुद्धिमानीहरूका लागि धेरै निशानी छन् ।

[1] यस संकीर्णताबाट केही विद्वानहरूले कब्रको यातना तथा केहीले त्यो चिन्ता तथा व्याकुलता तात्पर्य लिएका छन् जसमा अल्लाहको स्मरणबाट निश्चिन्त ठूला-ठूला धनवान अल्भिरहन्छन् ।

[2] यसबाट तात्पर्य वास्तवमा आँखाले अन्धो हुनु हो, अथवा सुझ-बुझले अन्धो हुनु हो अर्थात् उसलाई त्यहाँ कुनै यस्तो तर्क देखिदैन जसलाई प्रस्तुत गरी त्यो अग्नि दण्डबाट मुक्त हुनसकोस् ।

(१२९) तथा यदि तिम्रो प्रभुको कुरा पूर्वत: निर्धारित तथा समय निर्धारण नभएको भए, त यसैबेला यातना आई समात्ने थियो ।[1]

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى ﴿١٢٩﴾

(१३०) तसर्थ उनका कुरामा धैर्य राख तथा आफ्नो प्रभुको पवित्रता एवं महिमाको वर्णन गरिराख, सूर्योदयभन्दा पूर्व तथा त्यसको अस्त हुनु पूर्व तथा रात्रिका विभिन्न समयमा पनि तथा दिनका भागहरूमा पनि महिमागान् गर्दैराख ।[2] अति संभव छ कि

فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا ۖ وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ النَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿١٣٠﴾

[1]अर्थात् यी झूठा तथा मक्काका मूर्तिपूजक देख्दैनन् कि उनीभन्दा कैयन् समुदाय गुज्रिसकेका छन्, जसका यी उत्तराधिकारी हुन् तथा उनका नातिको तर्फबाट यिनको यातायात छ, उनीहरूलाई हामीले यसै झुठ्लाउनुको कारण नष्ट गरिसकेका छौं, जसका भयानक परिणाममा बुद्धिमान तथा विद्वानहरूका लागि निशानी छन् । परन्तु यी मक्कावासी आफ्ना आँखा चिम्म गरी उनीहरूकै अनुकरण गरिराखेका छन् । यदि अल्लाह तआलाले पहिलादेखि नै यो निर्णय नगरेको भए कि त्यो बिना कुनै तर्क पूर्ण गरी तथा त्यो अवधिपूर्ण हुनुभन्दा पहिला, जो त्यो अवसरको लागि कुनै समुदायलाई प्रदान गर्दछ, कसैलाई नाश गर्दैन त तुरून्त अल्लाहको प्रकोप उनलाई आई समातिहाल्थ्यो तथा यिनीहरूले विनाशका स्वाद चाखिसकेका हुन्थे । अर्थ यो हो कि रिसालतलाई झुठ्लाउनुको उपरान्त यदि उनीमाथि अहिलेसम्म प्रकोप आएन भने यो बुझ्नु कि भविष्यमा पनि आउने छैन, बरु अहिले उनलाई अल्लाहको तर्फबाट अवसर प्राप्त छ, जस्तो कि त्यो प्रत्येक समुदायलाई दिन्छ । कर्मको अवसरको अवधि समाप्त हुनासाथ उनलाई अल्लाहको प्रकोपबाट बचाउनेवाला कोही हुनेछैन ।

[2]केही व्याख्याकारहरूका निकट महिमागानसित तात्पर्य नमाज़ छ तथा उनी यसबाट पाँच नमाज़ बुझ्दछन् । सूर्योदयभन्दा पूर्व फज्र, सूर्यास्तभन्दा पूर्व अस्र, रात्रिका क्षण मग़रिब तथा ईशा तथा दिनका किनारहरूबाट जोहरको नमाज़को तात्पर्य छ किनभने जोहरको समय यो दिनको प्रथम पक्षको अन्तिम तथा दिनको अन्तिम पक्ष प्रथम भाग हो । केहीका निकट यी समयहरूमा त्यसैपनि अल्लाहको महिमा तथा प्रशंसा गरिन्छ जसमा नमाज़, कुर्आनको पाठ, वर्णन तथा प्रार्थना तथा ऐच्छिक इबादत सबै सम्मिलित छन् । अर्थ यो हो कि उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) यी मूर्तिपूजकहरूको झुठ्लाउने कुरोबाट हतास नहोऊन् । अल्लाहको महिमा तथा प्रशंसा गरिरहून् । अल्लाह तआला जब चाहने छ, उनलाई पकडिहाल्ने छ ।

तिमी प्रसन्न हुनसक ।[1]

(१३१) तथा आफ्नो दृष्टि कहिल्यै ती वस्तुहरूतिर नपार, जुन हामीले उनीहरूमध्ये विभिन्न मानिसहरूका सांसारिक शोभाका लागि दिएका छौं ताकि यसमा उनको परीक्षा गर्नसकौं ।[2] तिम्रो प्रभुद्वारा प्रदान गरिएको नै अति श्रेष्ठ तथा स्थाई छ ।[3]

وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٣١﴾

(१३२) तथा आफ्ना परिवारका मानिसलाई नमाज़ पढ्न आदेश देउ तथा स्वयं पनि त्यसमाथि

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱصْطَبِرْ

[1]यो فسبح सित सम्बन्धित छ । अर्थात् यी समयमा महिमाको वर्णन गर्नुस्, यो आशा राख्दै कि अल्लाहकहाँ तपाईंलाई त्यो स्थान तथा पद प्राप्त हुनेछ जसबाट तपाईं प्रसन्न हुनुहुनेछ ।

[2]यो त्यही विषय हो जुन यसभन्दा पूर्व सूरः आले-इमरान-१९६ तथा १८७ सूरः अल-हिज्र-८७ तथा ८८ तथा अल-कहफ-७ आदिमा वर्णित भएको छ ।

[3]यसवाट तात्पर्य आख़िरतको बदला पुण्य हो, जुन संसारको सुख-सुविधाभन्दा श्रेष्ठ छ तथा यसका सापेक्ष स्थाई बने । हदीसमा वर्णित छ कि आदरणीय उमर नवी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सेवामा उपस्थित भए र देखे कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम एउटा विस्तार नभएको गुन्द्री (चटाई) मा पल्टिनु भएको छ, तथा घरको सामग्रीको यो स्थिति छ कि घरमा छालाका दुई वस्तुहरूबाहेक केही छैन । आदरणीय उमरका आँखाबाट आँशु प्रवाहित भइहाले । नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले सोध्नुभयो, उमर ! के कुरो छ, किन रुन्छौ ? जवाफ दिए कि हे रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम ! कैसर (रोमको राजा) तथा किसरा (ईरानका राजा) कुनप्रकार सुख-सुविधाले पूर्ण जीवन व्यतीत गरिराखेका छन् तथा तपाईं सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको, यस कुरोको उपरान्त कि तपाईं सल्लल्लहु अलैहि वसल्लम सृष्टिमा सर्वश्रेष्ठ हुनुहुन्छ, यो स्थिति छ ? भन्नुभयो, उमर ! "के तिमी अहिलेसम्म सन्देहमा छौ ? यी यस्ता मानिसहरू हुन् जसलाई सुख-सुविधाका कुरा संसारमा मात्र दिइएको छ ।" अर्थात् आख़िरतमा उनीहरूको लागि केही हुनेछैन । (सहीह बुख़ारी सूरतुत-तहरीम तथा सहीह मुस्लिम बाबुल ईला)

عَلَيْهَا ۖ لَا نَسْـَٔلُكَ رِزْقًا ۖ نَّحْنُ نَرْزُقُكَ ۗ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوٰى ﴿١٣٢﴾

दृढ रह,[1] हामी तिमीसित जीविका माँग्दैनौं, बरु हामी स्वयं तिमीलाई जीविका प्रदान गर्दछौं। अन्त्यमा सर्वसम्मान सदाचारीहरूकै हुन्छ ।

وَ قَالُوْا لَوْلَا يَاْتِيْنَا بِاٰيَةٍ مِّنْ رَّبِّهٖ ۗ اَوَلَمْ تَاْتِهِمْ بَيِّنَةُ مَا فِي الصُّحُفِ الْاُوْلٰى ﴿١٣٣﴾

(१३३) तथा (उनीहरूले) भने कि यो (नबी) हाम्रा निम्ति आफ्नो प्रभुको तर्फबाट कुनै निशानी किन ल्याएन ?[2] के उनीहरू छेउ पूर्वका किताबहरूका स्पष्ट निशानीहरू पुगेनन् ?[3]

وَلَوْ اَنَّآ اَهْلَكْنٰهُمْ بِعَذَابٍ مِّنْ قَبْلِهٖ لَقَالُوْا رَبَّنَا لَوْلَآ اَرْسَلْتَ اِلَيْنَا رَسُوْلًا فَنَتَّبِعَ اٰيٰتِكَ مِنْ قَبْلِ اَنْ نَّذِلَّ وَ نَخْزٰى ﴿١٣٤﴾

(१३४) तथा यदि हामीले यसभन्दा पूर्व नै[4] उनीहरूलाई प्रकोपद्वारा ध्वस्त गरिदिएको भए यिनीहरू अवश्य भनिहाल्थे कि हे हाम्रा प्रभु ! तिमीले हाम्रो पासमा आफ्नो रसूल (ईशदूत) किन पठाएनौं ताकि हामी तिम्रा आयतहरूको पालन गर्दथ्यौं, यसभन्दा पूर्व कि

[1]यस सम्बोधनमा सम्पूर्ण मुस्लिम समुदाय नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अनुयायी छन् । अर्थात प्रत्येक मुसलमानको लागि अनिवार्य छ कि त्यो स्वयं पनि नमाज़ नियमितरूपले पढोस् तथा आफ्नो परिवारवालाहरूलाई पनि नमाज़ पढ्नमा वल दिइयोस् ।

[2]अर्थात् उनको इच्छा अनुसार निशानी, जस्तो समूदका लागि ऊँटनी प्रकट गरिएको थियो ।

[3]यिनीवाट तात्पर्य तौरात, इंजील तथा ज़बूर आदि हुन् । अर्थात् के तिनीहरूमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका गुणहरूलाई प्रदर्शित गरिएको छैन, जसबाट उनको नबूअतको पुष्टि हुन्छ । अथवा यो अर्थ छ कि के उनी छेउ अघिका समुदायहरूको यो अवस्थाहरू पुगेनन् कि उनीहरूले जब आफ्ना इच्छा अनुसार चमत्कारको माँग गरे तथा त्यो उनलाई देखाइयो, परन्तु त्यसका उपरान्त ईमान (विश्वास) ल्याएनन् । त्यसपश्चात उनीहरूलाई नष्ट गरियो ।

[4]तात्पर्य संसारका अन्तिम पैग़म्बर आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुन् ।

हामी अपमानित हुन्थ्यौं तथा तिरस्कृत हुन्थ्यौं ।

(१३५) भनिदिनुस् कि प्रत्येक परिणामको प्रतीक्षामा छ,[1] त तिमीहरु पनि प्रतीक्षा गर शीघ्र नै पूर्णतः थाहा पाइहाल्नेछौ कि सोझो मार्गवाला को हुन् तथा को मार्गप्राप्त गरिएका हुन् ।[2]

قُلْ كُلٌّ مُّتَرَبِّصٌ فَتَرَبَّصُوا ۖ فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَىٰ ﴿١٣٥﴾

[1]अर्थात् मुसलमान तथा काफ़िर दुबै त्यसको प्रतीक्षामा छन् कि कुफ्र विजयी हुन्छ अथवा इस्लाम विजयी हुन्छ ?

[2]यसको ज्ञान तिमीलाई यसबाट भइहाल्नेछ कि अल्लाहको सहायताले सफल तथा सम्मानित को हुन्छ ? अन्ततः यो सफलता मुसलमानहरूको पक्षमा आयो, जसबाट यो स्पष्ट भयो कि इस्लाम नै सीधा मार्ग हो तथा यसका अनुयायी नै मार्गदर्शन प्राप्त छन् ।